

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ

Katedra sociální a klinické farmacie

**HISTORICKÝ VÝVOJ LÉKÁRENSTVÍ VE VYBRANÝCH
MÍSTECH REGIONU SVITAVSKA**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. František Dohnal, CSc.

Hradec Králové 2011

Iva Klodnerová

Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem. Veškerá literatura a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a v práci řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Iva Klodnerová

Tímto bych chtěla poděkovat Doc. PhDr. Františku Dohnalovi, CSc. za jeho rady a pomoc při vypracování diplomové práce, dále RNDr. Růženě Tomanové, manželům PharmDr. Mileně Tesařové a PharmDr. Lubomíru Tesařovi, Ing. Liboru Stráníkovi a Doc. RNDr. PhMr. Václavu Ruskovi, CSc. za jejich výpovědi a materiály, které mi poskytli a v neposlední řadě také lékárníkům, kteří mi vyplnili předložený dotazník.

Abstrakt

Univerzita Karlova v Praze, Česká republika

Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

Katedra sociální a klinické farmacie

Student: Iva Klodnerová

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. František Dohnal, CSc.

Název diplomové práce: Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska

Cíl práce: Zmapování historického vývoje lékáren ve městech Svitavy, Polička, Moravská Třebová a Březová nad Svitavou od jeho počátků až po současnost. Práce se zaměřuje na chronologický popis jednotlivých lékáren, včetně personálií. Závěrečná část je věnována změnám lékárenství po roce 1989 a současnému stavu lékáren v uvedeném regionu.

Použité metody: Základní orientaci v problematice mi poskytly - vedle učebnicových a monografických materiálů k dějinám farmacie, historickému vývoji měst a zdravotnictví - tištěné prameny z fondů Českého farmaceutického muzea v Kuksu. Důležité místo v badatelské práci měly i mé rozhovory s pamětníky, dotazníky pro majitele (odborné zástupce) lékáren a studium údajů z internetových zdrojů.

Výsledky: Svitavy měly lékárnou již v roce 1519. Druhá lékárna ve městě vznikla až v roce 1910. Po druhé světové válce lékárna zanikla a až do roku 1988 sloužila občanům jen jedna lékárna. V současnosti je ve městě šest lékáren.

V Poličce byla lékárna U Zlatého orla otevřena v roce 1796 a až do roku 1995 zajišťovala jako jediná lékárenskou péči. Nyní se ve městě nachází 4 lékárny.

První zmínku o tzv. Staré lékárně v Moravské Třebové máme z roku 1589. Tzv. Nová lékárna vznikla v roce 1768. Druhá lékárna byla založena v roce 1920 a poté přestěhována v roce 1964 do budovy polikliniky a v roce 2003 do areálu bývalé nemocnice. V současné době jsou ve městě tři lékárny.

První a jedinou lékárnou až dodnes mají v Březové nad Svitavou a to od roku 1864.

Závěr: Diplomová práce podává chronologický přehled vývoje lékáren ve městech Svitavy, Polička, Moravská Třebová a Březová nad Svitavou od počátků po současnost.

Summary

Charles University in Prague, Czech Republic
Faculty of Pharmacy in Hradec Králové
Department of Social and Clinical Pharmacy

Student: Iva Klodnerová

Thesis supervisor: Doc. PhDr. František Dohnal, CSc.

Name: Historical Evolution of Pharmacy Practice in Selected Localities of the Svitavy Region

Objective: Mapping the historical events of pharmacies in the towns Svitavy, Polička, Moravská Třebová and Březová nad Svitavou from its beginnings to the present. Thesis is oriented to chronological overview of particular pharmacies and their staff. The final part of thesis deals with changes from 1989 until today.

Methodology: The following sources provided me basic orientation in the research: textbooks, monographic materials on the history of pharmacy, historical publications of particular cities and healthcare, printed sources of archival from the Czech Pharmaceutical Museum in Kuks. Very important role in the research had interviews with witnesses, questionnaires for pharmacy owners (or representatives) and study of sources from internet.

Results: Svitavy have pharmacy since 1519. Second pharmacy in the town has been established in 1910. After the Second World War was second pharmacy closed. In the 1988 has been established another pharmacy. Currently there are six pharmacies. Pharmacy „U Zlatého orla“ in Polička had was founded in 1796 and until 1995 ensured pharmaceutical care as the only one in the town. Now there are four pharmacies.

The first mention about „Stará lékárna“ in Moravská Třebová is from 1589. The „Nová lékárna“ was established in 1768. A second pharmacy has been established in 1920. In 1964 it was removed to the health center. In 2003 has been moved to the area of former hospital. Currently there are three pharmacies.

The pharmacy in Březová nad Svitavou has was founded in 1864 until now.

Conclusion: This thesis provides a chronological review of pharmacies in the town of Svitavy, Polička, Moravská Třebová and Březová nad Svitavou from the beginnings to the present.

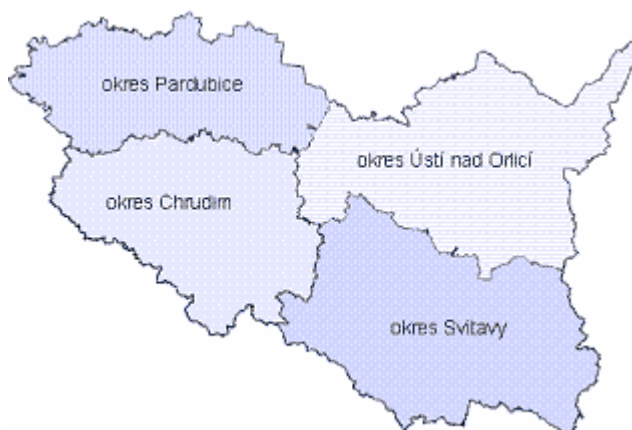
Obsah

1. Úvod	7
2. Dějinný vývoj měst vymezeného regionu.....	10
2.1 Dějiny města Svitavy	10
2.2 Dějiny města Polička	15
2.3 Dějiny města Moravská Třebová.....	21
2.4 Dějiny města Březová nad Svitavou.....	25
3. Hlavní rysy vývoje zdravotnictví ve městech vymezeného regionu ...	29
3.1 Zdravotnictví ve městě Svitavy	29
3.2 Zdravotnictví ve městě Polička.....	36
3.3 Zdravotnictví ve městě Moravská Třebová	41
4. Historický přehled vývoje oboru farmacie.....	47
5. Vývoj lékárenství v jednotlivých městech regionu v proměnách času	59
5.1 Lékárenství ve městě Svitavy	59
5.2 Lékárenství ve městě Polička	65
5.3 Lékárenství ve městě Moravská Třebová	69
5.4 Lékárenství ve městě Březová nad Svitavou	74
6. Závěr.....	77
7. Použité zdroje	79
8. Přílohy	83
8.1 Tabulky	83
8.2 Dotazníky.....	86
8.3 Obrazová příloha.....	100
8.3.1. Obrazová příloha města Svitavy	100
8.3.2. Obrazová příloha města Polička	106
8.3.3. Obrazová příloha města Moravská Třebová.....	114
8.3.4. Obrazová příloha města Březová nad Svitavou.....	121

1. Úvod

Cílem diplomové práce Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska je podat celkový obraz lékárenství od jeho vzniku až po současnost ve městech Svitavy, Polička, Moravská Třebová a Březová nad Svitavou. Předložená práce se zabývá nejen vývojem v konkrétních městech, ale zachycuje také obecný vývoj farmacie od jejího počátku, s cílem napomoci čtenáři porovnat vývojové mezníky farmacie a lékárenství v jednotlivých městech.

Města, kterých se týká badatelský zájem této diplomové práce, spadají pod okres Svitavy, který leží v jihovýchodní části Pardubického kraje. Na východě sousedí s Olomouckým krajem, na jihu s Jihomoravským krajem a s krajem Vysočina a na severu hraničí s okresy Pardubického kraje – Chrudim a Ústí nad Orlicí. Polička se nachází ve vzdálenosti cca 17 km od města Svitavy, Moravská Třebová cca 17 km a Březová nad Svitavou cca 12 km. Jediné město, které není zařazeno v této práci a spadá pod region Svitavy, je Litomyšl. Důvodem je zpracování této tematiky v diplomové práci Mgr. Jany Půlkrábkové na Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové v roce 2009.

Mapa 1: Mapa Pardubického kraje

(zdroj: <http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2613&category=> [cit. 2011-03-11])

Obdobně jako v jiných okresech ovlivnily na Svitavsku osídlení nejen přírodní podmínky, ale také dlouhodobé působení ekonomických a sociálních vlivů. Převážně německé osídlení např. ve Svitavách nebo v Moravské Třebové trvalo až do roku 1945.

Po odsunu německého obyvatelstva došlo k poklesu počtu obyvatel a ani přes snahy o následné dosídlení nedošlo k nárůstu počtu obyvatel, který měl okres v předválečném období.

Oblast je známá pro svoje uplatnění v textilním a oděvním průmyslu, který v současné době velmi upadá, a také ve strojírenství a zemědělství. V posledních letech se v nově budovaných průmyslových zónách objevují i nové zahraniční společnosti, které umožňují vznik dalších pracovních míst v okrese, který je znám svou vysokou nezaměstnaností.

Mapa 2: Mapa okresu Svitavy (zdroj: DVORÁK, P.: *Srovnání socioekonomického vývoje měst Svitavy a Litomyšl po roce 1989*. Olomouc: Univerzita Palackého. Přírodovědecká fakulta. Katedra geografie. 2007. 97 s. Vedoucí diplomové práce Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.)

Přestože vzniklo nemálo publikací o sledovaných městech, nikde nebyla problematika lékárenství zmíněna. Z tohoto důvodu a také proto, že jsou Svitavy mým rodným městem, jsem se rozhodla zvolenou oblast zpracovat v ucelený komplet.

V prvních dvou kapitolách práce se zaměřuji na historický vývoj v jednotlivých městech, který ovlivnil vývoj zdravotnictví a lékárenství. Následující kapitola pojednává o historii farmacie a lékárenství v českých zemích od jejich prvopočátků až po současnost a umožňuje tak čtenáři pochopení detailního vývoje v průběhu času. Stěžejní část práce představuje pátá kapitola - podává obraz vývoje lékárenství

v jednotlivých městech. Práce je opatřena obrazovou přílohou, která dokumentárně zachycuje předmětnou problematiku ve zkoumaných městech regionu.

Při koncipování diplomové práce jsem vycházela z údajů fondu F86 Hlavní lékárnické grémium, Brno (1826)1841 – 1950(1953), které jsem našla v Archivu města Brna, z materiálů uložených ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli a v neposlední řadě z dokumentace zpřístupněnou Českým farmaceutickým muzeem v Kuksu. Další informace jsem získala z různých publikací a literárních zdrojů o lékárenství a lékárnách, z knih a odborných statí zpracovávajících dějiny měst a zdravotnictví, z osobních vzpomínek pamětníků a současných majitelů nebo pracovníků lékáren, z dotazníků, které jsem pro tyto účely speciálně zpracovala a s prosbou o vyplnění předložila majitelům nebo odborným zástupcům v jednotlivých lékárnách. Pracovala jsem i s údaji z internetových zdrojů.

2. Dějinný vývoj měst vymezeného regionu

2.1 Dějiny města Svitavy

Dnes se město Svitavy rozkládá v údolí svitavské pahorkatiny v nadmořské výšce 430 metrů. Jméno získaly podle řeky Svitavy. Jméno řeky možná pochází ze sousloví pro čistotu nebo průzračnou vodu.

Již kolem roku 1150 byl založen kostel sv. Jiljí a vznikla tak osada, která nesla název Stará Svitava. Zakládací listinou tohoto města se stala listina z roku 1256. Olomoucký biskup poté nechal vystavit na pravém břehu řeky městečko Novou Svitavu s kostelem Narození (později Navštívení) Panny Marie. Splynutím dvou osad – Staré a Nové – vzniklo město z názvem Svitavy, které se stalo poddanským městem olomouckých biskupů až do roku 1848.

Město a jeho obyvatelé bohatli z obchodu, řemesel, práva mílového (zaručovalo monopol řemeslníků sdružených v cechu na provozování a prodej svých výrobků či služeb) a práva várečného (umožňovalo vařit pivo), přičemž bylo v zájmu olomouckého biskupa město dobře opevnit proti možnému nepříteli. Vznikly tak kamenné hradby s bránami, které se osvědčily v době husitských bouří v 15. století. Díky německému charakteru města se ve Svitavách reformní učení Jana Husa nezachovalo.

Od roku 1513 se město stalo správním centrem malé oblasti, která zahrnovala deset menších vsí v okolí Svitav. V blízkosti náměstí vznikly v roce 1516 lázně, fungoval zde premonstrátský špitál, v roce 1538 vznikla z domu na náměstí radnice, která je dominantou náměstí i v dnešní době a jako radnice fungovala až do třicátých let 20. století.

Pohromou pro město byla koncem 16. století morová epidemie a také požár, který vypukl v roce 1590. Při obnově města se využívalo odolnějších stavebních materiálů. Řady renesančních domů po obou stranách komunikace byly opatřeny loubím, přestože horní část náměstí měla ještě dřevěné štíty. Hlavní obživu občanů zajišťovalo soukenictví a tkalcovství¹.

Třicetiletá válka přinesla morální a ekonomické zubožení celého státu a vnesla do zemí koruny české nejen aktuální nebezpečí z císařských či protestantských armád,

¹ FIKEJZ, Radoslav: *Svitavy*. Vydání první. Praha, Litomyšl: Paseka. 2010. 76 s. ISBN 978-80-7432-024-8, s. 5-13

ale i hrozbu zhoubných epidemií moru a cholery². Uzavření vestfálského míru v roce 1648, jímž skončila třicetiletá válka, bylo ve Svitavách velmi vítáno. Skončila doba devastace města a mohlo se začít s opravami³. Stavěl se nový kostel se špitálem, budovaly se důležité silniční spoje, kde denně projížděly povozy s přízí, sukem, látkami a jinými důležitými surovinami pro textilní výrobu. Město Svitavy se v této době ukázalo konkurenceschopným v textilnictví, a tak vše směřovalo k posílení této složky průmyslu⁴.

Rok 1781 byl spjat s velkým požárem, který vypukl v den trhu. Plamenům padl za oběť farní kostel, radnice, pivovar, řada měšťanských domů, téměř celé Nové Město a předměstí. S nápravou škod se začalo téměř okamžitě, mariánský kostel byl v hrubé stavbě dokončen roku 1784⁵.

Avšak Napoleonské války a s nimi spojené epidemie znamenaly na začátku 19. století pro město další pohromu⁶.

V první polovině 19. století se měnil vzhled města. Byly bourány hradby a městské brány. Roku 1845 byla zahájena stavba železnice spojující Brno s Prahou. Do města vjela první souprava v lednu 1849. Možnost napojení na národní obchod nastartoval obrat v charakteru města, které se stále více industrializovalo⁷. Revoluce roku 1848 přinesla městu osvobození od olomoucké vrchnosti a vytvoření okresního hejtmanství v Moravské Třebové. Nyní žilo ve městě 4 431 osob a počet obyvatel se neustále zvyšoval, růstu nezabránila ani válka prusko-rakouská v roce 1866⁸.

Zdejší textilní průmysl byl stále na vzestupu. Vznikly tovární imperia bratří Ettlů, podniky Sigmundovy a tkalcovna Johanna Budiga. Právě Johann Budig byl pak zvolen starostou města a stal se významným mecenášem spolu s Valentinem Oswaldem Ottendorferem.

V. O. Ottendorfer se narodil 12. února 1826 ve Svitavách. V letech 1839 - 1844 studoval na piaristickém gymnáziu v Litomyšli, poté krátce na filozofické fakultě v Brně a jako dvacetiletý přešel roku 1846 na studia filozofie do Vídně. Pro své

² www.svitavy.cz [cit. 2011-03-15]

³ FIKEJZ, Radoslav: *Svitavy*. Vydání první. Praha, Litomyšl: Paseka. 2010. 76 s. ISBN 978-80-7432-024-8, s. 15

⁴ www.svitavy.cz [cit. 2011-03-15]

⁵ FIKEJZ, Radoslav: *Svitavy*. Vydání první. Praha, Litomyšl: Paseka. 2010. 76 s. ISBN 978-80-7432-024-8, s. 24

⁶ www.svitavy.cz [cit. 2011-03-15]

⁷ FIKEJZ, Radoslav: *Svitavy*. Vydání první. Praha, Litomyšl: Paseka. 2010. 76 s. ISBN 978-80-7432-024-8, s. 28

⁸ www.svitavy.cz [cit. 2011-03-15]

politické názory musel po roce Vídeň opustit a v roce 1847 začal studovat práva na pražské univerzitě. Zde ho zastihly pražské bouře v revolučním roce 1848. V roce 1850 se rozhodl emigrovat do USA. Po příjezdu do New Yorku zpočátku velmi těžce pracoval jako dělník, pilně však studoval jazyk a postupně se stal sazečem, redaktorem a hlavním asistentem a poté ředitelem redakce vydavatelství německých novin "New Yorker Staatszeitung". Ottendorfer se v New Yorku aktivně zapojoval do politického života, stal se předsedou či členem řady různých krajanských spolků a organizací. Na své rodné město Svitavy nikdy nezapomněl a finančně je podporoval. Z jeho darů mohly být v roce 1886 otevřeny dva nejpotřebnější městské ústavy - nemocnice a sirotčinec spojený s chudobincem. Roku 1892 byla na tehdejší dobu nevídaným nákladem 30 000 zlatých zřízena Veřejná knihovna a čítárna ve Svitavách. Valentin Oswald Ottendorfer zemřel po dlouhé těžké nemoci ve věku nedožitých 75 letech 15. prosince roku 1900 ve svém bytě v New Yorku⁹.

Do města dorazil také strojírenský průmysl. Volná místa vedle továren nabízela rozšiřování průmyslových zón.

V dubnu 1888 se podařilo uvařit první várku piva v nové budově pivovaru, jehož sláva vydržela až do konce 20. století. V roce 1891 vznikla stavba rezidence Julia Langera, nyní se zde nachází, v tzv. Langrově vile, městský úřad.

V roce 1894 byl položen základní kámen kostela sv. Josefa s redemptoristickým klášterem. Dnes se kostel po etapách opravuje.

Průmysl ve městě dostal na konci 19. století nový impuls. Byla jím nově postavená trať mezi Svitavami a Poličkou.

První světová válka znamenala nejen pro Svitavy obrovskou změnu. Průmysl zahájil válečnou výrobu, mužské obyvatelstvo odcházelo na fronty, projevil se nedostatek potravin, nejistota a zdražování. Svitavy byly obsazeny 10. prosince 1918 československou armádou. Ovšem nedůvěra k nové republice zde zůstala a byla zřejmá i nadále, živená německou iredentou.

Dvacátá léta nebyla pro Svitavy nijak radostná. Pro svitavské výrobky chyběla odbytiště, nezaměstnanost rostla. Situaci ještě zhoršila hospodářská krize ve třicátých letech. Masovou podporu si v této době získala německá nacionální strana, která přišla s líbivým programem snadných řešení a jasných viníků.

⁹ <http://www.svitavy.cz> [cit. 2011-03-15]

Mnichovská dohoda, podepsaná 30. září 1938, přičlenila Svitavy k nacistické říši. Když 10. října 1938 vstoupil wehrmacht do města, byl nadšeně vítán. Po napadení SSSR v roce 1941 město zaplavily kolony válečných zajatců, pro něž byly zřizovány pracovní tábory. V roce 1942 byl zastřelen prof. Viktor Felber, svitavský rodák, rektor ČVUT a aktivní člen odboje.

V letech 1944 – 1945 se v nedalekém Brněnci, v pobožce koncentračního tábora Gross Rosen, odehrál příběh dalšího svitavského rodáka Oskara Schindlera (1908 – 1974). Původně agent abwehru a podnikatel v okupovaném Krakově s sebou přivezl do brněnských dílen přes 1100 převážně polských Židů, kteří zde přežili válku. Jako jediný nacistu byl Schindler nazýván „Spravedlivým mezi národy“ a je pohřben v Jeruzalémě.

Sovětská armáda přijela do města 9. května 1945 a město bylo osvobozeno. Již v květnu a v červnu byly pořádány hony na Němce, kteří byli vyháněni z domovů do vlakových transportů. Vstoupila v platnost řada protiněmeckých opatření a Němci byli umístěni do pracovních táborů, jichž bylo ve městě pět.

Květnové volby roku 1946 vyhrála s převahou nejen ve Svitavách komunistická strana. Také v průmyslu došlo k radikálním změnám. Vznikl závod Továrny obráběcích strojů (TOS) spojením místních strojírenských závodů, dále byly v následujících letech postaveny závody Svitap, Vigona aj.

V 60. letech 20. století byly položeny základy ochotnickému divadlu, sborovému zpěvu, ale také organizované tělovýchově a sportu.

Roku 1960 byly Svitavy spojeny s Lačnovem a Lány do jednoho celku a okres se stal součástí Východočeského kraje.

Touha po svobodě byla zničena tanky polské armády, které vtrhly do města 21. srpna 1968. Následovalo období normalizace, které bylo spojeno s útlumem v oblasti kultury i společenského života.

Změnu přinesl až rok 1989. Sametová revoluce přinesla pád komunismu, prezidentem byl zvolen Václav Havel. V roce 1990 jsou ve Svitavách přejmenovány některé ulice, postupně je obnoveno náměstí, přestavěna radnice, obnovuje se kulturní a společenský život.

Za poslední desetiletí prošly Svitavy obrovskými změnami. Byla zahájena výstavba rodinných domů v lokalitě Na Vějíři, po červencových povodních v roce 1997 se začala budovat protipovodňová opatření. V roce 2007 bylo slavnostně otevřeno

multifunkční kulturní centrum Fabrika, kde se dnes nachází knihovna, společenský sál, sídlí zde několik městských spolků a jsou zde pořádány kulturní akce.

Město se rozvíjí také v oblasti sportu. V roce 2001 byla postavena sportovní hala Na Střelnici, v loňském roce byly dokončeny stavební práce na stadionu Míru, který se tak stal velmi moderním a všemi generacemi využívaným sportovištěm.

Město, jehož historická tradice sahá až do 13. století, se nadále rozvíjí a usiluje o své místo na českomoravském pomezí¹⁰.

¹⁰ FIKEJZ, Radoslav: *Svitavy*. Vydání první. Praha, Litomyšl: Paseka. 2010. 76 s. ISBN 978-80-7432-024-8, s. 36-55

2.2 Dějiny města Polička

Město Polička bylo založeno roku 1265 Přemyslem Otakarem II.. V písemných pramenech se tento místní název zmiňuje v listině z roku 1167¹¹, ve které Vladislav II. přijímá do své ochrany území, které bylo nazýváno Na lubném se všemi loukami, které se jmenují Na poličkách. Později bylo zjištěno, že listina byla padělaná a její vznik se datuje kolem roku 1200¹².

Původ názvu města Polička není zcela jednoznačný. Čeští badatelé zabývající se původem místních názvů se ztotožňují s názorem, že slovo polička je zdobnělinou podstatného jména police s významem rovina nebo rovinka. Existuje ovšem i další názor, že jméno Police a tedy i Polička, které je jeho zdobnělinou, by mohlo označovat vypálené místo v lesích. Takový význam mohlo mít podstatné jméno police, jehož slovní základ pol- znamená dřeva ožehávaná sáláním ohně. Název města v podobě Polička se ustálil teprve od 14. století¹³.

V roce 1284 byla sice správa Poličky a přilehlého území králem Václavem II. svěřena pražskému biskupovi Tobiáši z Bechyně, ale již o rok později spravoval toto území Závíš z Falkenštejna, který pojal za manželku Kunhutu, vdovu po Přemyslu Otakaru II.: manželé si za své sídlo zvolili hrad Svojanov¹⁴.

Rok 1305 znamenal pro město velkou změnu. Král Václav II. věnoval Poličku spolu s dalšími východočeskými městy (Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Jaroměř) své manželce Alžbětě (známější pod jménem Eliška Rejčka). Polička se tak stala královským věnným městem. Věnná města měla královně zajistit příjem po smrti manžela. Často ale byly příjmy využívány ještě za života králů¹⁵.

Strategický význam Poličky na pomezí Čech a Moravy byl zdůrazněn vybudováním dřevěných hradeb, které byli ve 14.století nahrazeny kamennými a z Poličky vytvořily skutečnou pohraniční pevnost. Zlepšení životního prostředí v Poličce přineslo privilegium Karla IV. z roku 1360, kterým povolil město vydláždit¹⁶.

¹¹ KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2, s. 17

¹² GLOSER, Jaroslav Jan: *Polička: městem krok za krokem*. Vydání první. Praha: Argo. 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5, s. 11

¹³ <http://www.policka.org/info/o-meste/historie/> [cit. 2011-02-23]

¹⁴ KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2, s. 19-20

¹⁵ GLOSER, Jaroslav Jan: *Polička: městem krok za krokem*. Vydání první. Praha: Argo. 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5, s. 14

¹⁶ <http://www.policka.org/info/o-meste/historie/> [cit. 2011-02-23]

Na počátku husitských válek stála Polička, jakožto věnné město, na straně královny. Již na podzim roku 1421 však město za ne zcela vyjasněných okolností bylo dobyto vojskem Zikmunda Lucemburského. Husitská revoluce přispěla k dovršení českého charakteru města – byl vypuzen německý katolický patriciát a Polička se stala ryze českým městem. Po smrti Zikmunda Lucemburského se Polička postavila na stranu krále Jiřího z Poděbrad. Jeho nástupce Vladislav Jagelonský v roce 1474 potvrdil poličské obci všechna privilegia.

V roce 1523 zasáhl Poličku ničivý požár. V druhé polovině 16.století bylo město přestavěno v duchu renesančního slohu a před Kameneckou branou byl před rokem 1580 vybudován kostel sv. Michala¹⁷.

15.října 1613 vypukl v dnešní Masarykově ulici požár, který znamenal pro Poličku ohromnou katastrofu. Dříve než mohlo být město obnoveno, přišla pohroma daleko větší – třicetiletá válka. Během bojů Polička dosti zpustla, ve městě žilo velmi málo obyvatel a město se dostalo do dluhů. Po dlouhé válce se život jen velmi pomalu začínal obnovovat¹⁸.

Do konce 17. století se město dobralo ke svému znovuobnovení a první tři čtvrtiny 18.století byly nazývány zlatým věkem poličského měšťanstva. Město bylo z financí měšťanů přestavěno v barokním duchu, vybudována byla barokní radnice. Umělec Jiří Pacák zhotovil nejen sochy sv. Michaela a sv. Jiří pro tehdy obnovované kašny, ale také morový sloup, jako poděkování za ochranu Poličky před morovou ránou, která roku 1713 zasáhla okolí města.

Toleranční patent vydaný Josefem II. v roce 1781 měl pro zdejší kraj s množstvím dosud tajných nekatolíků velký význam. Umožnil jim přiznat se veřejně k některé ze dvou nyní povolených nekatolických církví, z nichž nejčastěji volili helvetskou.

Počátkem 19. století se rozvíjí zejména tkalcovství. Lněné plátno bylo využíváno pro výstroj armády. Polička se rozvíjí také v kulturním a společenském životě¹⁹.

V roce 1845 vypukl největší požár a z vnitřního města zůstaly jen 4 domy, zčásti byla zničena i obě předměstí. Dřívější barokní vzhled města byl přetvářen při opravách

¹⁷ KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2, s. 22-26

¹⁸ GLOSER, Jaroslav Jan: *Polička: městem krok za krokem*. Vydání první. Praha: Argo. 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5, s. 18

¹⁹ KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2, s. 39-44

po požáru v klasicistním duchu. Do konce 19. století nebyl průmysl z důvodu ničivého požáru nijak rozvinutý – tkalcovská dílna, sirkárna, cementárna, cihlárna, malá strojírna a slévárna, obuvnická dílna, nový pivovar. Specialitou byl závod na výrobu varhan a harmonií. V roce 1896 byla Polička spojena železnicí se Svitavami a o rok později se Skutčí. Vedení města tak doufalo, že spojením s průmyslovými Svitavami udrží ve městě již stávající obyvatele, kterým tak ulehčí dojíždění za prací a také přiláká občany nové. Na stavbě železnice měli zájem i svitavští němečtí podnikatelé, kterým spojení s tkalcovskou oblastí mohlo přinést určité výhody.

Válka, která byla vyhlášena roku 1914 Rakousku-Uhersku Srbskem a postupně přerostla ve válku světovou, nezasáhla Poličku přímo průchody vojsk, ale muži odcházeli na vzdálené fronty bojovat za monarchii. Život ve městě za války byl ochromen - závody omezovaly nebo úplně zastavovaly výrobu²⁰.

Po překonání poválečného období přišel hospodářský vzestup. V roce 1922 byl položen základní kámen vojenské muniční továrny. Ve dvacátých letech vznikaly ve městě architektonicky zajímavé rondokubistické činžovní domy, které byly vystaveny pro místní obyvatele. V roce 1928 byla vybudována Masarykova škola, v roce 1929 byl otevřen Tylův dům, ve kterém se dodnes konají divadelní představení, koncerty, jazykové kurzy, vzdělávací akce a další kulturní program. Budova Tylova domu byla vystavěna na křižovatce pod hřbitovem u kostela sv. Michala.

Hospodářská krize na počátku 30.let zasáhla také Poličku a nezaměstnanost se výrazně zvýšila.

Podzim roku 1938 znamenal nejen pro Poličku další ránu. Německá armáda obsadila 10. října také Poličku, přestože byla ryze českého charakteru. Vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava znamenalo také změny pro židovské občany v tomto městě. Byli nuceni nosit na oděvu žlutou šesticípou hvězdu, byli postupně zbavováni majetku, propouštěni ze zaměstnání i vyřazováni ze společnosti. Od ledna 1942 byli Židé nasazováni na nucené práce, soustředěni do Pardubic, odkud byli posíláni do Terezína. Pokud nezemřeli tam, byli deportováni do Osvětimi nebo jiných vyhlazovacích táborů. Z 68 židovských občanů, kteří se v Poličce narodili nebo zde měli v době zahájení deportace domovské právo, přežilo pouze 7 z nich²¹.

²⁰ GLOSER, Jaroslav Jan: *Polička: městem krok za krokem*. Vydání první. Praha: Argo. 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5, s. 20-23

²¹ KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2, s. 82-89

Začátek roku 1945 již ukazoval na blížící se porážku Německa. Němci opustili město 8. května, o den později dorazily do Poličky první sovětské tanky a město bylo osvobozeno²².

Po osvobození začal život ve městě organizovat revoluční národní výbor. V září 1945 se v Poličce ustanovil místní národní výbor a s obnovením poličského okresu i okresní národní výbor. Společná byla také snaha o zvelebení města. Dobudovala se nová kanalizace, nový vodovod, následovala intenzivní výstavba nových bytů.

Obyvatel Poličky však nepřestávalo ubývat. Město se proto snažilo získat nové průmyslové podniky. V roce 1950 zahájil v někdejším Čápkově varhanářství zprvu malý provoz s 10 dělníky pod názvem Centropen. Časem, již jako závod oborového podniku Koh-i-noor Hardmuth, se rozrostl v jeden z nejrozsáhlejších poličských podniků. Pod novým názvem PONAS (Poličské nástrojárny) existuje dodnes – konstruuje a vyrábí formy pro vstřikování plastů, vyfukovací formy a součásti z plastů vstřikováním.

V roce 1960 přestala být Polička okresním městem a byla přiřčena k okresu Svitavy, což bylo důvodem snížení významu tohoto města.

Z dalších velkých podniků ve městě nelze opomenout Poličské strojírny (PoS), někdejší Adamovské strojírny (Adast), které jsou umístěny v objektech bývalé Vojenské muniční továrny.

Tradiční textilní průmysl byl donedávna zastoupen závodem podniku Hedva, jehož hlavní provoz byl umístěn v prostorách někdejší mechanické tkalcovny firmy Feuerstein, v roce 2000 byl tento prosperující provoz uzavřen. Na další tradiční výrobní obor navázal podnik Botana, který vyrábí, zčásti i na vývoz, sportovní obuv. Ze starších podniků je stále ještě v provozu pila, podnik masného průmyslu, pro který byla v roce 1984 dokončena výstavba mohutného masokombinátu při Starohradské silnici, a Továrna hasicí techniky (THT), založená v roce 1965 jako závod Československých automobilových oprav, přeměněný v roce 1986 v závod podniku Karosa. Donedávna ještě pracovala kartonážka podniku Tofa (dnes její výrobní program – puzzle – převzala firma Ravensburger).

Všechny tyto podniky však nestačily pokrýt poptávku po pracovních příležitostech a řada občanů stále vyjížděla za prací do okolí - s rušením některých

²² GLOSER, Jaroslav Jan: *Polička: městem krok za krokem*. Vydání první. Praha: Argo. 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5, s. 25

provozů v posledních letech se tento trend ještě více prohlubuje, přesto však docházelo k postupnému nárůstu počtu obyvatel.

V roce 1992 byl městu navrácen hrad Svojanov, který koupilo v roce 1910 a který v roce 1955 převzalo do své správy ministerstvo kultury.

Současná Polička, ležící i dnes stranou hlavních dopravních tras, zůstává pro návštěvníky lákavou oázou klidu, bohatou na přírodní i historické zajímavosti²³. Za nejvýznamnější památky, které by návštěvník Poličky neměl opomenout, můžeme zařadit městské opevnění v délce 1220m, rodnou světličku Bohuslava Martinů ve věži kostela sv. Jakuba, odkud je krásný výhled na část Poličky, barokní radnici a soubor soch na náměstí (morový sloup, socha sv. Jiří a sv. Michaela na kašnách), mariánský sloup na náměstí a také hrad Svojanov z poloviny 13. století.

Významným rodákem je hudebník Bohuslav Martinů, který se narodil 8.12.1890 ve věži kostela sv. Jakuba, kde prožil prvních dvanáct let svého života, neboť jeho otec pracoval jako povězný. Základy ve hře na housle mu poskytl učitel hudby a krejčí Josef Černovský a tak mohl ve svých patnácti letech poprvé veřejně vystoupit v nedaleké Borové. Svůj talent poté rozvíjel na pražské konzervatoři, ze které byl ovšem roku 1910 propuštěn pro nenapravitelnou nedbalost. Martinů poté vyučoval hudbě a stal se sekundistou České filharmonie. V roce 1922 se stal žákem Josefa Suka a v říjnu 1923 se vydal do Francie na tříměsíční studijní pobyt. Ve Francii pak zůstal dalších sedmáct let, kde studuje u Alberta Roussela a komponuje další díla ovlivněná nejen hudebníky, lidovou hudbou a jazzem, ale také novoklasicismem. V Paříži také poznal svoji budoucí manželku, švadlenu Charlottu Quennehenovou, se kterou se oženil v březnu 1931. Až do roku 1938 navštěvoval Poličku každoročně. Po podepsání Mnichovské dohody byl ale trvale oddělen od rodné země. Po pádu Francie se manželé Martinů uchýlili do zámoří. Jeho díla byla nacistickou cenzurou přísně zakázána, nemohl se účastnit ani pohřbu své matky v roce 1944. V zámoří vyučoval na univerzitě v Princetonu, později v New Yorku na Mannesově hudební škole. V květnu 1953 se manželé Martinů vracejí do Evropy, kde Martinů působil jako pedagog v Římě, Paříži a ve Švýcarsku až do roku 1957. Bohuslav Martinů zemřel 28.srpna 1959 v Liestalu ve Švýcarsku. Jeho ostatky byly v roce 1979 převezeny do rodné země a uloženy do rodinné hrobky na poličském hřbitově.

²³ KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2, s. 90-100

Mezi jeho nejvýznamnější díla můžeme zařadit klavírní cyklus Loutky I-III (1912-1924), kantátu Česká rapsodie (1918), balet Istar (1918-1921), balet Špalíček (1931-1932), opera Julietta (1936-1937), Concerto grosso (1937), opera Ženitba (1952), Symfonie č.6 (1953), kantátový cyklus Otvírání studánek (1955), opera Řecké pašije (1956-1959). Tvorba Bohuslava Martinů čítá několik stovek děl, která jsou hrána po celém světě²⁴.

²⁴ HEJZLAR, Tomáš: *Bohuslav Martinů*. Vydání první. Praha: Horizont. 1989. 142 s.

2.3 Dějiny města Moravská Třebová

Moravská Třebová byla založená kolem roku 1257 Borešem z Rýzmburka²⁵. Město leží na řece Třebůvce, od které mohlo získat svůj název. Znamená vytříbené místo, říčka tekoucí vytříbeným místem. Přívlastkem moravská se tak odlišila od České Třebové²⁶.

Po celou dobu svého vývoje ležela stranou nejdůležitějších zemských obchodních cest a cesta Praha-Olomouc nenabyla nikdy většího významu. Město se proto nikdy nevyvinulo v živé obchodní středisko. Směna zboží zůstala tak omezena na malý místní okruh hlavně s okolními vesnicemi. To také dalo celému městu, jeho životu i výstavbě zvláštní specifický ráz. Nebylo zde bohatých obchodníků, jejichž podnikáním by se nahromadilo velké bohatství²⁷.

Svým uspořádáním je Moravská Třebová typickým kolonizačním městem s pravidelným půdorysem vznikajícím na volném prostranství. Historické jádro bylo vyhlášeno městskou památkovou rezervací především pro množství pozdně gotických a renesančních památek.

Nejslavnější období města nadešlo za vlády pánů z Boskovic a Ladislava Velena ze Žerotína (1486-1622)²⁸. Doba nástupu Ladislava z Boskovic (1486 – 1520) a vláda tohoto rodu po celé století znamenala v životě poddanského města šťastné období nového rozmachu a růstu.

Požár, který vypukl ve městě v roce 1509, způsobil ohromné škody a mnoho dřevěných domů bylo zničeno. Byla tedy nutnost vystavět město nové, tentokrát za použití cihel a kamene. Ladislav z Boskovic uložil jednotlivým poddanským obcím obehnat celé město kamennými hradbami, které by ho mohly uchránit při nebezpečích, které skýtaly například střelné zbraně a válečná technika. Stejně tak i jeho nástupci podporovali stavbu nových měšťanských domů, neboť měli zájem na tom, aby bylo město větší a výstavnější²⁹.

Roku 1541 podlehl ještě nedostavěné město dalšímu velkému požáru. Měšťané svým úsilím postupně město obnovili a z ohořelých trosek vyrůstaly nové domy.

²⁵ <http://www.mtrebova.cz/mesto/historie-a-pamatky> [cit. 2011-03-30]

²⁶ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 536

²⁷ PECHOVÁ, Oliva: *Moravská Třebová*. Praha: Státní památková správa. 1957. 68 s., s. 5

²⁸ <http://www.regionmtj.cz/moravska-trebova/historie-mesta/> [cit. 2011-03-30]

²⁹ PECHOVÁ, Oliva: *Moravská Třebová*. Praha: Státní památková správa. 1957. 68 s., s. 18

Přestavěna byla také radnice. Druhé patro bylo přistavěno až v 19. století a na přelomu 50. a 60. let našeho století byla radnice restaurována.

Po Ladislavově smrti v roce 1520 převzal panství jeho syn Kryštof. Zemřel roku 1549 a v témže roce i jeho syn Ladislav Velen, který zanechal syny Václava a Jana. Po smrti Václavově držel třebovské panství sám Jan z Boskovic.

Po Janově smrti roku 1589 zdědil panství jeho synovec Ladislav Velen ze Žerotína. Za jeho panování nabyla Třebová velkého významu a získala tak přívlastek "Moravské Atény".

Ještě za vlády Ladislava z Boskovic byl přestavěn Třebovský hrad v šlechtické sídlo, odpovídající renesančnímu životnímu stylu. Z této stavební etapy zámku se zachovala brána pokládána za jednu z nejranějších renesančních památek u nás. Za Ladislava Veleny ze Žerotína byl zámek rozšířen o pozdně renesanční stavbu předzámčí. Tato část zámku se zachovala dodnes, zatímco palác Ladislava z Boskovic byl zničen požárem v roce 1840.

Za své vedoucí postavení v protihabsburském povstání byl Ladislav Velen ze Žerotína potrestán konfiskací majetku. Třebovské panství obdržel jakožto léno koruny české Karel, kníže z Lichtenštejna. Po nástupu Lichtenštejnů se stavební činnost ve městě v podstatě omezila na církevní stavby, které již byly budovány v novém barokním slohu. V letech 1680-1690 byl postaven františkánský klášter s kostelem sv. Josefa³⁰.

Období 17. a 18. století znamenalo pro město období úpadku. Město přestalo být šlechtickým sídlem a stalo se pouze správním střediskem panství. Lichtenštejn odebral městu řadu výsad a zahájil rekatolizaci³¹.

Roku 1632 postihla celé město morová nákaza, která si vyžádala mnoho obětí a pak jedna válečná pohroma následovala za druhou. Během třicetileté války poklesla lidnatost natolik, že prý jen 36 domů bylo ve městě obydleno.

I když se během 17. století usazovali ve městě nové české rodiny, které zde nabyly i význačného společenského postavení, přesto s koncem 17. století ubývá českého živlu a dochází k splývání s německým obyvatelstvem a k vystěhovalectví.

³⁰ <http://www.regionmtj.cz/moravska-trebova/historie-mesta/> [cit. 2011-03-30]

³¹ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko;Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 542

Poté, co byla v roce 1717 zažehnána morová epidemie, položili zbožní měšťané základ k morovému sloupu umístěnému na náměstí, který vytesal Jan Sturm z Olomouce.

V květnu roku 1726 vypukl ve městě další požár a ničivému živlu padlo za obětí skoro celé vnitřní město a úplně vyhořel i farní kostel³².

V období nového hospodářského rozmachu v 19. století se město otevíralo bořením hradeb a bran. Po velkých požárech v letech 1840 a 1844 došlo k výrazným úpravám jednotlivých domů, které porušily jejich původně jednotný renesanční vzhled. Požár v roce 1840 postihl také větší část zámku. Zanikly tak zbytky původního hradu, ze kterého se dochovala jen brána. Do stavebního vývoje města také výrazně zasáhl rozvoj textilního průmyslu v druhé polovině 19. století. Dosavadní provozovny byly rozšiřovány a vznikaly nové tkalcovny.

Období 80. a 90. let 19. století byla vůbec obdobím zvláště rozsáhlé stavební činnosti. Vznikla mimo jiné i školní budova na rohu dnešních ulic Čs. armády a Komenského, nemocnice ve Svitavské ulici, v roce 1889 byla vybudována železnice a postaveno nádraží³³.

Po reformě státní správy se Moravská Třebová stala sídlem okresního hejtmanství. Obyvatelstvo se živilo především průmyslem a zemědělstvím. Úpadek soukenictví, který zapříčinil pokles chovu ovcí a dovoz australské vlny, mělo za následek pozvednutí hedvábnické firmy, která v roce 1895 zaměstnávala již 1000 dělníků. Vedle textilnictví se rozvinulo ve městě i odvětví kovoprůmyslu.

Rozpad habsburské monarchie zapříčinil vznik samostatného československého státu. Odpor proti začlenění oblasti do nově vzniklého státu byl veliký a vyústil v listopadu 1918 v zásah armády, při kterém přišlo o život pět obyvatel. V září 1919 se definitivně rozhodlo o připojení pohraničí k Československé republice.

Od počátku dvacátých let stoupal počet českých obyvatel, což bylo ovlivněno i vznikem vojenského gymnázia, které přivádělo do města nové žáky a zaměstnance.

Zdejší průmysl zasáhla na přelomu dvacátých a třicátých let hospodářská krize, která zvýšila ve městě nezaměstnanost. Tuto situaci využily nacionalistické strany, které tak získávaly podporu i v parlamentu³⁴. Po Mnichovské dohodě bylo Moravskotřebovsko připojeno k Německu v rámci Sudet a došlo tak k vystěhování

³² PECHOVÁ, Oliva: *Moravská Třebová*. Praha: Státní památková správa. 1957. 68 s., s. 36-38

³³ <http://www.regionmtj.cz/moravska-trebova/historie-mesta/> [cit. 2011-03-30]

³⁴ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 548-554

české menšiny. Po ukončení druhé světové války a osvobození města následoval odsun německého obyvatelstva a oblast byla nově osídlena³⁵.

V roce 1949 proběhla územní reorganizace a byl zřízen moravskotřebovský okres. V rámci další reorganizace v roce 1960 byl moravskotřebovský okres zrušen a začleněn do nově vzniklého okresu Svitavy, který spadal do Východočeského kraje.

Éra privatizace se v devadesátých letech 20. století nevyhnula ani firmám a zemědělským statkům v Moravské Třebové. Následně dochází k výstavbě nových podniků, obchodů a rozvíjí se kulturní život³⁶.

Moravská Třebová měla na konci roku 2010 10841 obyvatel a přestože se řadí mezi nevelké město, může při jeho návštěvě nabídnout obrovské spektrum aktivit. Stejně jako Svitavy, Litomyšl, Polička a Vysoké Mýto patří do turistické oblasti Českomoravské pomezí. Je to označení pro dobrovolný svazek obcí ve svitavském okresu, který byl vytvořen pro podporu cestovního ruchu³⁷.

Ani Moravská Třebová neustává ve svém vývoji, tak aby byla pro své občany i návštěvníky zajímavým a moderním městem. V posledních letech došlo k výstavbě 110 bytových jednotek, vybudována byla průmyslová zóna v západní části města, která tak může nabídnout výhodnou pozici pro nové pracovní příležitosti. Město nechalo postavit nový moderní aquapark, který je součástí velkého sportovního areálu. Městské muzeum nabízí stálou expozici ze starého Egypta, jejíž součástí je i mumie mladé ženy. Při návštěvě města bychom neměli opomenout městskou památkovou rezervaci, jejíž dominantou je jistě renesanční zámek³⁸.

³⁵ <http://www.regionmtj.cz/moravska-trebova/historie-mesta/> [cit. 2011-03-30]

³⁶ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 554-555

³⁷ <http://www.ceskomoravskepomezi.cz/ceskomoravske-pomezi/> [cit. 2011-03-30]

³⁸ <http://www.mtrebova-city.cz/> [cit. 2011-03-30]

2.4 Dějiny města Březová nad Svitavou

Březová nad Svitavou leží v oblasti Svitavské pahorkatiny 383 metrů nad mořem, 12 km jižně od města Svitavy. Protéká jí řeka Svitava. Název města pochází údajně od bříz, které v hojném počtu rostly v okolí. Jistě stojí za povšimnutí, že obce severně od Březové a kolem Svitav mají povětšinou jména původu německého a že byly založeny v době kolonizace okolí biskupem Brunem, kdežto obce jižněji od Březové mají veskrze názvy původu českého.

Okolnosti jejího vzniku a počátků vývoje jsou zahaleny mlhou. Prvním nepřímým důkazem o existenci Březové je listina krále Václava II. z roku 1295, který se zříká práva na tzv. Březovský újezd mezi Letovicemi a Svitavami ve prospěch biskupa Dětřicha. Mluví-li se v této významné listině o Březovském újezdu, lze soudit, že toto označení muselo existovat již delší dobu a název byl odvozen od již stojícího sídla.

První zmínka konkrétně o Březové jako sídla pochází z let 1318 – 1326 ze seznamu leníků olomouckého biskupství.

Nejpozději před rokem 1320 se Březová stala městečkem. Jeho podobu podmínilo úzké dno údolí mezi řekou a východním svahem – zde bylo vytýčeno poměrně velké vřetenové náměstí, uzavřené na severním konci asi nejpozději od 14. století kostelem. Patrně až druhotně byla severní část náměstí upravena do pravoúhlé formy blokem nárožní radnice a přiléhajících domů³⁹.

V r. 1330 se uvádí, že se v Březové nacházel mlýn. Olomoucký biskup Jindřich Berka z Dubé potvrdil Gerlachovi, rychtáři ve Svitavách, práva a výsady, které dostal od biskupa Bruna, včetně mlýna v Březové⁴⁰.

O předhusitské Březové se zachovalo velmi málo zpráv. Důležitá práva přinesla listina Vladislava II. z roku 1497 a to především výroční trhy. Roku 1566 povolil městu biskup Vilém šest trhů na vlnu a v roce 1567 třetí výroční trh. Tím se z Březové stalo významné centrum obchodu a správy širokého okolí. Její povinností však bylo udržování zemské stezky v délce 1 míle od obce a oprava mostu.

Ve stejné listině, ve které Vladislav II. povoloval ve městě výroční trh, byl přiznán Březové statut města.

³⁹ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 17

⁴⁰ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 749

16. století je spojeno s velkým rozmachem města v souvislosti s rozvojem místního soukenictví a povolením zakládat cechy např. ševcovský, krejčovský, pekařský. Pozemkové knihy jsou od roku 1541 psány česky, což svědčí i o české většině, jelikož tyto knihy musely být psány v jazyku obyvatelstva⁴¹. Městu v této době patřily i vsi Muzlov a Dlouhá (Moravská) - roku 1850 z nich vznikla jedna místní obec Muzlov⁴².

Město ovšem trpělo pobyty ať už rakouského či švédského vojska. Vraždění a loupení bylo na denním pořádku. Třicetiletá válka (1618-1648) nebyla pro Březovou tak katastrofální jako pro jiná města⁴³. Pomohl k tomu jistě i ochranný list na obranu před drancováním, který na konci války vydal generál Torstenson⁴⁴.

V tomto období docházelo také k proměnám obyvatelstva. Vymíraly staré české rody, stěhovaly se, jejich majetek se konfiskoval a na jejich místa přicházeli osadníci z okolních, tehdy již německých vsí.

Rokem 1784 nabývá ve Březové velkého rozmachu lnářství. K rozkvětu pomohla i výhodná poloha při silnici do Brna a Vídně a formané i cestující ve Březové nocovali⁴⁵. Tradiční zde bylo mlynářství produkující vyhlášenou "březovskou mouku"⁴⁶.

Dne 18. 5. 1798 se po velké průtrži mračen rozvodnila Svitava. Voda strhla několik domů a několik lidí také zahynulo.

Od 19. století, a především v prvních letech první republiky, zažilo město obrovský rozvoj průmyslu, továren a služeb. V Březové se nacházela továrna bavlněného zboží, tkalcovna hedvábí, továrna obuvi, výroba barev a laků, lihovar, cihelna a menší elektrárna⁴⁷.

K takovému rozvoji samozřejmě napomohla stavba železnice Brno – Česká Třebová, jejíž provoz byl zahájen 1.1.1849 po jedné koleji a od 4.11.1869 jako

⁴¹ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 107

⁴² <http://www.brezova.cz/historie/> [cit. 2011-03-15]

⁴³ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 108

⁴⁴ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 751

⁴⁵ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 109

⁴⁶ <http://www.brezova.cz/historie/> [cit. 2011-03-15]

⁴⁷ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 109

dvoukolejná trať. Její kompletní rekonstrukce a elektrifikace byla dokončena v roce 1999 jako součást železničního koridoru Brno - Česká Třebová.

Práci a obživu zde nacházeli lidé i z okolního okresu Svitavy, soustřeďoval se zde obchodní ruch, společenský, spolkový, politický a kulturní život. Přispěla k tomu i škola (první zprávy o existenci školy sahají do roku 1565, o farní škole k roku 1735) - roku 1848 byla zřízena obecná škola a ta byla roku 1913 rozšířena o měšťanskou školu, která od roku 1910 dostala novou budovu. Církevní život měl oporu v březovské faře (ta existovala už ve 13.století) s kostelem sv. Bartoloměje⁴⁸.

V letech 1918 – 1938 zůstala Březová většinou německá i když s výraznou českou menšinou. V době hospodářské krize velká část obyvatelstva odešla do jiných oblastí Československé republiky či do Evropy a Ameriky.

Po Mnichovské dohodě byla Březová, stejně jako mnoho dalších měst a obcí, roku 1938 přičleněna k Sudetám a část českého obyvatelstva odešla. Zbylá část musela snášet útoky německých nacionalistů.

5. 5. 1945 se moci ve městě chopil Revoluční výbor a definitivní osvobození přišlo 10.5. 1945. Řízení ve Březové převzal místní národní výbor, čímž prakticky zanikl předchozí statut města.

Okamžitě se začaly pořádat odvetné akce proti německému obyvatelstvu. Na denním pořádku byly urážky, fyzické napadání Němců a také několik poprav. Bylo započato s odsunem německého obyvatelstva. Zabavený majetek byl přerozdělen a mnoho německy psaných listin z městského archivu bylo na náměstí veřejně spáleno⁴⁹.

Důsledek války v podobě odsunu Němců v roce 1945 znamenal počátek úpadku, který byl navíc podporován a cíleně řízen záměrem dosáhnout postupného vylidnění Březové, aby tak mohlo být rozšířeno ochranné pásmo březovského vodovodu, který byl vybudován v letech 1911 – 1913.

Správní reorganizace k 1.1.1949 znamenala přiřazení Březové k nově vzniklému správnímu okresu Svitavy v rámci Brněnského kraje, což umožnilo realizovat postupně záměry k likvidaci obce s názvem Březová nad Svitavou. Chátrající budovy ve městě včetně školy, bývalého Katolického domu, památkových renesančních domů, kostela, kaple, kapličky, barokního sousoší sv. Jana Nepomuckého, naprosto žádná výstavba - to byl viditelný průvodní jev upadajícího města. Průmyslová výroba a drobné podniky

⁴⁸ <http://www.brezova.cz/historie/> [cit. 2011-03-15]

⁴⁹ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 110

byly postupně likvidovány, což se posílilo ještě v důsledku znárodnovacího procesu po roce 1948. Mladí lidé odcházeli za prací nebo do zaměstnání dojížděli - převážně do Svitav, které byly jako nové okresní město preferovány. Základním odvětvím zaměstnanosti se stávalo zemědělství - zpočátku úpadkové JZD, později státní statek. Upadal i společenský a kulturní život, zanikl i tradiční divadelnický ochotnický spolek, lidová škola umění, omezen byl provoz místní knihovny.

Nová reorganizace státní správy v roce 1960 však přinesla významnou změnu. V dnešní podobě nově vytvořený okres Svitavy na moravsko-českém pomezí byl začleněn do Východočeského kraje. Nová situace byla zřejmě rozhodujícím faktorem, který zabrzdil dosavadní záměr vysídlit a asanovat Březovou nad Svitavou⁵⁰.

V roce 1976 ztratilo město v rámci integrace obcí administrativní samostatnost a stalo se součástí obce Brněnec. V roce 1990 obnovila Březová nad Svitavou svůj vlastní městský úřad a 26. listopadu 1999 bylo vyhověno žádosti o obnovení statutu města⁵¹.

V roce 2005 proběhla výstavba rodinných domků v oblasti tzv. Slunečního údolí a přilákala tak do města další obyvatele, kteří upřednostnili bydlení v menším městě. V roce 2008 měla Březová nad Svitavou 1715 obyvatel⁵². Občané a jejich děti mohou využívat mateřskou i základní školu, pro volný čas je tu k dispozici koupaliště, sportovní hřiště nebo nedaleká rozhledna Járy Cimrmana.

Ze zdravotnických služeb je v samotné Březové zastoupen jeden zubní a jeden praktický lékař, kožní ambulance byla zrušena. Projevuje se úzká provázanost s Brněncem, který má širší okruh specialistů, jejichž služeb využívají i obyvatelé Březové. Na polikliniku a do nemocnice se jezdí do Svitav. Ve městě je také domov s pečovatelskou službou. Na jaře roku 2000 se podařilo znovuotevřít lékárnou.

⁵⁰ <http://www.brezova.cz/historie/> [cit. 2011-03-15]

⁵¹ VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s., s. 296

⁵² <http://www.brezova.cz/obyvatele/> [cit. 2011-03-15]

3. Hlavní rysy vývoje zdravotnictví ve městech vymezeného regionu

3.1 Zdravotnictví ve městě Svitavy

Ve Svitavách se péče o nemocné odehrávala do roku 1734 většinou v domácnostech⁵³. Lidé využívají poznatků lidových léčitelů, léčí se na základě empirie, při porodech asistují porodní báby, lidé vyhledávají ženy kořenářky, bylinářky. Další vývoj zdravotnictví je poté spjat s církevními řády a jejich kláštery. Organizovaná péče církevních institucí o nemocné, především ve špitálech, dostala v našich zemích osudovou ránu během husitské revoluce, kdy většina špitálů přešla do správy městských úřadů nebo jiných světských korporací. Špitály i nadále pečovaly o chovance z řady rozličných důvodů (chudoba, stáří, siroba, vrozené postižení), mezi nimiž choroby ještě nepřevládaly. V 17. století vstoupil na naše území nový fenomén v péči o nemocné, řád milosrdných bratří, s jehož činností je spojováno budování prvních specializovaných nemocnic⁵⁴.

K nejstarším dějinám svitavského špitálu nemáme příliš mnoho informací. Přípomínkou existujícího špitálu bylo místopisné určení některých svitavských domů „pod špitálem“ nebo „blízko špitálu“ z roku 1593 a 1607. Jisté indicie ukazují na místo prvního špitálu v horní části náměstí. Litomyšlští kněží, kteří zůstali ve městě do roku 1554, skoupili některé domy v horní části náměstí a zřídili v nich špitál. Poté, kdy se z biskupského hradečku staly měšťanské domy, musel se špitál (pravděpodobně ještě premonstrátský) přemístit k Dolní bráně. V nejstarších špitálních účtech, vedených v letech 1694 – 1730, se objevila položka za starou špitální budovu.

Otázka stavby špitálu se stala aktuální až v roce 1730. Svitavy věnovaly roku 1733 kapitál o výši 2 000 zlatých. V tomto roce byly započaty přípravné práce na stavbě, byl nakoupen stavební kámen a o rok později byly zaúčtovány výdaje za tesaře, kteří rozebrali střechu starého špitálu, stejně jako celou dřevěnou budovu. Špitál byl vybudován spolu s kostelem, který byl zasvěcen svatému Floriánovi.

⁵³ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 72

⁵⁴ SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila: *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton. 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1

25. července 1976 byl kostel sv. Floriána zbourán z důvodu nevyužívání stavby církví a následného rabování.

Avšak historie svitavského špitálu se ubírala poněkud odlišným směrem. Příčinou byly školské reformy Marie Terezie, zlomovým se stal rok 1776. Protože nemocných, kteří by se svěřili do péče špitálníkům, bylo málo, městská rada špitálníky jednoduše vystěhovala a zřídila zde čtyřtřídní školu. Městská rada rozhodla, že špitálníci budou přesunuti do lázní, ale ani tam nezůstali dlouho sami, protože sem byla v roce 1823 přemístěna jedna třída elementární školy. Roku 1851 se z lázní stala vínopalna a její prostory museli špitálníci opět opustit.

Roku 1851 byl podán návrh dr. Franze Schneidera na zřízení místní nemocnice. Nemocnice byla umístěna do budovy při kostele sv. Floriána č.p. 207, v ní však špitálníci neobsadili všechny prostory. Nemocnice měla zpočátku k dispozici 2 pokoje s 8 lůžky, kuchyň, márnici a místnost pro domovníka. V roce 1853 se počet místností zvýšil na 3. Dr. Schneider podal zastupitelstvu 15. června 1856 návrh na zřízení další nemocniční místnosti. V průběhu července vznikla další nemocniční místnost s 3 novými lůžky. Dr. Schneider vypracoval pro chod nemocnice vnitřní řád, který obsahoval ustanovení o přijímání pacientů, jejich nároku na stravu, léky a patřičnou péči. Věnoval se také finančnímu zabezpečení ústavu, které mělo být částečně hrazeno nemocničním fondem a částečně z obecních příjmů. Narůstaly dary i příspěvky deseti cechovních organizací, ale zvyšovaly se také nezanedbatelné úroky z dluhopisů. Nutno dodat, že ošetřující lékař dr. Schneider se zřekl nároku na honorář. Jelikož se počet pacientů neustále zvyšoval a rostl i počet dní strávených v nemocnici, musela městská rada řešit otázku, zda nemocnici rozšířit, či vybudovat ústav celý nový.

Zpočátku zde bylo ošetřeno na 35 nemocných, kteří pobýli v nemocnici celkem 411 dní: v roce 1860 to bylo již 85 pacientů. Počet ošetřovaných značně kolísal a neměl vzrůstající tendenci: rostl jen počet dní strávených v nemocnici. V roce 1864 bylo ošetřeno 46 pacientů, kteří pobýli v nemocnici celkem 1 282 dní. Tato čísla svědčí o tom, že nemocní byli stále ještě ošetřováni v domácnostech. Vybavenost ústavu se zvyšovala a umožňovala dlouhodobou odbornou péči⁵⁵.

Ve druhé polovině 19. století došlo k významnému rozvoji nemocnic všech typů. O nutnosti jejich racionálního zakládání a účelového rozmístění ve městech

⁵⁵ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 72-73, 110, 136

i na venkově se diskutovalo v revolučních letech 1848/49, realizace často dobře promyšlených návrhů byla ovšem obtížná a dlouhodobá⁵⁶.

Vystavění nové nemocnice bránil pouze nedostatek finančních prostředků. Špitální fond sice nadále vzrůstal, ale také vzrůstaly výdaje na léky, vybavení a provoz staré budovy. Řešením se stal dar Valentina Oswalda Ottendorfera, o kterém informoval starostu 15. června 1883, v hodnotě 6000 zlatých. 29. srpna 1886 byla nemocnice za Ottendorferovy přítomnosti slavnostně otevřena. Přízemní stavba měla zpočátku kapacitu 24 lůžek. Byla rozdělena na infekční, chirurgické a interní oddělení se dvěma místnostmi pro ošetřovatele. Vedle hlavní budovy se nacházela stavba hospodářského zázemí a márnice. Roku 1886 byl také za finanční podpory V. O. Ottendorfera zřízen sirotčinec⁵⁷.

V roce 1901 byla postavena budova samostatného infekčního oddělení, čímž se kapacita ústavu zvýšila o 75 lůžek. Nemocnice sloužila jako ústav pro město i okolí a patřila k nejlépe vybaveným ústavům na Moravě⁵⁸.

Československá republika zdědila po zaniklé monarchii v oblasti zdravotnictví na jedné straně řadu kvalitních legislativních a institucionálních struktur, ze kterých mohla vycházet při organizaci vlastního systému zdravotní péče, ale na druhé straně také v mnohém neuspokojivý zdravotní stav velké části obyvatelstva⁵⁶. Vážnou hrozbou pro obyvatelstvo představovala infekční španělská chřipka, jejíž epidemie zasáhla město koncem I. světové války. K závažným onemocněním té doby patřil i záškrť a černý kašel⁵⁸.

Světová válka přinesla další specifické problémy. V jejím důsledku bylo poválečné československé zdravotnictví zatíženo péčí o 250000 válečných invalidů⁵⁶.

Ve svitavské nemocnici od roku 1924 zastával funkci primáře Dr. Anton Lang, za jehož primariátu získala nemocnice pověst vynikajícího chirurgického a gynekologického ústavu⁵⁸.

Vývoj zdravotnictví v letech 1938 – 1945 byl poznamenán událostmi spojenými s druhou světovou válkou. Některé změny měly trvalý charakter – smrt desítek tisíců obyvatel, zhoršení zdravotních podmínek, likvidace židovských lékařů.

⁵⁶ SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila: *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton. 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1

⁵⁷ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 136

⁵⁸ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 156

Zdravotnictví bylo také ovlivněno uzavřením vysokých škol, odchodem lékařů do exilu nebo i omezením vědecké práce⁵⁶.

Ve Svitavách vznikají lazarety, které slouží k ošetření a léčbě vojska, například na dnešní Riegrově ulici v budově základní školy nebo také v budově dnešní základní školy na ulici T. G. Masaryka. V letech 1938 – 1945 byly vystavěny další nemocniční prostory, které mohly přijmout až 180 pacientů. Celkový počet lůžek vzrostl na 304. Zvýšil se i počet ošetřujícího personálu⁵⁸.

Po roce 1945 přichází do svitavské nemocnice mnoho českých lékařů, kteří postupně nahrazovali uprchlé nebo odsunuté kolegy. Poskytovali odbornou lékařskou pomoc, ale zároveň se museli vypořádat s nedostatkem léků, obvazového materiálu, lékařských nástrojů a přístrojů. Naštěstí se podařilo převzít do české správy obě lékárny, postupně zahájila činnost ve městě poradna pro matky a kojence, Masarykova liga proti tuberkulóze, byl založen Československý červený kříž. Do roku 1946 byla nemocnice financována městem, poté byla nadána právem veřejnosti a spravována moravskotřebovským okresem. Prvním dětským lékařem ve Svitavách se stal MUDr. Karel Šefrna, začal pracovat od 1. ledna 1946 a v té době otevřel i první dětskou poradnu. Od roku 1947 byl dán do provozu dětský domov pro děti od 1 do 3 let, v roce 1949 bylo otevřeno dětské lůžkové oddělení nemocnice a jeho prvním přednostou se stal primář MUDr. Karel Šefrna⁵⁹.

Roku 1952 byl zřízen Státní ústav národního zdraví, v okresech to byly okresní ústavy národního zdraví. Pod OÚNZ spadaly kromě nemocnice a polikliniky i okresní hygienická stanice, střední zdravotnická škola, kojenecký ústav na ulici Radiměřské o kapacitě 50 lůžek, dětský domov a lékárenská služba. Nemocnice měla 8 lůžkových oddělení a 3 odborná oddělení vedená primáři. V nemocnici a na poliklinice pracovalo celkem 67 lékařů, 272 středně zdravotnických pracovníků, 44 pomocných pracovníků a 215 technických a provozních zaměstnanců. V roce 1967, po rekonstrukci části nemocnice, došlo k rozšíření chirurgického a gynekologického oddělení, vznikla jednotka intenzivní péče, dále bylo vybudováno rehabilitační středisko, zmodernizováno ORL. V březnu 1963 bylo zřízeno v někdejší klášteře psychiatrické oddělení nemocnice. V roce 1976 vznikla při interním oddělení svitavské nemocnice jednotka intenzivní péče. V roce 1983 bylo postaveno satelitní dialyzační středisko, roku 1987 byla otevřena nová poliklinika přímo proti hlavní budově nemocnice, kde

⁵⁹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s.271

funguje dodnes. Do roku 1991 byla nemocnice státním okresním ústavem národního zdraví, od toho roku se jejím zřizovatelem stal Okresní úřad Svitavy, od roku 2003 Pardubický kraj⁶⁰.

Svitavské zdravotnictví procházelo změnami již v polovině roku 1953. Od 1. července byl ve Svitavách zřízen obvodní lékařský a zdravotní systém. Město se rozdělilo na čtyři obvody, v každém byl jeden lékař a jedna sestra. Soukromé ordinace byly zrušeny a lékaři ordinovali v jedné budově – nejdříve ve zdravotním středisku na třídě J. Fučíka, od 1. června 1955 bylo středisko přemístěno do budovy na Pavlovově ulici⁶¹.

V bývalé vile továrníka Bergmana na Radiměřské ulici byl ve druhé polovině ledna 1951 slavnostně otevřen Státní kojenecký ústav ve Svitavách. Zřízení Státního kojeneckého ústavu ve Svitavách bylo významným krokem místního dětského zdravotnictví⁶². Zřizovatelem Kojeneckého ústavu a dětského domova na ulici U Kojeneckého ústavu se stal v roce 1995 Okresní úřad Svitavy (do té doby svitavská nemocnice), od roku 2003 přešla jeho správa na Pardubický kraj. Hlavní činnost ústavu se zaměřila na péči o opuštěné, zanedbané a týrané děti, dále na děti zdravotně postižené a na péči o matky s dětmi v mimořádně nepříznivých podmínkách. Kapacita ústavu byla 36 lůžek a 1 pokoj pro matku s dítětem. Ústav působil i jako výukové středisko pro Střední zdravotnickou školu ve Svitavách a Školu sociálně právní v České Třebové⁶³.

V současné době je nemocnice akciovou společností. Dříve byla Nemocnice ve Svitavách okresní nemocnicí. Po zániku Okresního ústavu národního zdraví se z ní stala nemocnice druhého typu (zdravotnické zařízení ústavní péče poskytující akutní lůžkovou zdravotní péči v nejméně třech základních 7 oborech). Od 1.10.2007 se nemocnice transformovala na akciovou společnost, tedy na společnost s názvem Svitavská nemocnice, a.s., jako všechna lůžková zařízení s akutní péčí v Pardubickém kraji. Svitavská nemocnice je nástupnickou organizací přejímající práva a povinnosti Nemocnice ve Svitavách dle rozhodnutí krajského zastupitelstva. Svitavská nemocnice leží mezi dalšími 3 nemocnicemi. Nejvýznamnější z nich je nemocnice

⁶⁰ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 271, 277

⁶¹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 277

⁶² FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 275

⁶³ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2, s. 351

v Litomyšli, která má stejný charakter jako Svitavská nemocnice. Je tedy nemocnicí druhého typu. Dále jsou zde 2 nemocnice v Moravské Třebové a Poličce. Tyto nemocnice mají charakter lůžkových zařízení následné péče. Svitavská nemocnice poskytuje zdravotní péči v oblasti Svitavska, Poličska a Moravskotřebovska. To čítá okolo 70 000 občanů. V minulých letech došlo k utlumení některých oborů v nemocnicích v Moravské Třebové a Poličce, to vše v rámci restrukturalizace lůžkového fondu okresu Svitavy. Tyto pacienty z velké části přebrala Svitavská nemocnice. Ve Svitavské nemocnici se nacházejí : Interní oddělení standardní (muži a ženy), Interní oddělení jednotky intenzivní péče, Chirurgické oddělení standardní, Chirurgické oddělení jednotky intenzivní péče, Anesteziologicko - resuscitační oddělení, Gynekologicko - porodní oddělení, Dětské oddělení, Novorozenecké oddělení, Urologické oddělení, ORL oddělení, Psychiatrické oddělení, Lůžkové oddělení LDN , chirurgické ambulance, interní ambulance (interní, kardiologická, diabetologická, endokrinologická,..), RDG oddělení (RTG + UZ), Hematologicko - transfuzní oddělení, Oddělení klinické biochemie (OKB), Anatomicko - patologické oddělení ,Sekretariát a ředitelství, Finanční účtárna, Mzdová účtárna, Personální oddělení, Výpočetní středisko, Stravovací provoz, Prádelna, Doprava, Údržba, Servis a kotelna⁶⁴.

V roce 2005 byla přistavěna budova akutní medicíny, v roce 2006 byla otevřena nová budova RZP.

V rámci zdravotnictví funguje ve městě několik soukromých lékařů. Jsou to obvodní lékaři, stomatologové, dětské lékaři, gynekologové, kožní lékaři a další. Někteří se nacházejí v budově polikliniky, kterou najdeme naproti nemocnici, někteří se nacházejí na ulici Hraniční vedle lékárny, ostatní mají své praxe umístěny různě po městě – např. na náměstí.

Ve Svitavách nadále existuje Střední zdravotnická škola, která se nachází v budově na Purkyňově ulici, která byla postavena roku 1894. Nejdříve zde sídlila tkalcovská a později textilní škola, což bylo dáno převahou textilního průmyslu ve městě. Zdravotnické školství se v této budově vyučuje od školního roku 1949/1950. Název školy se měnil několikrát. Nejdříve to byla Vyšší zdravotně sociální škola, další název byl Zdravotní škola, později Vyšší zdravotní škola, v současnosti Střední

⁶⁴http://www.nemtsy.cz///index/index.php?co=zakladni_informace&id=1129031342584&akce=zobraz
[cit. 2011-02-23]

zdravotnická škola Svitavy. V průběhu let se také měnily školní osnovy, učební plány, délka i obsah učiva. Základním studijním oborem je dnes obor všeobecná sestra. V minulosti se ve škole vzdělávaly také obory dětská sestra a porodní asistentka⁶⁵.

⁶⁵ <http://www.szs.svitavy.cz/clanek/15-historie.html?L=1> [cit. 2011-02-24]

3.2 Zdravotnictví ve městě Polička

Pro období před rokem 1348 nelze hovořit o nějakém systému zdravotnických opatření. Lidé využívají znalostí venkovských léčitelů a kořenářek. Polovina 14. století znamenala počátek rozvoje zdravotnictví a rozvoje lékařské vědy a výuky spojené se založením pražské univerzity⁶⁶.

První zmínka v historii města Poličky o zařízeních pečujících o chudé, kterým se tehdy říkalo špitály, je z 15. století. Budova byla umístěna v Kostelní uličce č. 84-město a pro předměstské obyvatele v domku č. 51 v dnešní Eimově ulici⁶⁷.

První městská nemocnice vznikla v Poličce v roce 1831. Městský fyzik Jan Nepomuk Eiselt přeměnil špitál, který se nacházel na dnešní Eimově ulici, na nemocnici, v době, kdy městu hrozila epidemie cholery. Špitál v této době plnil funkci péče o chudé, staré občany, bylo to označení pro chudobinec. Cholera se tehdy do Poličky nedostala, ale domek čp. 51 byl již trvale ponechán pro nemocné.

Dr. Eiselt řídil nemocnici do roku 1836, kdy se z Poličky odstěhoval do Tábora, kde nastoupil místo krajského fyzika.

V roce 1848 se stal městským fyzikem poličský rodák Dr. Josef Tamele a ten se zasloužil o zřízení nemocnice nové, větší a účelu lépe vyhovující.

V roce 1857 bylo uděleno nemocnici právo veřejnosti a v červenci 1857 byla nová nemocnice otevřena. Právo veřejnosti mělo význam hospodářský. Nemocnice měla právo vybírat za nemocné úředně stanovený denní poplatek a měla zaručeno, že tento poplatek dostane za každého pacient a za každý ošetřovací den. Tím měla nemocnice zajištěny provozní prostředky a nebyla odkázána na milodary. Naproti tomu byla nemocnice povinna přijmout do ošetřování každého nemocného, který ošetření v nemocnici potřeboval a to bez ohledu na náboženské vyznání, národnostní příslušnost a majetkové poměry.

Dne 15. 3. 1880 se stal vedoucím lékařem nemocnice MUDr. Mořic Prudič (1848-1923). Jeho příchod znamenal počátek další etapy ve vývoji nemocnice. Dr. Prudič byl na svou dobu vysoké odborné úrovně, výborný porodník, měl velmi dobré léčebné výsledky a získal si brzo důvěru nemocných. Za jeho působení výrazně

⁶⁶ SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila: *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton. 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1

⁶⁷ *Pozdrav z Poličky: album 390 pohlednic královského věnného města Poličky z let 1897-1948, zachycujících život a proměny města a jeho obyvatel*. Uspořádal Milan Dorazil. Vydání první. Praha: Argo. 2008. 245 s. ISBN 978-80-7203-896-1

stoupl počet ošetřovaných nemocných až na 400 za rok a projevil se tak nedostatek lůžek. Řešením bylo postavit budovu novou. Se stavbou se začalo v dubnu 1889 a skončilo na podzim roku 1890. Nová nemocnice byla slavnostně otevřena v červnu 1891 a nesla název Všeobecná veřejná okresní nemocnice císaře Františka Josefa I. Stará veřejná nemocnice tak skončila svou činnost. Existovala 34 let a za dobu její činnosti v ní bylo ošetřeno celkem 9395 nemocných.

V dalších letech bylo potřeba učinit opatření, aby výhod nemocničního léčení nebylo zneužíváno. Takový vandrovník z povolání se v zimě uchyloval do nemocnice, nějakou chorobu si vždycky našel. Byly proto povolány osoby, které pravidelně navštěvovaly nemocnice a vyžadovaly podrobné zdůvodnění o nutnosti jejich přijetí do nemocnice.

V roce 1910 byla nemocnice napojena na městský vodovod. Voda však netekla celý den, pouze v určitých denních hodinách, přesto i to znamenalo zkvalitnění péče o nemocné.

Z příjmů na léčebném byly placeny provozní náklady, tj. mzdy, léky, lékařské potřeby, strava a další výdaje. Tento způsob financování se udržel až do zestátnění nemocnic do konce roku 1948. Od 1.1. 1949 financuje provoz stát a léčebné se nevybírání.

Nástupcem MUDr. Prudiče se stal MUDr. František Bazoni. Vyvstala zde ale potřeba přijmout lékaře-chirurga. Na toto místo byl přijat MUDr. Václav Merhout. Pro potřeby chirurga byly uvolněny určité místnosti, které se přesunuly do nově přistaveného přístavku u nemocnice. Nemocnice se tak rozrostla na 80 lůžek. Za celou dobu působnosti MUDr. Prudiče si nemocnice zachovávala charakter zařízení pro chudší vrstvy obyvatelstva.

Za čtyři měsíce po zahájení chirurgické činnosti vypukla první světová válka a do nemocnice přišli vojáci. První transport byl do zařízení dopraven v říjnu 1914. V roce 1915 bylo přijato 850 nemocných, z toho 246 vojáků nejen z rakouské říše, ale už i z okolí.

Koncem roku 1915 byl do válečné služby povolán MUDr. Václav Merhout a v nemocnici zbyl sám MUDr. Bazoni. V sokolovně a v lidovém domě byl pro potřeby války zřízen vojenský lazaret. Na začátku války byli do nemocnice dopravováni především vojáci se střílným zraněním, postupně ale přibývalo vojáků s plicními chorobami, infekčními nemocemi. V letech 1917 – 1918 tvořili vojáci polovinu všech nemocných.

V listopadu 1918 se likvidoval vojenský lazaret a koncem roku se vrátil MUDr. Merhout a obnovil svou činnost v nemocnici.

Zásobování potravinami a životními potřebami bylo za první světové války velmi špatné. Obyvatelstvo i nemocnice dostávaly příděly nahodile. Po válce přišly některé potraviny a jiné potřeby např. z Ameriky. Ale i tehdy byl příděl rozdělen a nebyl pravidelný.

Po náhlé smrti MUDr. Bazoni, který zemřel na sepsi po ošetření pacienta, byl přijat v únoru 1920 Dr. Alois Uchytíl. Spolu s ním nastoupil do nemocnice MUDr. Alexandr Pur. Celkem měla v této době nemocnice 14 zaměstnanců.

Pro zvyšující se nároky byl otevřen nový chirurgický pavilon v roce 1931 a uvažovalo se i o stavbě infekčního pavilonu. Finance pomohl získat poličský rodák František Smejkal, který zajistil, že úrok z půjčky, kterou si na stavbu vzal okres, bude hrazen ze zdravotní přírážky od ministerstva.

Stavba byla zahájena začátkem roku 1938, přestože ve světě již vypukla druhá světová válka. Práce ustaly v září téhož roku z důvodu mobilizace a okupace. Po uvolnění části města ze záboru se začal život do města vracet. Do nemocnice se vrátili oba primáři, provoz se přizpůsoboval novým podmínkám. Byly znovu zahájeny práce na stavbě infekčního pavilonu.

Okupace zbytku republiky německými nacisty v březnu 1939 a zřízení Protektorátu nemělo okamžitý vliv na provoz nemocnice a počítalo se, že nový pavilon bude uveden do provozu koncem roku 1939.

V listopadu nastoupil do nemocnice na dětské oddělení MUDr. Jan Ondřej. V té době bylo v nemocnici celkem 7 lékařů, kteří zde zůstali až do konce války.

Za války i po ní se projevil nedostatek jídla, paliva, zdravotnického materiálu a dalších potřeb. Po válce byla budova nemocnice opravena také díky akci UNRRA.

V březnu 1946 odešel z nemocnice dětský lékař MUDr. Ondřej a jeho odchodem končila i činnost dětského oddělení. V červnu téhož roku odešel po 26 letech MUDr. Pur a na jeho místo nastoupil v listopadu MUDr. Macháček. Měl k dispozici I. a II. poschodí původní nemocniční budovy a celý infekční pavilon, který byl dostavěný roku 1940.

Podle zákona č. 185/1948 Sb. byly zestátněny nejen nemocnice, ale i ošetrovací a léčebné ústavy. Zákon obsahoval ustanovení, že nadále může zřizovat a provozovat tyto ústavy jen stát. Zákon označil nemocnice jako základní ústavy, které poskytují veškerou ústavní péči a rozdělil je na nemocnice okresní, oblastní a fakultní. Okresní

nemocnice mají mít čtyři základní oddělení a to interní, dětsko-kojenecké, chirurgické a gynekologicko-porodnické. Oblastní nemocnice mají mít další odborná oddělení a mají s okresními nemocnicemi tvořit pracovní celky pro obyvatelstvo příslušné spádové oblasti. Zákon také stanovil, aby byly nemocnice sdružovány s ambulancemi a ústavy národního zdraví a aby s nimi tvořily jeden pracovní celek. Pro zachování charakteru okresní nemocnice bylo nutné obnovit dětské oddělení a zřídit gynekologicko-porodnické oddělení.

MUDr. Alois Uchytíl zastával funkci primáře do roku 1954, kdy mu bylo již 72 let. Od listopadu 1951 byla nemocnice řízena státem a zajišťovala péči všem vrstvám obyvatelstva⁶⁸.

Zorganizování ambulantní části zdravotnictví bylo mnohem složitější. Zdravotní péči v terénu dosud zajišťovali soukromí praktičtí lékaři, lékaři pracující pro pojišťovnu, organizace jako Liga proti tuberkulóze, dětské poradny, soukromí majitelé zubolékařských ordinací. Po zestátnění zdravotnictví bylo nutno všechny tyto činnosti zajistit a zorganizovat podle nového pojetí zdravotní péče.

Po zestátnění byl pro obvodní lékaře nejdůležitější změnou způsob odměňování a nová organizace práce. Soukromí lékaři měli jako zdroj příjmů platby od pacientů samoplátců a za pojištěnce a jejich rodinné příslušníky dostávali stanovené částky od nemocenských pojišťoven. Po zestátnění měl každý lékař svůj fixní plat a malou odměnu za pohotovostní služby. Velká změna nastala v tom, že lékaři měli pevně stanovenou pracovní dobu, která byla rozdělena na hodiny ordinační, návštěvní službu a administrativní službu. Další změnou byla povinnost vést zdravotní dokumentaci o každém pacientovi.

V roce 1954 byla součástí OÚNZ Polička lůžková část nemocnice, část ambulantní a záchranná služba. Lůžková část měla čtyři základní oddělení (interní, dětsko-kojenecké, chirurgické a gynekologicko-porodnické oddělení) s celkem 270 lůžky.

Dnem 1. 7. 1960 vstoupilo v platnost nové územní uspořádání. Z okresů Litomyšl, Polička, Svitavy a Moravská Třebová byl vytvořen jediný okres se sídlem ve Svitavách. Jednotlivé okresní ústavy národního zdraví byly zrušeny a na jejich místo nastoupil OÚNZ Svitavy. Poličská nemocnice se tak stala i spádovou nemocnicí pro asi 20000 obyvatel okresu Chrudim.

⁶⁸ MACEK, Jan: *Nemocnice v Poličce 1831 – 1951*. 1974. 143 s.

Polička poté byla rozdělena do čtyř zdravotních obvodů. V prvním obvodu se ordinovalo do roku 1958 v soukromé ordinaci na rohu Riegrovy ulice. Během roku 1958 se ordinace přestěhovala na polikliniku, do budovy bývalé nemocenské pojišťovny. Druhý obvod se nacházel přechodně v domě čp. 114. V létě 1955 se ordinace stěhovala na polikliniku. Třetí obvod se nalézal v soukromé ordinaci na nábřeží, odkud se roku 1953 přestěhoval do budovy polikliniky. V sedmdesátých letech byla postupně dostavěna a obydlena nová panelová sídliště, do kterých se nastěhovaly stovky nových obyvatel. Pro ně byl zřízen zdravotní obvod Polička IV. Dále sem byly přearány některé části města z ostatních obvodů a některé závody, např. Pila, Koh-i-noor, ČSAO. Sídlo měl tento obvod také v budově polikliniky⁶⁹.

V první polovině roku 1998 vzniklo Zájmové sdružení měst a obcí na podporu poličské nemocnice, které vytvořilo Sdružení obcí AZASS (areál zdravotnických a sociálních služeb Polička). Toto sdružení vytvořily města a obce spádového území poličské nemocnice, které chtěly převzít majetek nemocnice po jeho neúspěšné privatizaci a samostatně ji spravovat a provozovat. To se mu také povedlo a od 1.1.1999 nemocnici provozuje prostřednictvím své organizace "Poličské nemocnice, s.r.o."⁷⁰.

V květnu 2006 byla Poličská nemocnice s.r.o. přetransformována na nemocnici následné péče a byla zrušena lůžková oddělení chirurgie, interní, pediatrie, gynekologie porodnictví, anesteziologie a resuscitace, ze kterých následně vznikla pouze oddělení ambulantní péče. Dále se zde nachází rentgen, rehabilitace, ultrazvuk a laboratoř. Část areálu zaujímá Domov důchodců, jehož provoz byl zahájen v dubnu roku 2003 a nachází se v bývalém pavilonu interního oddělení, a Léčebna dlouhodobě nemocných⁷¹.

V současné době se lékaři nacházejí především na poliklinice a nebo mají své soukromé ordinace rozmístěny na různých místech města - např. zubní, dětské, gynekologické, ortopedické. LSPP pro děti zajišťuje oddělení nemocnice ve Svitavách nebo v Litomyšli. Nevýjezdová LSPP pro dospělé se nachází v budově nemocniční vrátnice⁷².

⁶⁹ MACEK, Jan: *Zdravotnictví na Poličsku v letech 1951 – 1989*. 1997. 25 s.

⁷⁰ <http://azass.cz/> [cit. 2011-03-31]

⁷¹

<http://www.justice.cz/xqw/xervlet/insl/report?sysinf.vypis.CEK=337153&sysinf.vypis.rozsah=uplny&sysinf.@typ=transformace&sysinf.@strana=report&sysinf.vypis.typ=XHTML&sysinf.vypis.klic=f1c44095f855e45ed8bd2da1eae4f93c&sysinf.spis.@oddil=C&sysinf.spis.@vlozka=13882&sysinf.spis.@soud=Krajsek%20FDm%20soudem%20v%20Hradci%20Kr%E1lov%E9&sysinf.platnost=01.04.2011> [cit. 2011-04-01]

⁷² *Malá ročenka 2010 aneb kontaktník potřebný „pro Poličku a okolí“*. Polička. 2010.

3.3 Zdravotnictví ve městě Moravská Třebová

Názor na původ nemoci byl ve středověku dán historickým vývoje země. Naprostá většina běžné populace považovala v souladu s učením církve nemoc za Boží zásah, ať již trest za spáchané hříchy, životní zkoušku nebo šanci odčinit hříchy a dosáhnout spásy.

Od poloviny 14. století se však i čeští lékaři zařadili po bok svým kolegům ze zavedených univerzit, kteří psali obecně i jednotlivě o vnějších vlivech nebo vnitřních příčinách vzniku nemocí⁷³.

Vývoj zdravotnictví začínal i v Moravské Třebové postupně od léčitelů, kořenářek, městských fyziků a špitálníků.

První veřejné zdravotnické zařízení ve městě fungovalo již v letech 1398 – 1408, kdy byl zřízen městský špitál před Dolní branou, na rohu dnešní Moskevské ulice a Třídy Čs. armády, jakožto jeden z nejstarších v našich zemích. Sestával z vlastního špitálu a ze špitálského kostelíku. Název zařízení sám prozrazoval jeho hlavní účel: Zaopatřovací dům pro zchudlé měšťany u svatého Lazara. Vedle charitativního účelu sloužil i k izolaci infekčně nemocných, což se uplatnilo při častých epidemiích. Špitál měl kolem 40 lůžek, v případě potřeby počet umístěných mohl být i více než dvojnásobný.

Stavba špitálu se nedochovala, byla poškozena opakovanými požáry a zvláště pak při požáru v roce 1840 byla prakticky odstraněna a dochovaly se jen zbytky základů a něco ze zdíva z kostelíka, který byl nahrazen novogotickou stavbou. Stal se ale velkou překážkou dopravního ruchu hlavního silničního tahu Olomouc – Hradec Králové a tak po příslušném řízení byl kostelík v březnu 1977 zbourán⁷⁴.

Počátkem 40. let 19. století poskytoval ve městě zdravotní péči 1 lékař, 3 ranhojiči, 1 lékárník a 6 zkušených porodních asistentek⁷⁵.

Jiným zdravotnickým zařízením ve městě byly léčivé lázně, otevřené v roce 1851 nad léčivým pramenem v domě na nynější Zámecké ulici číslo 11 majitelem Josefem Eyermannem. V lázních byly léčeny podle vyhlášky a podle dobrozdání

⁷³ SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila: *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton. 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1

⁷⁴ *Sborník k 90. výročí založení nemocnice v Moravské Třebové*. Moravská Třebová: MěstNV. 1984. 24 s.

⁷⁵ NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7, s. 544

městského fyzika Dr. Vincence Webera nejrůznější choroby krevního oběhu, zažívacího traktu nebo močových cest. Lázně však byly v provozu jen několik let, léčivý pramen byl pak zasypán.

Na vznik nemocnic mělo velký vliv několik významných okolností v 19. století. Stimulem pro vznik tohoto zdravotnického zařízení byly především válečné události. Po skončené prusko-rakouské válce v roce 1866 se rozmohly epidemie, zvl. cholery. Tyto okolnosti pak měly za následek, že rakouská vláda vydala 30. dubna 1870 zákon o organizaci veřejné zdravotnické služby, která se přirozeně týkala i našich zemí. V zákonu jsou rozvedeny hygienicko-epidemiologické zásady veřejného zdravotnictví, podporován vznik nemocnic a ustaveny tak zvané Zdravotnické okresy, které měly přednostu lékaře. Šlo tehdy o jeden z nejpokrokovějších zdravotnických zákonů v Evropě a je zajímavé, že některé zásady tohoto zákona platily u nás až do roku 1949, kdy vešla v platnost jiná zákonná nařízení, jež pak konečně vyústila v roce 1951 do zákona č. 103 o sjednoceném zdravotnictví a ústavech národního zdraví.

Moravské Třebové věnoval kníže Lichtenstein pro stavbu parcelu, městská spořitelna a městská rada zajistily příslušné finanční částky, jež zpočátku činily 69 000 zlatých a tak mohl být v roce 1892 položen základní kámen pro stavbu nemocnice. Stavba pak pokračovala při tehdejší malé mechanizaci stavebnictví poměrně rychle a tak již za dva roky byla nemocnice 10. června 1894 slavnostně otevřena.

Nemocnice tehdy sestávala z první budovy jednopatrové, druhé přízemní a márnice. Nemocnice měla na svoji dobu vzniku relativně moderní vybavení, budovy byly již tehdy spojeny telefonem a v každé byl vodovod. V hlavním pavilonu vlevo byly dva pokoje po 4 lůžkách a jeden dvoulůžkový pro muže, totéž pro ženy. Ve zvýšeném přízemí byl jeden nemocniční pokoj, jeden pokoj operační a dvě ordinační místnosti, dále dvě koupelny a jedna místnost na prádlo. V prvním patře byly tři obytné místnosti pro sestry a jejich ložnice. V suterénu byla kuchyně, prádelna, byty pro služební personál, různé sklady, dva pokoje pro „zanedbané nemocné“ a jeden pokoj pro hlídače. Nemocnice měla tehdy 30 lůžek chirurgických a 10 izolačních. Již za rok se však ukázalo, že tento počet je nedostačující a tak bylo množství lůžek zvýšeno nejprve o 12 a později o dalších 8, takže nemocnice měla koncem roku 1895 celkem 60 lůžek pro nemocné.

Počet 60 lůžek měla nemocnice až do roku 1926, kdy na svém 28. zasedání schválila městská rada nadstavbu jednoho patra na hlavní budově a schválila na to finanční obnos. Se stavbou se ihned začalo, takže ještě v témže roce stoupl počet lůžek

na 100. Z toho bylo 80 chirurgických a 20 izolačních. Izolační lůžka byla i nadále umístěna v druhé budově. Po roce 1930 se vyskytlo v Moravské Třebové několik tyfových epidemií, což si vynutilo výstavbu tak zvaného izolačního pavilonu, která byl postaven v roce 1936, měl 45 lůžek a zároveň byl jmenován primář internista MUDr. Walter Bier, takže nemocnice byla již dvouprimariátová, sestávala z chirurgie, kde byl primářem MUDr. Dotzauer a z interny. V roce 1940 bylo nadstavěno první patro u druhé budovy, čímž stoupl počet lůžek o dalších 20. V letech 1940 až 1944 byla v důsledku válečných událostí nemocnice rozšířena o dvě dřevěné stavení, které sloužily pro léčení infekčních onemocnění. Tyto baráky byly postupně do roku 1975 pro nevyužívání zlikvidovány.

Po osvobození v roce 1945 se nemocnice v Moravské Třebové stává českou. Sestávala tehdy z hlavní budovy, kde bylo chirurgické oddělení a prováděly se zde i porody, s 80 lůžky a ze zahradní a třetí budovy, kde bylo celkem 140 lůžek interních a léčily se zde i infekční a dětské choroby.

Prvním českým primářem byl jmenován 1.9.1945 internista MUDr. Jaroslav Špička. Celkem měla nemocnice po válce při 220 lůžkách 6 lékařů, včetně primářů a dále 76 zaměstnanců, z toho však bylo pouze 20 Čechů.

Nová etapa rozvoje zdravotnické péče na moravskotřebovsku nastává po roce 1945 a zejména pak od roku 1951. Po osvobození Československa Sovětskou armádou převzala česká veřejná správa reprezentovaná ONV v Moravské Třebové i zdejší nemocnici. Ta se po květnu 1945 nazývala Všeobecnou veřejnou nemocnicí v Moravské Třebové a byla krátkou dobu ještě zařízením městským, od 1.1.1946 se stala nemocnicí okresní. Městskou byla nazývána proto, že byla v letech 1892 až 1894 postavena městem Moravská Třebová.

V krátkém období několika let dochází k velkým stavebním úpravám jak hlavní, tzv. první budovy, tak dalších objektů v nemocnici. V roce 1950 – 1951 je k této hlavní budově dostavován trakt operačních sálů, kotelny a trafostanice. Z dalších stavebních akcí je třeba připomenout ještě v roce 1946 zahájenou výstavbu bytové jednotky pro zaměstnance v areálu nemocnice.

V roce 1949 se osamostatňuje od chirurgického oddělení oddělení gynekologicko-porodní, v roce 1952 vzniká oddělení dětské, roku 1953 oddělení ORL, o něco později pak oddělení oční a nervové. V roce 1949 se také vytvořilo samostatné zubní oddělení řízené ONV.

Zdravotní péče byla od roku 1945 do roku 1951 roztříštěna. Navíc nezajišťovala všem občanům stejnou úroveň poskytovaných služeb. Řídila se stále ještě způsoby z dřívější republiky. Situace se podstatně změnila teprve důsledným uplatňováním zákona č. 103/1951 Sb. o sjednoceném zdravotnictví. Z původně dvouprimariátové nemocnice se stává moderní zdravotnické zařízení.

V rámci územní reorganizace v roce 1960, kdy zrušením moravskotřebovského okresu se i zdejší nemocnice stává součástí nově vytvořeného OÚNZ Svitavy, se zlepšilo i vybavení nemocnice.

V této další etapě bylo nutno se zaměřit především na maximální koordinaci a propojení odborné péče v novém okrese, neboť nebylo možno, a ani by nebylo ekonomicky únosné, vybavovat všechna zařízení náročnými strojními a stavebními investicemi. Proto dochází i k reprofilizaci některých oddělení. V nemocnici s poliklinikou Moravská Třebová je nejprve přetvářeno oddělení ORL se zajištěním této péče jak po lůžkové, tak ambulantní linii rozšířením ORL oddělením ve Svitavách. Později i oční oddělení, kde tuto lůžkovou péči v okrese zajišťuje rovněž jediné lůžkové oční oddělení v okrese, v Litomyšli. Zatímco prostory po bývalém ORL oddělení mohla nemocnice využít k modernizaci a dovybavení oddělení rentgenové diagnostiky, v prostorách po očním oddělení byla po nezbytných úpravách vybudována Léčebna dlouhodobě nemocných o 46 lůžkách.

Dokreslit toto období zdravotnictví na moravskotřebovsku bude nejlepší na konkrétních faktech. V roce 1945 ve zdejší oblasti pracovali zpočátku jen 3 praktičtí lékaři, ale od následujícího roku se počet soukromých ordinací lékařů zvýšil na 10. Tento počet soukromých ordinací se udržel až do roku 1952 a pak se během tří let snížil na jedinou ordinaci, která byla zrušena až v roce 1959. Obdobný vývoj se jevil u zubních lékařů, kde poslední soukromá zubní ordinace byla zrušena v roce 1955. Namísto těchto soukromých ordinací bylo v roce 1952 otevřeno na moravskotřebovsku 9 obvodních zdravotnických středisek či zdravotnických obvodů, k nim pak od roku 1957 přibýly i 3 lékařské stanice.

V roce 1945 nebyla prakticky žádná preventivní péče o ženy a děti. Ženy rodily v naprosté většině doma, někdy i bez odborné pomoci porodní asistentky. Úmrtnost při porodech byla vysoká, ale mnohem větší byla kojenecká úmrtnost.

Zdravotní péči, jak již bylo poznamenáno, nezajišťovali však jen lékaři, ale stejně významnou roli zde měla i práce zdravotních sester. Zpočátku se většina

zdravotních sester rekrutovala z řádových sester, ale postupně jejich místa zastoupily absolventky středních zdravotních škol z Brna, Svitav i Litomyšle.

Po roce 1960 vznikla poliklinika v bývalé budově SNB v Moravské Třebové. Bylo zde otevřeno stomatologické oddělení, pracoviště čtyř obvodních lékařů, odborné ambulance a LSPP. Asi od roku 1965 zde byla umístěna i lékárna.

Ze zákona o zdraví lidu č. 20/1966 Sb. vycházely další směrnice a vyhlášky, jimiž je řízeno zdravotnictví v tomto období. Docházelo k diferenciaci mezi nemocnicemi s poliklinikami na zařízení I., II. a III. typu. Nemocnice s poliklinikou I. typu zajišťovala vedle péče na základních nemocničních odděleních současně na své poliklinice všechny další odborné ambulantní služby, i když řada odborných lékařů do těchto ordinací dojížděla⁷⁴.

V období let 1992 - 1997 dospěla nemocnice na vrchol v možnostech poskytování zdravotních služeb. Došlo ke snižování doby hospitalizace, zavádění nových léčebných metod a postupů, vybavování novou přístrojovou technikou a zlepšování staveb formou oprav, rekonstrukcí a novou výstavbou. V roce 1992 byla ukončena rekonstrukce s přístavbou II. nemocniční budovy, v roce 1993 oprava III. budovy a v roce 1997 byla dokončena první etapa rekonstrukce I. budovy.

V roce 2000 byly vytvořeny základní předpoklady pro organizaci služeb vymezených výsledky výběrových řízení na poskytovatele akutní lůžkové péče. Mezi nejzásadnější kroky patří příprava na dokončení rekonstrukce I. budovy a její faktické zahájení stavebními pracemi. Cílem bylo vytvoření důstojného prostředí pro poskytování soustředěných zdravotních služeb ambulantního typu.

Z důvodu neochoty ze strany zdravotní pojišťovny hradit lůžkovou zdravotní péči, musela být nemocnice transformována do 30.6.2004 na zařízení ambulantní s částí neakutních lůžek. Nemocnice se proto v roce 2003 přeměnila na Nemocnici následné péče Moravská Třebová.

Cílem vedení bylo vytvořit podmínky v rámci neakutní lůžkové péče pro pacienty, jejichž zdravotní stav nebude možno řešit v domácím prostředí, ale z důvodu potřeby opakovaně stabilizovat zdravotní stav, bude tento druh pacientů opakovaně léčen na těchto lůžcích. Lůžka budou mít charakter lůžek pro chronicky nemocné⁷⁶.

⁷⁶ Výroční zpráva nemocnice, 2000

V roce 2009, stejně jako v letech předcházejících, se úspěšně pokračovalo v modernizaci a opravách majetku nezbytného pro svoji činnost. Mezi zcela zásadní patřila oprava jedné lůžkové stanice následné péče. Touto opravou, která navázala na předchozí opravy odd. rehabilitace a odd. klinické biochemie, bylo dosaženo výrazně vyššího standardu v podmínkách pro péči o dlouhodobě nemocné⁷⁷.

Nyní je součástí areálu poliklinika, kde mají své ordinace ambulantní lékaři, léčebna dlouhodobě nemocných a rehabilitace. V bývalé budově polikliniky na Svitavské ulici číslo 25 se nyní nachází administrativní zázemí vedení nemocnice následné péče a základnu zde má LSPP.

⁷⁷ Výroční zpráva nemocnice, 2009

4. Historický přehled vývoje oboru farmacie

Farmacie je zdravotnický obor, který je zaměřený na péči o zdraví jedince i celé populace. Lékárenství je jedním ze základních odvětví farmacie. Zabývá se v teorii i praxi problematikou zabezpečení léčiv a zdravotnických prostředků pro veřejnost a zdravotnická zařízení⁷⁸.

Historicky můžeme farmacii rozdělit do pěti časových etap podle jejího vývoje.

V první etapě je farmacie integrovaná v léčitelství. Je to období empirického pravěkého léčitelství (vznik člověka - asi 4000 let př. n. l.) a poté etapa racionálního léčitelství (asi 4000 let př. n. l. – 5/4. století př. n. l.).

Ve druhé etapě se farmacie vyděluje z léčitelství. Jedná se o období 5/4. století př. n. l. až polovina 1. století n. l. Charakteristická je vznikem prvotních lékáren – taberen, vzniká světská farmacie, církevní lékárenství a vojenská farmacie a tyto odvětví se navzájem ovlivňují.

V třetí etapě je farmacie rovna lékárenství. Tuto periodu můžeme ještě časově rozdělit na předklasické lékárenství (1. století n. l. - 11/12. století n. l.), klasické lékárenství (11/12. století n. l. – 17. století n. l.) a zlatý věk lékárenství (17. století n. l. – 1830/48).

Ve čtvrté etapě se farmacie diferencuje do jednotlivých farmaceutických odvětví a je datována od roku 1830/48 do roku 1948/50.

V páté etapě se farmacie integruje do zdravotnictví. Jedná se o období od roku 1948 – dosud. V letech 1948 – 1989 se jedná o fázi státního socialismu a od roku 1989 – dosud jde o transformaci zdravotnictví a farmacie⁷⁹.

Nyní si charakterizujeme jednotlivé vývojové etapy.

A) FARMACIE (FARMACEUTICKÁ FUNKCE) JE INTEGROVANÁ V LÉČITELSTVÍ

Lidé se od počátku snažili různými způsoby a prostředky, metodou dlouhodobých pokusů a omylů, zmírňovat projevy nemoci. Léčitelské zkušenosti, tj. poznávání příčin vzniku, průběhu a příznaků nemocí a metod i prostředků k jejich léčení, získával každý jednotlivec postupně a velmi dlouho nejdříve sám.

⁷⁸ KOTLÁŘOVÁ, Jana: Přednášky z lékárenství, FAF UK HK, letní semestr, 2010

⁷⁹ DOHNAL, František: Přednášky z Historie a organizace farmacie, FAF UK HK, zimní semestr 2010

Později se ony poznatky soustředily v osobách specialistů – léčitelů, šamanů a kněží. Ti si na základě získaných vědomostí vytvářeli iracionální i racionální představy a teorie o nemoci. V souvislosti se způsobem života založeného na sběru, lovu nebo zemědělství nalézali léčivé přípravky mezi rostlinami, minerálními látkami nebo zvířecích tělech a zpracovávali je.

Protože se lékařská i lékárnická funkce postupně soustředila v jedné osobě – léčiteli, nazýváme toto období léčitelstvím.

Na starověké řecké a egyptské léčitelství navázalo léčitelství římské. Zejména od druhé poloviny 2. století př. n. l. byli mnozí léčitelé v římské říši původem Řekové. Patřil k nim i Dioskúridés z Anazarby, autor spisu *De materia medica*.

Významný pro farmacii byl také Galénos (asi 129-130 let až přibližně 201 let n. l.), jenž působil v Malé Asii a rozvinul anatomické a fyziologické poznatky a pozvedl léčitelství od řemesla k nauce. Galénovy požadavky na kvalitu léčiv, způsoby jejich zpracování, zachovávání vždy stejného předpisu, postupu a dávek, jeho spisy, obsahující i jeho vlastní originální recepty, přispěly k tomu, že nauka o léčivých přípravcích se dnes nazývá galenika⁸⁰.

B) FARMACIE SE VYDĚLUJE Z LÉČITELSTVÍ

S rozvojem léčitelských znalostí vzrostla i potřeba dělby práce. Vytvořili se tak specialisté, kteří se věnovali určité práci. Byli to například rhizotomové – kráječi kořenů, farmakopolové – prodavači LP, migmatopolové – prodavači mixtur, myropolové – prodavači mastí, unguentarii – výrobci mastí⁷⁹.

Tito odborníci, kteří opatrovali léčivé látky, přetvářeli je do přípravků a vydávali je, měli své kolegium a podléhali speciálním zákonům a úřednímu dohledu, byli vlastně již farmaceuti. Jejich taberny (stánky) byly proto prvními lékárnami.

C) FARMACIE = LÉKÁRENSTVÍ

Období, kdy se počet specialistů rozšiřoval, zhruba od poloviny 1. století do 2. století př. n. l., se považuje za dobu vzniku předklasického lékárenství. Postupem

⁸⁰ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 11-13

času vyzrály základní rysy lékáren a v Evropě se od 11. století tento obor utváří do podoby klasického lékárenství⁸¹.

Lékárenství má dvě vývojové linie. První tvoří klášterní lékárny. Tento směr ústí do vzniku lékáren ústavních, resp. nemocničních. Druhá je linie veřejných lékáren, jež poskytují péči celé veřejnosti⁸².

Do závěru 13. století má farmacie u nás podobu těchto ústavních, širší veřejnosti uzavřených, klášterních lékáren. Jeho výrazným představitelem a šířitelem byl benediktinský řád.

V prostorách benediktinského kláštera je zdravotnické zařízení označené jako domus medicorum, dům mediků, lékařů, s místností pro těžce nemocné, zvané infirmarium. Je tu situováno rovněž armarium pigmentorum, asi nejprve jen skříň s léčivy, postupně pak celá místnost, v níž se ukládala a připravovala léčiva a přípravky, tedy lékárna. Vedle infirmaria bylo místo pro pěstování léčivých rostlin.

Pro návštěvníky, poutníky i pro chudé a nemocné z okolí byl v kláštorech určen hostinský dům (hospitale). U hospitálů některých řádů, např. na konci 12. století u johanitů nebo od 16. století u milosrdných bratří, vznikaly nemocniční sály a lékárny. Hospitály jako sociálně-zdravotní zařízení, tj. starobince a chudobince, se objevovaly od poloviny 12. století ve městech na jihu Evropy, u nás od 13. století⁸³.

První fáze vývoje klášterního lékárenství skončila u nás asi v husitských válkách, druhá začíná v polovině 16. století a pod vlivem osvícenství končí rušením klášterů císařem Josefem II.

Veřejné, laiky vedené lékárny je u nás možné hledat až asi ve druhé polovině 13. století v souvislosti s rozvojem velkých měst, zejména Prahy, a dalších významných správních, obchodních a hospodářských středisek. V nich měly lékárny možnost existence. Pro 13. století máme doklady jen o lékárnících z pražských měst.

Doložená existence lékárny ve městě, tehdy i v pozdějších dobách, svědčí o hospodářské prosperitě města. Pominuly-li takové podmínky (pro požáry, války a apod.), lékárna byla na čas uzavřena, zanikla nebo se stěhovala do příhodnějšího místa.

⁸¹ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 14

⁸² RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 25

⁸³ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 15

Od začátku 14. století jsou zprávy o lékárnících, a tím i o lékárnách, z Prahy i z dalších měst častější a obsáhlejší⁸⁴.

Veřejné lékárny, které byly v soukromém majetku lékárníka – měšťana, označujeme jako měšťanské. Pokud byly majetkem městské rady a obvykle usídlené v radnici, pronajímané nebo do správy svěřované lékárníkovi, šlo o lékárny městské. Jako neveřejné lékárny, sloužící jen vymezenému okruhu lidí, označujeme lékárny klášterní. Lékárny v sídlech církevních nebo světských feudálů jsou označovány jako zámecké⁸⁵.

Morová epidemie, řádící v Evropě právě v době založení Karlovy univerzity (1348), přiměla vrchnost věnovat větší pozornost zdravotnickým záležitostem. Proto se i u nás právě tehdy objevují medicínální řády, které zdravotnické poměry upravují. Jedním z těchto nařízení z poloviny 14. století je Zdravotní řád pro lékaře a lékárníky města Brna.

Síť veřejných lékáren na našem území se v průběhu 15. a 16. století dále rozrůstala, i když v husitské revoluci a následných válkách (1420-1443) vzaly za své spolu s kláštery i jejich lékárny.

Koncem 15. století se rozvinula výrobní činnost lékáren. Tehdejší i pozdější lékárenské laboratoře už byly bohatěji opatřeny rozličnými výrobními pomůckami.

Od konce 15. století se tvořila jakási neoficiální stavební norma klasické lékárny, tj. lékárny první provozně technické vývojové etapy, jež se v podstatě udržela u nás do socializace lékáren roku 1950.

Nejen Praha, ale i jiná česká, moravská a slezská města, si po roce 1500 zřídila lékárnou, aby posílila zdravotní péči o svou komunitu. Lékárnou měly také Svitavy (1519-po roce 1520 v renesančním stylu).

Do chodu lékáren začíná kolem poloviny 16. století stále více zasahovat panovník. Ferdinand I. vydal roku 1542 Policejní řád pro Moravu a Slezsko. Nařizuje se v něm vizitace lékáren, aby se dohlédlo, že lékárníci budou mít dobré a spravedlivé zboží a s platem za léky nebudou nikoho přetěžovat.

Podobný obsah měl i Řád císaře Rudolfa II. pro řemeslníky a obchodníky v Čechách z roku 1578. Vizitační komise v čele s lékaři a se dvěma či třemi členy městské rady měly každého čtvrt roku lékárny zkontrolovat.

⁸⁴ RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 27-34

⁸⁵ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 18

Dr. Adam Zalužanský ze Zalužan, lékař a profesor pražské univerzity, sepsal roku 1591 Řád apothekářský. Byla to první tištěná lékárenská sazba u nás, určená lékárníkům v Království českém. Cílem Řádu bylo zavést pořádek do cen léčiv a přípravků a při té příležitosti i do provozu lékáren, výchovy a vzdělávání lékárníků, prosadit regulovaný vznik nových lékáren. Důraz se v jeho směrnicích kladl opět na vizitace. Hovořilo se v něm o vybavení a připomínala nutnost mít při lékárně zahradu léčivých rostlin, vzpomínala povinnost uchovávat venena na zvláštním, uzavřeném místě, separanda oddělena. Řád se dotýkal i zásad výroby přípravků a signování (označování), předepisoval záznam o výrobě do elaborační knihy, zakazoval svévolné záměny léčiv v předpisech a vyzvedávala zásady výdeje a dispence přípravků. Zakazoval nelékárníkům prodávat léčiva i přípravky a zřizovat lékárny nad potřebný počet, neboť ty pak nemají odbyt, léčiva se kazí a tak lidem víc škodí než pomáhají.

Třicetiletá válka, ukončená až v roce 1648, měla za následek vyvražďování obyvatelstva, ničení panských sídel, měst a vesnic a spolu s tím poškození, drancování i zničení řady lékáren. Nekatoličtí lékárníci, kteří se nechtěli vzdát své víry, opouštěli své lékárny a odcházeli ze země a jejich majetek byl zabavován.

V 17. století vznikají lékárny ve městech, kde jsme se s nimi dříve neseťkali. Tuto síť veřejných lékáren doplňovaly lékárny klášterní. K jejich rozkvětu došlo v 17. století z důvodů politických - rekatolizace, ale i hospodářských - neodváděly daně jako měšťanské lékárny. Měly sice sloužit jen vnitřním potřebám klášterů, ale léčiva vydávaly chudým zcela zdarma nebo prodávaly přípravky levněji. Kláštery získávaly nejen finance, ale i přízeň mezi lidmi, avšak citelně konkurovaly lékárníkům měšťanským.

Za vlády Marie Terezie (1740-1790) a jejího syna Josefa II. (1780-1790) se zdravotnictví včetně farmacie dostává do novodobé etapy svého vývoje. Osvícenskoabsolutistický stát přebírá z kompetence jednotlivých vrchností řízení zdravotnických záležitostí a zároveň odpovědnost za zdravotní stav svého obyvatelstva, reformuje zdravotnický vzdělávací systém.

Zákonodárné úpravy zdravotnictví zahájil Všeobecný medicínální řád z let 1752-1753. Zdravotníkům vymezil jejich práva a povinnosti. Lékárníkům přísně zakázal léčení (dovoloval je však na místech, kde nebylo lékařské pomoci), lékařům zakázal výrobu a výdej léčivých přípravků, s výjimkou jejich vlastních a úředně povolených přípravků – specialit. Nařídil lékárníkům–majitelům a provizorům povinné zkoušky před lékařskou fakultou v Čechách, před zemskými, resp. Krajskými

zdravotními komisemi na Moravě a ve Slezsku. Po absolvované zkoušce zde také skládali profesionální přísahu.

Na venkově, kde nebyly veřejné lékárny, povolil Všeobecný medicínální řád veřejný prodej přípravků i klášterním lékárnám, pokud měly v čele zkoušeného a do přísahy vzatého provizora a podrobovaly se úředním vizitacím. Zřizování nových lékáren si vyhradil stát.

Zkušenosti s uplatňováním Všeobecného medicínálního řádu v českých zemích byly využity při koncipování zákona o Generálním zdravotním normativu, vydaného 2.1.1770. Spolu s dodatky dokončil centralizaci veřejného zdravotnictví a stal se východiskem moderního zdravotnického zákonodárství.

Instrukce pro lékárníky, jako součást generálního zdravotního normativu, obsahovaly předpisy o výchově učňů, jakýsi provozní řád lékáren a text přísahy lékárníků. Zakazoval opět lékárníkům léčení vnitřních i vnějších nemocí s výjimkou nejkrajnější potřeby, kdy se v dosahu nevyskytoval lékař.

Ustanovení generálního zdravotního normativu ovlivnilo také postupy při zřizování nových lékáren. Povoloval je a koncese k provozování lékárny uděloval stát prostřednictvím správních úřadů⁸⁶.

Před zřízením nové lékárny proběhlo šetření o její potřebě v místě, poněvadž se na lékárny hledělo jako na živnosti policejní, tj. pracující jen pro místní potřebu, záviselo jejich zřízení také od místní potřeby a od hledisek zdravotních a bezpečnostních. S úmyslem zřídit novou lékárnu se seznamovali místní i okolní lékárníci, lékaři, okolní úřady a vyžadovalo se jejich vyjádření. Žádost se musela doložit doklady o počtu obyvatel města a okolí, o vzdálenostech nejbližších lékáren, o možnostech hmotné existence nové lékárny, o místních obchodních a průmyslových poměrech, dobrozdáním místního vrchnostenského úřadu nebo magistrátu města, lékárnického grémia, zemské zdravotní rady. Jako dostatečný počet pro zřízení lékárny se uznávalo 3000-4000 obyvatel pro vzdálenost dvě hodiny cesty, později dvě míle od nejbližší lékárny⁸⁷.

V letech 1775-1820 se vyhranily dva typy veřejných lékáren podle charakteru provozního práva.

⁸⁶ RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 36-64

⁸⁷ RUSEK, Václav: *Kapitoly z dějin československé farmacie*. Slovenské pedagogické nakladatelství. 1970. 205 s., s. 56

Prvním typem bylo reálné právo. Tato koncese k provozování lékárny byla samostatným právem nezávislá na osobě, nepřestávala existovat. Byla dvojího druhu: radikovaná a neradikovaná (volně prodejná). Radikované právo bylo nedílnou součástí domu (pozemku), tvořilo část domu a jeho ceny, tj. bylo vázáno na dům. Neradikované právo nebylo vázáno na dům. Vlastník jím mohl na základě soukromého práva volně, dle svého uvážení, disponovat, převést je na své děti, prodat nebo darovat.

Druhým typem bylo osobní právo. Toto oprávnění k provozování lékárny se udělovalo výlučně určité osobě a zaniklo její smrtí. Držitel osobní koncese musel také sám lékárnu vést. Osobní koncese tedy nebyla dědičná, prodejná ani pronajmutelná. Jedině vdově se povolilo po dobu života nebo do nového sňatku vést lékárnu na svůj účet (tzv. vdovské právo). Osobní vedení lékárny musela svěřit provisorovi. Děti (tj. synové), pokud zemřelý lékárník byl měšťan a pokud měly předepsané lékárnické vzdělání, mohly dostat při udělování nové koncese na původní otcovu lékárnu přednost před ostatními, avšak jen stejně kvalifikovanými žadateli.

V praxi se hned od počátku postupovalo dosti benevolentně. Aby se zachovala nepřetržitost služby, často se udělovala koncese tomu, kdo koupil budovu, vnitřní zařízení a zásoby, pokud měl všechny potřebné předpoklady pro její udělení⁸⁸.

Už na konci 18. století se lékárenství přestává rovnat farmacii, z postavení zdravotnického oboru se mění na vyhraněné farmaceutické odvětví. Rozsah funkce lékárenství se nutně zužuje, ale jeho význam se nemenší.

Technická a vědecká revoluce (1790-1830-1860) podnítila, spolu s kapitalistickým výrobním systémem, rozvoj strojově tovární průmyslové výroby obecně a průmyslové výroby nejprve chemických léčiv a později i léčivých přípravků zvláště. Průmyslová výroba tak stále více a více ukrajovala z výrobní funkce lékáren. Tento vývoj probíhal až do padesátých let 20. století.

Stát zpočátku chránil lékárníky tím, že v roce 1817 vydal seznam látek-léčiv, které mohl průmysl vyrábět a nabízet jen pod triviálními německými nebo starými latinskými názvy. Současně vyšel seznam těch léčiv a přípravků, které průmysl vyrábět nesměl, výroba byla vyhrazena jen lékárnám pod názvy latinskými.

V této době byla omezena funkce výuková, zmnožila se však funkce kontrolní, neboť lékárník nebyl zbaven povinnosti ručit za kvalitu a bezpečnost produktů vyrobených i mimo jeho lékárnu. Těmito skutečnostmi bylo ukončeno třetí vývojové

⁸⁸ Kapitoly z dějin československé farmacie, Rusek a kol., 1970, s. 58-59

období farmacie a nastoupena diferenciací farmaceutických funkcí, která je již charakteristická pro čtvrté období vývoje⁸⁹.

Až do poloviny 19. století prožívala farmacie svůj zlatý věk. Zabývala se léčivou a jejich přípravou, a to na pracovišti lékáren. Lze proto říci, že lékárenství bylo totožné s farmacií⁹⁰.

D) FARMACIE DIFERENCOVANÁ DO ODVĚTVÍ

Období od rozhraní 18./19. století až přibližně do roku 1950 je časem, v němž proběhlo rozdělení farmaceutických funkcí a jejich intitucionalizace. Dosavadní jednolitě lékárenství se začalo štěpit a jednotlivé funkce se přesouvaly z lékáren do jiných oblastí, vzaly na sebe podobu instituce a začala se vytvářet nová farmaceutická odvětví. Výzkum se postupně etabloval na vysokých školách a od šedesátých let 19. století v průmyslu, který převzal výrobu léčivých látek a přípravků⁹¹.

V této etapě vývoje pokračuje zeštíhlování dosavadní funkce lékárenství jen na přijímání a naplňování požadavků na léky. Tuto svou odvětvovou funkci plní výdejem léčivých přípravků vyrobených individuálně ve vlastní laboratoři, přípravků vyrobených hromadně, specialit. Výdej je doprovázen informací o správném a bezpečném užití přípravku jako léku⁹².

První světová válka způsobila zvyšování cen léčiv. Pochopitelně se projevil jejich nedostatek, byl zakázán dovoz léčiv a proto se hledaly náhrady v léčivých rostlinách. Během válečných let lékárny omezovaly provoz pro nedostatek kvalifikovaných sil, neboť magistři odcházeli k vojenské službě. Mnozí padli, byli raněni či tělesně postiženi.

Po roce 1918 se veřejné lékárny mohly zřizovat jen v místě, kde provozoval praxi lékař, navíc se zřetelem na potřebu obyvatelstva, na jeho počet a životní poměry, na existující nemocnice a dobročinné ústavy, větší živnostenské a průmyslové podniky a na objem práce okolních lékáren. Zcela výjimečně mohla být při veřejné lékárně

⁸⁹ RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 68-72

⁹⁰ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 16

⁹¹ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 32

⁹² RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 87

zřízena filiálka ve formě dočasné výdejny nebo jako zařízení otevřené pravidelně po určité roční období například v lázních.

Lékárny postupně přešly od původní malovýroby k výdeji léčivých přípravků vyrobených v továrně. Tomu odpovídalo i jejich tzv. povinné vybavení. Veřejná lékárna musela mít oficínu, laboratoř, zásobárnu pro čaje, chemické a lékárnické přípravky, tzv. materiálku, sklep, půdu, umývárnu nádobí a inspekční pokoj pro držení nočních služeb a občerstvení personálu.

Kolem roku 1924 přebíraly funkci lékáren domácí lékárny a drogerie a místa magistrů ve výzkumu a průmyslu získávali chemici a přírodovědci.

Drogisté obratně využili ke svému většímu rozmachu sporů mezi lékárníky a kondicinujícími. Živnostenský řád z r. 1859 mj. povolil novou volnou koncesovanou živnost k výrobě a prodeji léčivých přípravků, převážně rostlinných drog. Podle tohoto výrazu se noví živnostníci nazývali drogisté. Mezi prvními zřizovateli však byli lékárníci, kteří se nemohli osamostatnit, a našli zde netušené možnosti⁹³.

Lékárnici-majitelé modernizovali lékárny, aby získali do své provozovny kupujícího pacienta. Vyráběli a prodávali produkty, jimž se dnes říká parafarmaceutika. Konkurenční potíže způsoboval i početní růst nových lékáren, které se soustřeďovaly v centrech měst.

Síť lékáren reagovala na obecný hospodářský, technický, správní i kulturní vývoj. Zcela nové nebo další lékárny vedle již existujících vznikaly ve městech, kde se rozšiřuje průmysl, vytvářejí se železniční uzly nebo roste význam města⁹⁴.

Okupace pohraničí fašistickým Německem v září 1938 a následné odtržení Slovenska a Podkarpatské Rusi znamenalo ztrátu významných farmaceutických továren a nucený odchod některých českých lékárníků z okupovaných území.

Období let 1939-1945 přineslo českému lékárenství postupné přizpůsobování se německým normám. Židé byli vyloučeni z lékárenství, z velkoobchodů a továren a jejich majetek, tedy i lékárny, byl vyvlastněn. Někteří odešli do emigrace, jiní byli odsunuti do koncentračních táborů. České vysoké školy byly uzavřeny a zastavilo se vzdělávání farmaceutů. Mnoho odborníků se zúčastnilo odboje, byli pronásledováni a někteří popraveni.

⁹³ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 37-41

⁹⁴ RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 87-91

Válka zapříčinila i nedostatek léčiv a řízené a přidělové hospodářství, tedy i řízení lékáren⁹⁵.

Po ukončení války přišlo lékárenství s novými plány obnovy. Připravovala se již socialistická etapa vývoje lékárenství, která začala vlastně už konfiskací německých, kolaborantských a zrádcovských lékáren roku 1945. Tak přešlo pod národní správu a od roku 1949 do majetku Ústřední národní pojišťovny asi 32% našich lékáren. Zbytek soukromých lékáren byl pod nátlakem dobrovolně předán nebo za hodnotově neúměrnou odstupnou cenu socializován a v letech 1950-1951 začleňován do socialistického n. p. Medika. Koncem roku 1950 soustředil n. p. Medika 1042 lékáren.

E) FARMACIE INTEGROVANÁ DO ZDRAVOTNICTVÍ

Do n. p. Medika přešel i velkoobchod s léčivými a do konce roku 1950 vykoupil jmenovaný národní podnik zbývající soukromé lékárny, jejichž majitelé se tak stali zaměstnanci podniku, čímž bylo ukončeno znárodnění a socializace lékáren.

Brzy se však ukázalo, že je obtížné řídit a spravovat z jednoho místa velký podnik s celostátní působností. Proto byl 1. dubna 1952 n. p. Medika rozdělen na krajské národní podniky Medika, a to podle tehdejších krajů.

Vznik krajských národních podniků znamenal pokrok proti centrálnímu řízení a v lékárenství bylo dosaženo určitých zlepšení v přestavbě sítě lékáren a také v jejich vybavení. Spojením lékáren, velkoskladů léčiv a zdravotnických potřeb, galenických a kontrolních laboratoří v jednom krajském organizačním útvaru bylo dosaženo ekonomičtějšího provozu a zvýšení úrovně služeb. Nedostatkem bylo nedokonalé napojení lékáren na právě tehdy budovaný systém tzv. sjednoceného zdravotnictví. Proto byly krajské národní podniky Medika převedeny formou krajských správ lékáren na zdravotní odbory tehdejších krajských národních výborů.

V roce 1958 pak byla všechna krajsky řízená zdravotnická zařízení sdružena v jediný organizační, hospodářský a funkční celek - Krajský ústav národního zdraví. K 1.7. 1960 dochází k poslední zásadní změně v organizaci lékárenských služeb. Lékárny se staly součástí okresních ústavů národního zdraví (OÚNZ). V tomto začlenění můžeme vidět i jistá pozitiva. Lze za ně považovat snahy o zdravotnické

⁹⁵ *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3, s. 49

pojetí práce, racionální koncepci lékárenského pracoviště, rozvoj klinické farmacie a informatiky, moderní soustavu pregraduálního a postgraduálního vzdělávání.

Síť lékáren korespondující se sítí zdravotnických zařízení byla jednou ze zdůrazňovaných předností tehdejšího sjednoceného zdravotnictví. Přes některé výhody vyplývající z poměrně zdařilého organizačního schématu vznikly kvůli celkově nedobré ekonomické politice výrazné nedostatky v zásobování léčivými přípravky, byly silně limitovány možnosti importu léčiv ze zahraničí, velmi těžkopádně probíhalo objednávání léčivých přípravků a jejich dodávky do lékáren a v neposlední řadě byla doba poznamenána ostudně nízkým platovým ohodnocením personálu lékáren.

Politické a následně ekonomické proměny po listopadových událostech v roce 1989 přispěly k tzv. transformaci zdravotnictví. Transformace znamená také nový způsob financování a řízení zdravotnictví, vznik nových subjektů v systému (zdravotní pojišťovny, profesní komory apod.). Integrovanou součástí zdravotnictví je farmacie. Transformace zdravotnictví, lékařství a farmacie je hlubokou a zásadní proměnou všech částí, všech vědních a praktických odvětví, které se vytvořily v procesu jejich vzniku a vývoje. Základními úkoly transformace bylo vypracovat koncepci zdravotnictví, změnit systém financování zdravotnictví, vytvořit systém spojující přednosti státního a nestátního zdravotnictví, privatizovat zdravotnických zařízení, změnit systém řízení zdravotnictví a posílit demokratické procesy ve zdravotnictví (především vznik profesních komor)⁷⁹.

Po dlouhých čtyřiceti letech tak nastává návrat lékáren do soukromých rukou. Ustupují tak ze sféry zdravotnické a objevují se v lidovém povědomí opět mezi obchody, byť odbornými⁹⁶.

Neregulované zřizování lékáren a možnost vlastnictví lékárnou laikem umožnilo vznik lékáren, které se zaměřují pouze na finanční zisk a chybí zde snaha o vytvoření pracoviště s odborným personálem a ochotou tohoto personálu poskytovat nejen zákonem dané dispenzační minimum.

Dalším problémem dnešních lékáren je jejich prostorové uspořádání. Často jsou to lékárnky, které nemají dostatečný prostor v oficíně pro vybudování diskrétní zóny nebo samostatné místnosti, ve které by mohlo probíhat odborné poradenství o možnostech farmakoterapie mezi lékárníkem a pacientem.

⁹⁶ RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárnky*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 99-123

V poslední době také vznikají lékárny ve spojení s různými hyper- a supermarkety v obchodních centrech. Tyto lékárny často odebírají zisky menším lékárnám v okolí, které nemají tak flexibilní otevírací dobu a přeci jen je pro mnohé klienty pohodlnější vyzvednout si léky při nákupu ostatních potřeb v jednom místě.

V dnešní době můžeme tedy lékárny rozdělit na tři typy. První jsou lékárny soukromé, veřejné buď základního typu nebo s odborným pracovištěm, ať už je majitelem lékárník či laik, dále to jsou lékárny nemocniční a v neposlední řadě řetězcové lékárny, kdy majitelem je právnická osoba, která provozuje větší počet lékáren se shodným logem. S rozvojem internetu vznikají také internetové lékárny, které jsou často provozovány některou z kamenných veřejných lékáren.

5. Vývoj lékárenství v jednotlivých městech regionu v proměnách času

5.1 Lékárenství ve městě Svitavy

Svitavy mají lékárnu již v roce 1519, která je po roce 1520 v renesančním slohu a řadí se tak k dalším velkým městům jako jsou Pardubice, Hradec Králové nebo Olomouc, ve kterých se také objevuje lékárná už v 16. století⁹⁷.

26. února 1766 byla zabavena na popud chirurgů celá pokoutní lékárná, kterou si tu zařídil Jan Šimon, ovšem bez vědomí a schválení úřadů, který prodal svoji lékárná v Litomyšli a přestěhoval se do Svitav. Lékárná měl zařízenou velmi dobře, neboť podle soupisu při odebrání lékárná vlastnil asi 60 různých léků i 3 síta, 2 hmoždíře s třenkami a dvoje váhy. Lékárná mu byla odebrána z toho důvodu, že léčil lidi. Sám se k tomu přiznal a prosil za ochranu. Při obhajobě tvrdil, že při léčení docílil mnoha dobrých výsledků. Zem. zdravotní komise ale nařídila, že se mu má další léčení zakázat, materiále zničit, ale váhy a ostatní pomůcky vrátit⁹⁸.

Další zmínku o lékárně ve Svitavách máme až z 19. století. Lékárenská rodina Sanderů vlastnila lékárná ve Svitavách skoro sto let. Lékárník Karel Sander (*1809 Polička, † 17.6.1879 Svitavy) vystudoval gymnázium v Litomyšli a praxi vykonával u svého otce v lékárně v Poličce. Titul PhMr. získal v roce 1835 ve Vídni. Ve stejném roce vedl lékárná v Poličce. Po vyhoření města v roce 1845 koupil lékárná ve Svitavách, kterou znamenitě vedl do roku 1868⁹⁹. Karel Sander byl také činný ve vedení města. Jako městský radní byl zvolen roku 1850, od roku 1862 působil ještě jako účetní fondu svitavské školy a okresního úřadu pro invalidy¹⁰⁰. Od tohoto roku ji vedl jeho syn Bedřich Sander. Narodil se v Poličce a titul PhMr. získal v roce 1864 ve Vídni⁹⁹. V roce 1893 oslavil Bedřich Sander, který byl označován za dlouholetého a vysoce respektovaného starostu Svitav, se svojí manželkou Emmou Sanderovou

⁹⁷ RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X, s. 48

⁹⁸ Časopis československého lékárnictva (dále jen ČČL), 13, 304, 1933

⁹⁹ Doc. RNDr. PhMr. Václav Rusek, CSc., osobní poznámky k archivním dokumentům uložených v ČFM Kuks

¹⁰⁰ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2

stříbrnou svatbu. Ve stejný den slavil tento lékárník jubileum – 25-leté výročí jako profesionální lékárník¹⁰¹.

V roce 1900 přejímá lékárnou, kterou vedl nejdříve od roku 1845 Karel Sander a od roku 1868 Bedřich Sander¹⁰², Victor Sander¹⁰³. Ten je jako svitavský lékárník uváděn až do roku 1938¹⁰⁴.

V Kalendáři lékárnických listů z roku 1923 se poprvé objevuje pojmenování lékárny Victora Sandera Zum Auge Gottes – U Božího oka.

První zmínky o druhé lékárně ve Svitavách máme z roku 1910. Lékárnou založil v roce 1909 Josef Hauck a nesla název Unter den Lauben¹⁰⁵. Josef Hauck se narodil 16.3.1864 v Moravském Krumlově, titul PhMr. získal ve Vídni v roce 1890. V letech 1902 – 1906 působil jako lékárník v Mikulově⁹⁹. Zemřel ve Vídni dne 19. června 1923¹⁰⁶ a jako odpovědným správcem veřejné lékárny, náležející vdově po zemřelém lékárníku PhMr. Josefu Hauckovi, byl ustanoven PhMr. Alois Bohla. Lékárna měla v této době osobní koncesi¹⁰⁷. V roce 1933 přebírá lékárnou PhMr. Wolfgang Hauck¹⁰⁸. Narodil se v Dolních Věstonicích v roce 1902, do lékárny nastoupil v roce 1927 jako asistent. Spolu s ním a provisorem PhMr. Aloisem Bohlem pracuje v lékárně ještě aspirant W. Jankowsky v letech 1932 – 1934, poté odchází na univerzitní studium do Prahy¹⁰⁹. PhMr. W. Hauck vede lékárnou, která má od roku 1932 označení Marienapotheke, až do roku 1938¹⁰⁴.

Pro období druhé světové války nemáme mnoho zpráv o tom, kdo a jak vedl lékárny ve Svitavách. Důvodem je okupace a následné začlenění Svitav do Říše. Víme jen, že PhMr. František Pešek vedl lékárnou U Panny Marie v letech 1939-1940¹¹⁰ a 1942-1946¹¹¹, PhMr. Josef Kala vedl lékárnou U Božího oka v letech 1939-1940¹¹⁰ a 1942-1946¹¹¹.

Do roku 1948 fungovaly tedy ve Svitavách lékárny dvě. Jedna se nacházela na tehdejší Stalínově náměstí 22 a nesla název U Božího oka. Funkci vedoucího lékárníka zastupoval PhMr. Josef Kala. Druhá lékárna se nalézala na tehdejší

¹⁰¹ Zeitschrift Allgemeinen Österreichischen Apotheken Verein, rok 1893

¹⁰² Lékárnické kalendáře 1882 – 1889, Praha

¹⁰³ Pharmaceutischer Taschen Kalender 1900

¹⁰⁴ Lékárnická ročenka 1938, Praha

¹⁰⁵ Pharmaceutischer Taschen Kalender 1909

¹⁰⁶ Věstník svazu československého lékárnictví/lékárnický týdeník, ročník XVIII/V, rok 1923

¹⁰⁷ Věstník svazu československého lékárnictví/lékárnický týdeník, ročník XVIII/VI, rok 1924

¹⁰⁸ Lékárnický kalendář 1933

¹⁰⁹ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č.218, karton č. 14, Archiv města Brna

¹¹⁰ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č.110, karton č. 7, Archiv města Brna

¹¹¹ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 111, karton č. 7, Archiv města Brna

Stalinově náměstí 90 a jmenovala se U Panny Marie¹¹². 19.12.1945 byl dán majetek veřejné koncesované lékárny „Mariánská lékárna“ ve Svitavách, náležející dříve PhMr. W. Hauckovi pod národní správu a PhMr. František Pešek byl ustanoven správcem tohoto majetku¹⁰⁹. Fr. Pešek se narodil v roce 1899, dříve působil v lékárně U černého orla v Prostějově, poté ve Svitavách jako provisor a národní správce.

V roce 1948 byla lékárna U Božího oka, která se nacházela na místě dnešní cukrárny Fontána, zrušena a ve městě až do roku 1988 fungovala pouze jedna lékárna.

Zvláštností jistě bylo, že přestože se stalo město Svitavy v roce 1960 okresním městem a navíc se zvětšilo o sousední obce Čtyřicet Lánů a Moravský Lačnov a došlo tedy k nárůstu počtu obyvatel až na 13878, sloužila městu jen jedna lékárna¹¹³.

Od roku 1960 patřily lékárny pod správu OÚNZ a měly jednotné označení. Lékárna umístěná na Náměstí Míru 74 byla označena 05-09-01. Toto trojčíslí přesně specifikovalo danou lékárnu. Číslo 05 bylo označení pro kraj, 09 pro okres a 01 pro lékárnu v okrese.

Sortiment byl skoro stejný jako v lékárně U Zlatého orla v Poličce. Připravovalo se větší množství léčiv v laboratoři, míchaly se bylinné směsi, veterinární sortiment byl menší než v lékárně U Zlatého orla v Poličce. Mgr. Stodola, který pracoval v této lékárně, měl od roku 1967 na starosti i zásobování nemocnice. V nemocnici měl sklepní prostor, který fungoval jako sklad léčiv a ze kterého zajišťoval dodávky léků na oddělení nemocnice - interní, dětsko-kojenecké, chirurgické, gynekologicko-porodnické, kožní, psychiatrické a urologické. Magistraliter přípravky se připravovaly v lékárně na náměstí a poté dovážely do nemocnice.

Tato lékárna zastávala funkci permanentní služby, což znamenalo, že zde byl pro potřeby občanů celého okresu přítomen lékárník od pátku do pondělí nepřetržitě i v noci. Ve službách se střídali lékárníci z celého okresu. Práce to byla jistě velmi náročná¹¹⁴.

Od roku 1960 se v lékárně nachází tzv. kruhový dispenzační box podle návrhu PhMr. Dagmar Růžičkové z Lékárenského rozvojového střediska v Praze. Na tomto pracovišti lékárník sedí a má na základě vědeckých studií v kruhovém estetickém

¹¹² Lékárnická ročenka 1947-1948, Praha

¹¹³ ROUCHALOVÁ, A.: *Historicko správní vývoj města Svitavy od roku 1945 do současnosti*. 2010. 50 s. Bakalářská práce na Fakultě ekonomicko-správní Univerzity Pardubice. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Miloš Charbuský, CSc.

¹¹⁴ RNDr. Růžena Tomanová, ústní podání, Polička, 2011

prostoru na dosah ruky 80 až 90 % nejčastěji předepisovaných léků¹¹⁵. Židle byla umístěna v kolejnicích, takže byl pohyb po boxu velmi usnadněn. Lékárníkova práce tak byla pohodlnější. V boxu se vybíral pouze manipulační poplatek 1 koruna za recept. Box nebyl nijak oddělen, proto lidé stáli často ve frontě a nepřistupovali tak jednotlivě. V boxu byly uloženy pouze léky na recept, ostatní léky, které se vydávaly bez lékařského předpisu a zdravotnické potřeby byly umístěny na samostatném výdejním místě. Toto uspořádání řadíme mezi IV. provozně technickou vývojovou etapu, kdy je oddělen výdej na recepty a volný prodej a vznikají dispenzační boxy, kde není řízen vstup pacienta. Dispenzační box zde byl až do roku 1994, kdy proběhla privatizace a také přestavba lékárny¹¹⁶.

Vedoucím lékárníkem byl v roce 1960 PhMr. Jiří Roupec. V roce 1971 převzal tuto funkci RNDr. Jiří Wotruba, který lékárnu vedl až do roku 1994. Poté se majitelem stal PhMr. Bohumil Šperka. V roce 2011 lékárnu odkoupila PharmDr. Eva Báčová. Lékárna Paracelsus zásobovala od zhruba padesátých let do roku 2009 Domov na rozcestí, který poskytuje podporu a pomoc osobám s mentálním postižením. Lékárna specializovala svůj sortiment na potřeby pro diabetiky, například diabetická obuv, stala se partnerem pro Vichy kosmetiku a věnuje se péči o matky a kojence. Svým stálým návštěvníkům nabízí klientské karty a také sobotní otevírací dobu od 8:00 do 11:30¹¹⁵.

Lékárna Na Poliklinice byla otevřena v nově postavené budově polikliniky v roce 1988. V této době byla pod správou Lékařenské služby Svitavy. V roce 1994 byla privatizována a majitelkou se stala PharmDr. Eva Báčová, která vlastnila lékárnu až do roku 2011, kdy ji převzala Svitavská nemocnice a.s. Tato lékárna provozuje lékařenskou pohotovostní službu po – pá 17-21 hod, so 12-17 hod, ne 8-17 hod. Již před převzetím Svitavskou nemocnicí měla lékárna na starosti zásobování nemocnice, nyní ji můžeme označit jako nemocniční lékárnu. Nevýhodou je umístění lékárny až v druhém patře budovy, přestože se zde nachází výtah¹¹⁷.

PharmDr. Eva Báčová vlastní také lékárnu Na Hraniční, která byla založena v prosinci roku 1995. Svým pacientům může nabídnout klientské karty, měření výšky, váhy, krevního tlaku a indexu tuku na přístroji Corazon a také rozšířený sortiment

¹¹⁵ Článek z Pochodně, Hradec Králové, 12.2.1970

¹¹⁶ PharmDr. Lubomír Tesař, PharmDr. Milena Tesařová, ústní podání, Moravská Třebová, 2011

¹¹⁷ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 86

zdravotnické obuvi. Lékárna je výhodně umístěna vedle budovy, ve které se nacházejí ambulance několika obvodních lékařů a také kožní ambulance¹¹⁸.

Nová lékárna na Náměstí Míru 63 vznikla v roce 1995 ze skladu civilní obrany, kde se nacházela pouze laboratoř a sklad zdravotnických potřeb. Majitelkou se stala RNDr. Růžena Tomanová. Budovu vlastnil OÚNZ a zodpovídal za zásobování nemocnic ve Svitavách, v Poličce, v Litomyšli a v Jevíčku. V okamžiku, kdy si nemocnice zajistily vlastní dodavatele zdravotnického materiálu a potřeb, následovala přestavba a vznik lékárny. V současnosti je sortiment zaměřen především na kožní onemocnění, což je dáno umístěním kožní ambulance ve vedlejších domě. Také je zde větší nabídka zdravotnického materiálu a potřeb, například obuvi¹¹⁵.

Zelená lékárna byla založena roku 1996 společností LEBO s.r.o., která provozuje od roku 1992 soukromou lékárenskou praxi v sedmi lékárnách v okrese Blansko a Svitavy. Lékárna sídlí na Náměstí Míru 31. Od ostatních lékáren se odlišuje svým rozšířeným sortimentem homeopatie a zaměřením na jiné alternativní metody, například detoxikace, fytoterapie, gemmoterapie (léčba pomocí výtažků z pupenů). Zaměřuje se také na přípravu speciálních míchaných bylinných čajových směsí¹¹⁹.

Nejnovější lékárnou ve městě je lékárna Dr. Max, která je otevřena od roku 2006. Situována je v obchodním domě Kaufland na ulici Antonína Slavíčka 1, což jí zaručuje výhodnou pozici a klientům umožňuje navštívit lékárnu i o víkendu, neboť má otevřeno od pondělí do neděle od 8:00 do 20:00 hodin. Je to typ řetězcové lékárny, jejímž majitelem je společnost Česká lékárna a.s. Dr. Max poskytuje pacientům klientský program, který je uplatněn jak při výdeji léků na recept tak i na volný prodej, při kterém se načítají na klientské karty body za každý nákup, které se pak můžou uplatnit při dalším nákupu¹²⁰.

¹¹⁸ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 87

¹¹⁹ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 89

¹²⁰ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 90

Mapa 3: Mapa části města Svitavy s vyznačenými lékárnami (zdroj: <http://www.mapy.cz>)

- 1) Zelená lékárna LEBO s.r.o.
- 2) Lékárna Paracelsus
- 3) Nová lékárna
- 4) Lékárna Na Poliklinice
- 5) Lékárna Na Hraniční
- 6) Lékárna Dr. Max

5.2 Lékárenství ve městě Polička

První lékárna v Poličce vznikla v roce 1796 a až do roku 1995 zajišťovala veškerou lékárenskou péči.

Od roku 1801 působí v lékárně Jan Sander⁹⁹. Další zmínku o lékárníkovi z Poličky máme z roku 1824, kdy František Sander, tehdy lékárník v Poličce, koupil lékárnu ve Žďáře na Moravě za 3500 zl.¹²¹. V letech 1835-1850 je lékárníkem Karel Sander, který poté působí v lékárně ve Svitavách až do roku 1868. V letech 1850-1855 se stal nájemcem lékárny v Poličce Ferdinand Daubrawa. Narodil se v roce 1825 v Německém Brodě, v letech 1848-1850 působil jako polní lékárník při tažení v Uhrách. V Poličce vyučoval i na reálce chemii. Od roku 1855 působí v lékárně v Uničově. Oženil se s Jindřiškou Sanderovou, sestrou PhMr. Karla Sandera z Poličky.

Od roku 1855 se stal majitelem lékárny Lev. Viktorin, který zaměstnával v letech 1860-1871 jako provisoru Karla Sandera, syna Karla Sandera, který působil jako lékárník v Poličce v letech 1835-1850. V roce 1871 přebíral lékárnu Alois Schultz a vedl ji až do roku 1893, kdy ji převzal František Nyklíček⁹⁹.

Lékárnu F. Nyklíčka koupil PhMr. Evžen Weidenhoffer a ujal se jí 15. ledna 1902¹²². Dalším majitelem se stal v roce 1905 PhMr. Jan Zelený, který působil jako lékárník ve Visoku v Bosně¹²³. V letech 1910 – 1911 působil v lékárně provisor Karel Bouček¹²⁴. Od PhMr. J. Zeleného zakoupil lékárnu v roce 1911 PhMr. Karel Dudek¹²⁵, který byl činný i v oblasti kultury města. Dochovala se ve svitavské knihovně publikace Dějiny královského věnného města Poličky, první díl z roku 1940, jejímž autorem je právě PhMr. Karel Dudek.

PhMr. Karel Dudek zemřel 25. května 1945¹²⁶ a lékárnu U Zlatého orla převzal jeho syn, taktéž PhMr. Karel Dudek. V roce 1948 byla lékárna znárodněna a vedoucím lékárníkem se stal PhMr. Rudolf Schnöberger a pak PhMr. Zdeněk Macháček.

Poté, co se lékárna stala v roce 1958 součástí Krajského ústavu národního zdraví, získala označení „lékárna č. 724“⁹⁹.

¹²¹ Věstník svazu československých lékáren 27, 1934

¹²² ČČL 20, 515, 533, 1901

¹²³ ČČL 24, 347, 1905

¹²⁴ Lékárnický kalendář 1910-1911, Praha

¹²⁵ Věstník organizace československého lékárnictva 1911

¹²⁶ ČČL 1,12,1945

Nové označení 05-09-08 získala lékárna U Zlatého orla v roce 1960, kdy spadala pod OÚNZ. Toto trojčíslí přesně specifikovalo danou lékárnu. Číslo 05 určovalo kraj, 09 okres a 08 konkrétní lékárnu. V tuto chvíli jich bylo v okrese 12. V roce 1964 byl vedoucím lékárníkem PhMr. Karel Dudek a U Zlatého orla zajišťuje chod lékárny 5 magistrů a 3 laboranti. Od 1.10.1966 pracuje v lékárně i RNDr. Růžena Tomanová, která v roce 1973 převzala po náhle smrti (srdeční infarkt) Karla Dudka funkci vedoucího lékárníka.

Za vedení RNDr. Růženy Tomanové proběhla přestavba lékárny, aby mohla být lépe vykonávaná práce lékárníka.

Na rozdíl od dnešní magistraliter přípravy byla v 80. letech práce v laboratoři více rozmanitá a rozsáhlejší. Připravovaly se ve větším množství čípky a globule např. s propolisem, které speciálně předepisoval zubní lékař MUDr. Šefrna. Dále se míchaly bylinné směsi, připravovaly se oleje, borová voda, kolyria. Rozsáhlou činností byla magistraliter příprava veterinárních léčiv, které se připravovaly ve velkém množství ve speciální místnosti, neboť ve městě působilo 5 veterinárních lékařů. Na kvalitu surovin dohlížel speciální pracovník v lékárně. Přesto vše podléhalo i důkladným kontrolám Krajského ústavu pro kontrolu léčiv, které zde prováděl Antonín Vítek.

Lékárna, mimo svoji výdejní činnost pro občany, která zahrnovala nejen volný prodej, léky na recept, ale například i homeopatii, zásobovala nemocnici, která v tuto chvíli měla 4 základní oddělení.

Počet pracovníků v lékárně se odvíjel nejen podle nařízení OÚNZ, ale také od množství práce – lékárna vydala kolem 4-5 tisíců receptů za měsíc.

Infúzní roztoky lékárna odebírala z Vysokého Mýta, kde sídlil jediný dodavatel surovin i bylin. Léčiva byla dodávána pouze jedenkrát za měsíc, na rozdíl od současnosti, kdy jsou dodávána i několikrát denně. Bylo proto nutné mít na léky normy. Pokud se vyskytla situace, kdy bylo nutné vydat lék, který nebyl na skladě a nebylo jiné řešení, musel si lékárník do skladu ve Vysokém Mýtě zajet sám. Neexistovaly výjimečné dodávky, které jsou některými dodavateli umožněny nyní.

Lékárna byla odpovědná za zásobování civilní obrany. Existovala zde zásoba např. zdravotnického materiálu, která by byla v případě potřeby napojena na polní nemocnici. Bylo nutné tuto zálohu také pravidelně obměňovat. Největší sklad pro civilní obranu se nacházel v Radiměři, který měla na starosti laborantka pocházející právě z Radiměře.

Po mozkové příhodě okresního lékárníka PhMr. Zdeňka Macháčka v roce 1975 převzala tuto funkci Růžena Tomanová.

Po revoluci v roce 1989 došlo k privatizaci také v oblasti veterinárního lékařství a lékaři si zajistili vlastní dodavatele, čímž došlo k poklesu magistraliter přípravy v lékárně.

V roce 1990 byl vypracován privatizační projekt pro lékárnou za ekonomické pomoci ing. Šudáka a lékárnou byla privatizována. Ještě do roku 1992 fungovala Lékárenská služba.

Lékařna byla komplet obnovena po restituci budovy Ing. Milenou Maškovou, dcerou PhMr. Karla Dudka. V roce 2007 byla převedena na společnost s ručením omezeným a vlastníkem je Ing. Milena Hudcová (za svobodna Mašková).

RNDr. Tomanová si založila v roce 1995 vlastní Novou lékárnou na ulici Komenského 11 v Poličce. V té době musela mít lékařna dva vchody, zásobování mohlo být prováděno pouze zadním vchodem, což už dnes není nutné. Svým klientům nabízí možnost mimo jiné koupě homeopatie a zdravotnických potřeb.

Nová lékařna také provozuje výdejnu OOV (odloučené oddělení pro výdej léčiv) v Lubné. Ve výdejně se vždy nachází lékařník Mgr. Vymětalová. Lékařna se tak snaží vyhovět potřebám některých místních obyvatel, kteří jsou už vyššího věku a kteří mají velmi špatnou dostupnost do většího města¹¹⁵.

Od roku 1997 funguje ve městě další lékařna Na Poliklinice. Jak již název napovídá, nachází se v budově polikliniky na ulici Smetanova 55, což umožňuje pacientům, kteří jdou od ambulantních lékařů, vyzvednutí léků ve stejné budově. Majitel byl PharmDr. Ladislav Novák, který je nyní odborným zástupcem a majitelkou je Ing. Vladislava Řeháčková¹²⁷.

RNDr. Růžena Tomanová založila v roce 2003 další lékařnu V Nemocnici v areálu bývalé nemocnice. V roce 2011 se stala spolu s Novou lékařnou v Poličce a Novou lékařnou ve Svitavách součástí společnosti Tomanová lékařny s.r.o. Sortiment lékařny je zaměřen spíše na starší pacienty, neboť se v areálu nachází Léčebna dlouhodobě nemocných a Domov důchodců. Lékařna také zásobuje LDN, Domov důchodců i ordinace lékařů. Velký výběr je také z nabídky čajů a minerálních vod¹²⁸.

¹²⁷ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 93

¹²⁸ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 94

Mapa 4: Mapa části města Polička s vyznačenými lékárnami (zdroj: <http://www.mapy.cz>)

- 1) Lékárna V Nemocnici
- 2) Lékárna Na Poliklinice
- 3) Lékárna U Zlatého orla
- 4) Nová lékárna

5.3 Lékárenství ve městě Moravská Třebová

V Moravské Třebové se nacházela tzv. Stará lékárna, která byla zřízena za pánů z Boskovic na ulici Bránské č. 7. V roce 1589 koupil dům Jan z Boskovic od Prokopa Riemera a předal jej lékárníkovi Baltenu Fuchsovi. Po něm zde působili lékárníci Munnich Wolf a po roce 1610 lékárník Mathes Portisch.

Tak zvaná Nová lékárna byla otevřena na ulici Cihlářova č. 2 (tehdy Panská ulice), v roce 1768, kdy dům koupila vdova Kokallinová. Prvním lékárníkem zde byl Ignác Jecho¹²⁹.

O lékárníkovi se zmiňuje i úřední soupis z roku 1771. Uvádí, že Ignác Jecho, který je v roce 1753 již zkušený lékárník, má potíže s chirurgem Josefem Richardem. Ten ho udal, že navštěvuje pacienty a léčí. Jednání se protahuje až do roku 1784, kdy knížecí fyzik Dr. Titze žaluje Richarda, že léčí vnitřní nemoci, což nebylo chirurgům dovoleno. Ten se obhajuje tím, že tak činí proto, neboť Titze není často ve městě přítomen a přiznává, že léky odebírá v Brně a expeduje, protože jich místní lékárník nemá. Gubernium vše vyšetřilo a vzhledem k tomu, že visitační výsledky z let 1782 a 1783 jsou pro lékárníka Jecha chvalné a byla zjištěna nepravdivost v obvinění Josefa Richarda, nařídilo se chirurgovi, že příště musí odebírat léky od Jecha a nikoli z Brna¹³⁰.

V dalších letech jsou jako lékárníci v Moravské Třebové uváděni v roce 1842 Florian Czerny a v roce 1865 Mathias Hontela¹³⁰.

Po jeho smrti v roce 1872¹³¹ převzal lékárnu jeho syn Emil Hontela¹³² a jako provisor působil v lékárně Klemens Schertler¹³³.

V roce 1878 se stal majitelem Hontelovy lékárny Alois Komers¹³⁴ a provisorem byl ustanoven F. Haas¹³⁵, který se poté stal i lékárníkem až do roku 1888.

Posledním lékárníkem na adrese Cihlářova ulice č. 2 byl Isidor Knirsch, který vedl lékárnu od roku 1888 až do roku 1925, kdy zemřel. V roce 1915 se lékárna přestěhovala na nynější místo na náměstí T.G.Masaryka 3 (dříve Masarykovo náměstí nebo náměstí Velké říjnové revoluce) a byla pojmenována jako lékárna U černého orla¹³⁰.

¹²⁹ Písemný materiál Hippokratovy lékárny v Moravské Třebové

¹³⁰ ČČL 13, 303, 1933

¹³¹ Post 1872, 261

¹³² Pharmaceutischer Taschen kalender 1872

¹³³ Zeitschrift Allgemeinen Österreichischen Apotheken Verein, rok 1872

¹³⁴ Zeitschrift Allgemeinen Österreichischen Apotheken Verein, rok 1878

¹³⁵ Post 1878, 350 – 16/2

Po smrti Isidora Knirsche se majitelem stal jeho dědic PhMr. J. Knirsch¹³⁶. V letech 1930-1938 je jako provisorka vedena PhMr. Gabriela Knirschová¹³⁷.

Moravská Třebová byla stejně jako Svitavy Mnichovskou dohodou přiřazena k Sudetám a informace o vedení lékáren jsou proto velmi strohé.

Majetek veřejné lékárny byl v prosinci 1945 dán pod národní správu a národním správcem byla ustanovena PhMr. Terezie Skopalová-Marešová, narozena 28. 12. 1910. Majitelkou lékárny byla PhMr. Marie Knirschová. U černého orla zaměstnávala celkem 6 osob – S. Trenová-aspirantka, Zdeněk Pochvalovský-asistent, Lubomír Hanslian-asistent, Jarmila Karásková-adjunkt, Antonín Srovnalík-asistent, Jarmila Pilčíková-Hrdinová-asistentka¹³⁸.

Po PhMr. Terezii Skopalové-Marešové se stal vedoucím lékárníkem PhMr. Jiří Roupec, který v roce 1960 odešel do lékárny ve Svitavách. Okresní ústav národního zdraví označil v roce 1960 tuto lékárnu trojčíslím 05-09-07. Číslo 05 bylo označení pro kraj, 09 pro okres a 07 pro lékárnu v okrese¹³⁹. Vedoucím lékárníkem pak byla uváděna PhMr. Jana Podhorná¹³⁹, PhMr. František Stejskal¹⁴⁰ a poté opět PhMr. Jana Podhorná¹⁴¹.

V roce 1995 byla Hippokratova lékárna, jak se dnes nazývá, privatizována a majitelkou se stala předchozí vedoucí lékárnice PhMr. Jana Podhorná, která pak lékárnu předala svému synovi Mgr. Pavlovi Podhornému¹³⁰.

Druhá lékárna ve městě vznikla v roce 1920 v Cihlářově ulici č. 7 (dříve Panská ulice) a majitelem se stal PhMr. Heinrich Leischner¹⁴². Přestože lékárník PhMr. J. Knirsch podal stížnost proti zřízení druhé lékárny ve městě, nebylo mu vyhověno. Důvodem bylo, že nová lékárna ho existenčně neohrožuje vzhledem k odbytovým a provozovacím poměrům a vzhledem k počtu obyvatelstva v obci i obcích sousedních, které odebírají léky¹⁴³.

PhMr. Heinrich Leischner zemřel 4. března 1936 po dlouhé těžké nemoci¹⁴⁴ a lékárnu převzal jeho dědic. Jako provisor byl v letech 1938-1939 uváděn Eduard Knirsch a lékárna nesla název U Salvátora¹⁴⁵.

¹³⁶ Pharmaceutischer Almanach 1926

¹³⁷ Lékárnický kalendář 1930-1933, Praha, Lékárnická ročenka 1934-1938, Praha

¹³⁸ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 207, karton č. 14, Archiv města Brna

¹³⁹ Farmaceutické prehlady 1977-1978

¹⁴⁰ Farmaceutické prehlady 1979-1984

¹⁴¹ Farmaceutické prehlady 1987-1988

¹⁴² Věstník svazu československého lékárnictví/lékárnický týdeník, ročník 14.192, rok 1920

¹⁴³ Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, fascikl OUMT Lékárny 1907 - 1937

¹⁴⁴ Sazet 110, 1936

Také lékárna U Salvátora měla v prosinci 1945 stejný osud a národním správcem byl ustanoven PhMr. Arnošt David¹⁴⁶.

Změnu ve vedení a umístění lékárny nacházíme až ve Farmaceutické ročence z roku 1964. Lékárna, která skladovala veterinární sortiment, byla přemístěna do budovy místní polikliniky na dnešní Svitavské ulici č. 25 a vedoucím lékárníkem byl PhMr. Jaroslav Sopouch. Lékárna se nacházela hned v přízemí po levé straně. Dříve zde byla umístěna národní bezpečnost, proto měla okna mříže. Léky a další zdravotnické potřeby byly vydávány přes otvor v okénku, které bylo vytvořeno v dřevěné stěně oddělující zbytek lékárny od pacientů. Na pravé straně stejného podlaží se nacházela čekárna a kolem ní několik dveří, za kterými měli lékaři své ordinace. Zásobování léky, infúzními roztoky a dalším zdravotnickým materiálem, které jako v jiných městech probíhalo jedenkrát měsíčně, bylo realizováno přes sklepní okno a objednávka byla uložena do místností pod lékárnou, kde se nacházel sklad¹¹⁷.

PhMr. Jaroslav Sopouch poté odešel do Blanska a lékárny se ujal PhMr. Dalibor Čech¹¹⁵.

V roce 1950 spadala lékárna, stejně jako všechny lékárny v okrese, pod národní podnik Medika. V roce 1958 přešla správa pod Krajský ústav národního zdraví a od roku 1960, kdy byl Krajský ústav národního zdraví rozdělen na Okresní ústavy národního zdraví, získala lékárna pojmenování 05-09-06 a spadala tak pod okresní lékárenskou službu. Číslo 05 bylo označení pro kraj, 09 pro okres a 06 pro lékárnou v okrese.

V roce 1979 je jako lékárnice uváděna RNDr. Jana Gallová, po jejím odchodu je vedoucím lékárníkem PharmDr. Lubomír Tesař. V 80. letech v lékárně pracují 3-4 magistři, 3 laborantky a 1 uklízečka¹¹⁷.

Z důvodu reorganizace a přetváření nemocnice na nemocnici následné péče byla lékárna přemístěna do současné budovy na Svitavské ulici 27. Stala se tak součástí areálu polikliniky, což jistě vyhovuje pacientům, kteří navštěvují ordinace praktických nebo odborných lékařů, které se nacházejí v budovách bývalé nemocnice. Svým klientům nabízí mimo jiné odborné informace pomocí informačního boxu a základní zdravotnické potřeby, speciální pouze na objednání. Lékárna také zásobuje Léčebnu dlouhodobě nemocných¹⁴⁷.

¹⁴⁵ Lékárnická ročenka 1938, Praha

¹⁴⁶ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 206, karton č. 14, Archiv města Brna

¹⁴⁷ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 96

Třetí lékárna byla ve městě založena v roce 1994 a nachází se na náměstí T.G. Masaryka 33 v renesančním domě K. Hardinga a jmenuje se Lékárna Pod Věží. Vybavení interiéru bylo zvoleno tak, aby lékárna působila starobylým dojmem. Původním majitelem byla společnost Lebo s.r.o. Boskovice, za jehož vlastnictví v lékárně pracovali 4 lékárníci a 2 laborantky. Od 28.10.2002 vlastní lékárnou MVDr. Stanislav Skula a počet pracovníků se zmenšil na 2 lékárníky a 2 laborantky. Lékárna zásobuje Ústav sociálních služeb v Moravské Třebové¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Dotazník – Příloha 8.2 Dotazníky, s. 97

Mapa 5: Mapa části města Moravská Třebová s vyznačenými lékárnami
(zdroj: <http://www.mapy.cz>)

- 1) Lékárna U Polikliniky
- 2) Lékárna Pod Věží
- 3) Lékárna Hippokrates

5.4 Lékárenství ve městě Březová nad Svitavou

Lékárna byla založena v roce 1864, přestože již v roce 1826 žádal o povolení zřídit lékárnou ve Březové Narcis Schneider, který měl za sebou již praxi v lékárně v Olomouci v letech 1815-1816, v roce 1817 ve Svitavách a poté získal diplom ve Vídni a od září 1818 byl zaměstnán v lékárně svého otce v Boskovicích. Olomoucký okresní úřad odmítl jeho žádost a zdůvodnil to tím, že obyvatelé jsou chudí a proto lékárnou nepotřebují a zároveň je v okolí dostatečný počet lékáren, které by byly novou lékárnou ohroženy¹⁴⁹.

Další zmínku o lékárníkovi máme z roku 1882, kdy je lékárníkem v Březové Jiří Křivoň¹⁵⁰. V roce 1895 koupil lékárnou W. Federsel¹⁵¹, který zemřel v roce 1922 ve věku 58 let¹⁵².

PhMr. Ferdinand Friedl převzal 15. srpna 1923 správu veřejné lékárny v Březové¹⁵³. Jako vedoucí lékárník působí v letech 1923-1928 Franz Püchner¹⁵⁴, v roce 1930 byl provisor Ferdinand Friedl¹⁵⁵. V roce 1931 přebírá správu lékárny PhMr. Oskar Schaffer. V roce 1932 jsou jako lékárníci v Březové U svaté Trojice vedeni PhMr. M. Federselová a PhMr. Oskar Schaffer¹⁵⁶.

V roce 1937 žádá PhMr. Dr. Walter Böhm o přeložení veřejné lékárny v Březové z č.p. 12 do č.p. 75, což mu bylo schváleno, neboť sousedé, zástupci obce a lék. grémia neměli žádných námitek.

Lékárna měla oficínu, laboratoř ihned za oficínou, zásoby byly uloženy provizorně v chodbě vedle oficíny na suché a kamenité podlaze, sklep byl dosti veliký, chladný a suchý, půda byla veliká a větratelná. Ve všech místnostech bylo elektrické osvětlení, stěny byly zčásti vymalovány a místnosti vybaveny příslušným nábytkem¹⁴⁴.

Lékárna U svaté Trojice náležela před převedením pod národní správu PhMr. Arnoštu Kochovi. Dne 19.12.1945 byl ustanoven jako národní správce veřejné lékárny PhMr. Bohuslav Fila, který zemřel 21.6.1947. Na jeho místo poté nastupuje

¹⁴⁹ Sazet 17, 273, 1936

¹⁵⁰ Lékárnický kalendář 1882, Praha

¹⁵¹ Rdsch 1895

¹⁵² Lékárnický týdeník 3, 472, 1921-1922

¹⁵³ Věstník svazu československého lékárnictva, XVII/V, 1923

¹⁵⁴ Pharmaceutischer Almanach 1923-1928

¹⁵⁵ Lékárnický kalendář 1930

¹⁵⁶ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 57-85, karton č. 2, Archiv města Brna

PhMr. Anna Benešová-Semendřáková¹⁵⁷. Prameny se ovšem v letech 1939-1946 rozcházejí. Neboť jako národní správce je v těchto letech uváděna již zmíněná PhMr. Anna Benešová-Semendřáková, nikoliv PhMr. Bohuslav Fila¹⁵⁷.

Po druhé světové válce vlastnil lékárnu PhMr. Bohumil Malý, který se svojí rodinou bydlel ve stejném domě nad lékárnou. Důsledkem vzniku OÚNZ v roce 1960, pod který spadala správa lékáren svitavského okresu, byla lékárna označena trojčíslím 05-09-02. Toto trojčíslí přesně specifikovalo danou lékárnou. Číslo 05 bylo označení pro kraj, 09 pro okres a 02 pro lékárnou v okrese.

Od roku 1986 byla vedoucím lékárníkem PhMr. Dana Kučerová, která v lékárně působila do roku 1994, kdy odešla do lékárny v Brněnci, kterou vlastní dodnes¹⁵⁸.

Od roku 1994 pracuje v lékárně PharmDr. Lubomír Tesař a poté jeho manželka PharmDr. Milena Tesařová, která lékárnou vedla po odchodu PhMr. Dany Kučerové. Lékárna byla již zprivatizována a přestavěná. Předtím byl lékárník od pacienta oddělen stěnou, ve které bylo jedno okno na výdej. Z ekonomických důvodů byl redukován počet zaměstnanců z jednoho magistra, jedné laborantky a uklízečky pouze na jednoho magistra a uklízečku.

V roce 1998 odcházejí manželé Tesařovi do Moravské Třebové a lékárny se ujímá Fr. Dudek, který poté odešel a lékárna byla po čas uzavřena, než ji otevřel v roce 2000 Mgr. Ivan Jakal¹¹⁷.

¹⁵⁷ F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 174, karton č. 12, Archiv města Brna

¹⁵⁸ PhMr. Dana Kučerová, ústní podání, 2011

Mapa 6: Mapa části města Březová nad Svitavou s vyznačenou lékárnou
(zdroj: <http://www.mapy.cz>)

- 1) Lékárna Březová nad Svitavou

6. Závěr

Cílem diplomové práce bylo podat celkový pohled na vývoj lékárenství ve městech Svitavy, Polička, Moravská Třebová a Březová nad Svitavou tak, aby mohla být využita i ostatními zájemci o tuto problematiku a přispěla svým obsahem, závěry a dokumentací k prohloubení znalostí o historii daných měst.

Pro lepší pochopení situace vzniku a zániku lékáren jsou v práci zahrnuty kapitoly o historickém vývoji jednotlivých měst a také zdravotnictví, které je nedílnou součástí vývoje lékárenství. Jelikož se první zmínky o lékárnách ve městech svitavského okresu datují až od 16. století, zařadila jsem do práce i kapitolu pojednávající o celkovém vývoji farmacie a tedy i lékárenství od jeho samotného počátku, aby mohl čtenář sledovat i obecnou rovinu vývoje v českých zemích.

V současnosti se ve Svitavách nachází šest lékáren, které se vyskytují v okolí centra města. Tři z nich (Zelená lékárna, Lékárna Paracelsus a Nová lékárna) jsou umístěny na náměstí, jedna (Lékárna Na Poliklinice) v budově polikliniky, která se nachází naproti areálu nemocnice a v současné době splňuje požadavky nemocniční lékárny, další (Lékárna Na Hraniční) je umístěna vedle zdravotnického centra, ve kterém sídlí několik soukromých lékařů. Poslední lékárna (Dr. Max) je situována do obchodního domu Kaufland. Zajímavostí jistě je, že v letech 1948-1988 se ve městě nacházela jen jedna lékárna (dnešní Lékárna Paracelsus), která zajišťovala veškerou farmaceutickou péči i zásobování nemocnice. Ve srovnání s dnešním počtem obyvatel Svitav, který čítá kolem 17200 osob a ve městě se nachází šest lékáren s počtem obyvatel například v roce 1960, který byl necelých 14000 osob a ve městě byla jen jedna lékárna, je to jistě zvláštností.

V Poličce, která jako jediná nebyla po Mnichovské dohodě přiřazena k Sudetám, byl vývoj lékárenství a farmacie až do roku 1995 soustředěn pouze v Lékárně U Zlatého orla, která existuje v soukromém vlastnictví dodnes. Nyní máme možnost si vybrat ze čtyř lékáren, z nichž dvě (Lékárna U Zlatého orla a Nová lékárna) se nacházejí na historickém náměstí, jedna (Lékárna V Nemocnici) v areálu bývalé nemocnice a poslední (Lékárna Na Poliklinice) v budově polikliniky.

Při zpracování údajů o lékárnách v Moravské Třebové vzešel zajímavý poznatek, že obě původní lékárny, které se nacházely na Cihlářově ulici a vznikly každá v jiném období, byly později přestěhovány. Dnešní Hippokratova lékárna se přesunula na náměstí T.G.Masaryka 3, dnešní Lékárna U Polikliniky se přemístila na ulici Svitavská 25 a později na ulici Svitavská 27. V Moravské Třebové můžeme pro farmaceutickou péči využít i Lékárnu Pod Věží, která se také nachází na náměstí.

V Březové nad Svitavou se vyskytuje pouze jedna lékárna, která zde fungovala již od roku 1864. Na konci 20. století byla na chvíli uzavřena a v roce 2000 otevřena nynějším majitelem.

Tato práce by nemohla vzniknout bez vzpomínek a laskavého přispění RNDr. Růženy Tomanové, manželů PharmDr. Mileny Tesařové a PharmDr. Lubomíra Tesaře. Důležitým vodítkem pro mě byly podklady, které mi o poličské nemocnici poskytl její ředitel Ing. Libor Stráňk. Významný informační zdroj tvořily také výroční zprávy poskytnuté nemocnicí v Moravské Třebové, stejně tak jako poznatky, které shromáždil Doc. RNDr. PhMr. Václav Rusek, CSc. v prostorách Českého farmaceutického muzea v Kuksu. Tímto bych jim chtěla mnohokrát poděkovat za jejich ochotu mi s touto diplomovou prací pomoci. Zároveň jsem vděčná i všem majitelům, kteří mi vyplnili příslušný dotazník při osobním setkání nebo formou emailové korespondence, a umožnili mi si lékárny vyfotografovat, přestože to z prostorových důvodů v některých případech nebylo možné.

7. Použité zdroje

Literární zdroje

- 1) DOHNAL, František: *Přednášky z Historie a organizace farmacie*, FAF UK HK, zimní semestr 2010
- 2) DVOŘÁK, P.: *Srovnání socioekonomického vývoje měst Svitavy a Litomyšl po roce 1989*. Olomouc: Univerzita Palackého. Přírodovědecká fakulta. Katedra geografie. 2007. 97 s. Vedoucí diplomové práce Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
- 3) FIKEJZ, Radoslav: *Svitavy*. Vydání první. Praha, Litomyšl: Paseka. 2010. 76 s. ISBN 978-80-7432-024-8
- 4) FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: *Kronika města Svitavy*. Vydání první. Svitavy. 2006. 396 s. ISBN 80-239-7488-2
- 5) GLOSER, Jaroslav Jan: *Polička: městem krok za krokem*. Vydání první. Praha: Argo. 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5
- 6) HEJZLAR, Tomáš: *Bohuslav Martinů*. Vydání první. Praha: Horizont. 1989. 142 s.
- 7) *Historie farmacie v českých zemích*. Editor Dagmar Broncová. Vydání první. Praha: Milpo Media. 2003. 174 s. ISBN 80-86098-30-3
- 8) KONEČNÝ, Stanislav – RŮŽIČKA, Jindřich: *Polička: věnné město českých královen*. Vydání první. Polička: Argo. 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2
- 9) KOTLÁŘOVÁ, Jana: *Přednášky z lékárenství*, FAF UK HK, letní semestr, 2010
- 10) MACEK, Jan: *Nemocnice v Poličce 1831 – 1951*. 1974. 143 s. (soukromý tisk)
- 11) MACEK, Jan: *Zdravotnictví na Poličsku v letech 1951 – 1989*. 1997. 25 s (soukromý tisk)
- 12) *Malá ročenka 2010 aneb kontaktník potřebný „pro Poličku a okolí“*. Polička. 2010.
- 13) NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko;Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7
- 14) PECHOVÁ, Oliva: *Moravská Třebová*. Praha: Státní památková správa. 1957. 68 s.
- 15) Písemný materiál Hippokratovy lékárny v Moravské Třebové
- 16) *Pozdrav z Poličky: album 390 pohlednic královského věnného města Poličky z let 1897-1948, zachycujících život a proměny města a jeho obyvatel*. Uspořádal Milan Dorazil. Vydání první. Praha: Argo. 2008. 245 s. ISBN 978-80-7203-896-1

- 17) RUSEK, Václav: *Kapitoly z dějin československé farmacie*. Slovenské pedagogické nakladatelství. 1970. 205 s.
- 18) RUSEK, Václav – SMEČKA, Vladimír: *České lékárny*. Vydání první. Praha: Nuga. 2000. 166 s. ISBN 80-85903-13-X
- 19) ROUCHALOVÁ, A.: *Historicko správní vývoj města Svitavy od roku 1945 do současnosti*. 2010. 50 s. Bakalářská práce na Fakultě ekonomicko-správní Univerzity Pardubice. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Miloš Charbuský, CSc.
- 20) *Sborník k 90. výročí založení nemocnice v Moravské Třebové*. Moravská Třebová: MěstNV. 1984. 24 s.
- 21) SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila: *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton. 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1
- 22) VANĚK, Oldřich: *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Vydání první. Březová nad Svitavou: Město Březová nad Svitavou. 2004. 336 s
- 23) Výroční zpráva nemocnice, 2000
- 24) Výroční zpráva nemocnice, 2009

Archivní prameny Českého farmaceutického muzea v Kuksu, Archivu města Brna, Státního archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli

- 25) Časopis československého lékárnictva 20, 515, 533, 1901
- 26) Časopis československého lékárnictva 24, 347, 1905
- 27) Časopis československého lékárnictva 13, 303, 1933
- 28) Časopis československého lékárnictva 13, 304, 1933
- 29) Časopis československého lékárnictva 1,12,1945
- 30) Článek z Pochodně, Hradec Králové, 12.2.1970
- 31) Farmaceutické prehlady 1977-1978
- 32) Farmaceutické prehlady 1979-1984
- 33) Farmaceutické prehlady 1987-1988
- 34) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 57-85, karton č. 2, Archiv města Brna
- 35) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 110, karton č. 7, Archiv města Brna
- 36) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 111, karton č. 7, Archiv města Brna
- 37) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 174, karton č. 12, Archiv města Brna
- 38) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 206, karton č. 14, Archiv města Brna
- 39) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 207, karton č. 14, Archiv města Brna

- 40) F86, Hlavní lékárnické grémium Brno, i.č. 218, karton č. 14, Archiv města Brna
- 41) Lékárnický kalendář 1882, Praha
- 42) Lékárnický kalendář 1882-1889, Praha
- 43) Lékárnický kalendář 1910-1911, Praha
- 44) Lékárnický kalendář 1930-1933, Praha
- 45) Lékárnická ročenka 1934-1938, Praha
- 46) Lékárnická ročenka 1947-1948, Praha
- 47) Lékárnický týdeník 3, 472, 1921-1922
- 48) Pharmaceutischer Almanach 1923-1928
- 49) Pharmaceutischer Almanach 1926
- 50) Pharmaceutischer Taschen kalender 1872
- 51) Pharmaceutischer Taschen Kalender 1900
- 52) Pharmaceutischer Taschen Kalender 1909
- 53) Pharmaceutische Post (Post) 1872, 261
- 54) Post 1878, 350 – 16/2
- 55) Pharmaceutische Rundschau (Rdsch) 1895
- 56) Sudetendeutsche Apotheker Zeitung (dále jen Sazet) 110, 1936
- 57) Sazet 17, 273, 1936
- 58) Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, fascikl OUMT Lékárny 1907-1937
- 59) Věstník organizace československého lékárnictva, rok 1911
- 60) Věstník svazu československých lékáren 27, 1934
- 61) Věstník svazu československého lékárnictva, XVII/V, 1923
- 62) Věstník svazu československého lékárnictví/lékárnický týdeník, ročník 14.192, rok 1920
- 63) Věstník svazu československého lékárnictví/lékárnický týdeník, ročník XVIII/V, rok 1923
- 64) Věstník svazu československého lékárnictví/lékárnický týdeník, ročník XVIII/VI, rok 1924
- 65) Zeitschrift Allgemeinen Österreichischen Apotheken Verein, rok 1872
- 66) Zeitschrift Allgemeinen Österreichischen Apotheken Verein, rok 1878
- 67) Zeitschrift Allgemeinen Österreichischen Apotheken Verein, rok 1893

Výpovědi pamětníků

- 68) PhMr. Dana Kučerová, ústní podání, 2011
- 69) PharmDr. Lubomír Tesař, PharmDr. Milena Tesařová, ústní podání, Moravská Třebová, 2011
- 70) RNDr. Růžena Tomanová, ústní podání, Polička, 2011
- 71) Doc. RNDr. PhMr. Václav Rusek, CSc., osobní poznámky k archivním dokumentům uložených v ČFM Kuks

Internetové zdroje:

- 72) <http://azass.cz/>
- 73) <http://www.ceskomoravskepomezi.cz/ceskomoravske-pomezi/>
- 74) <http://www.justice.cz>
- 75) <http://www.mapy.cz>
- 76) <http://www.mtrebova-city.cz/>
- 77) <http://www.mtrebova.cz/mesto/historie-a-pamatky>
- 78) http://www.nemsy.cz///index/index.php?co=zakladni_informace&id=1129031342584&akce=zobraz
- 79) <http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2613&category=>
- 80) <http://www.policka.org/info/o-meste/historie/>
- 81) <http://www.regionmtj.cz/moravska-trebova/historie-mesta/>
- 82) <http://www.svitavy.cz>
- 83) <http://www.szs.svitavy.cz/clanek/15-historie.html?L=1>

8. Přílohy

8.1 Tabulky

Tab. 1: Přehled lékárníků: Svitavy – lékárna U Božího oka

Rok	Lékárník
1519-1845	Lékárník není znám
1845-1868	Karel Sander
1868-1900	Bedřich Sander
1900-1938	Victor Sander
1939-asi 1948	Josef Kala
1948	zrušena

Tab. 2: Přehled lékárníků: Svitavy – lékárna U Panny Marie, dnes Paracelsus

Rok	Lékárník
1910-1923	Josef Hauck
1924-1933	Alois Bohla - správce
1933-1938	Wolfgang Hauck
1939-asi 1946	František Pešek
1946-1960	lékárník není znám
1960-1971	Jiří Roupec
1971-1994	Jiří Wotruba
1994-2011	Bohumil Šperka
2011	Eva Báčová

Tab. 3: Přehled lékárníků: Polička – lékárna U zlatého orla

Rok	Lékárník
1796-asi 1801	lékárník není znám
asi 1801- ?	Jan Sander
?-1824-?	František Sander
1835-1850	Karel Sander
1850-1855	František Daubrawa
1855-1871	L.Viktorin
1871-1893	Alois Schultz
1893-1902	František Nyklíček
1902-1905	E. Weidenhoffer
1905-1911	Josef Zelený
1911-1945	Karel Dudek st.
1945-1948	Karel Dudek ml.
1948-1958	Rudolf Šnéberger
1958-?	Zdeněk Macháček
asi 1964-1973	Karel Dudek ml.
1973-1995	Růžena Tomanová
1995-2011	Milena Hudcová

? přesný rok není znám

Tab. 4: Přehled lékárníků: Moravská Třebová – Lék. U Černého orla, Hippokratova lék.

Rok	Lékárník
1768-?	Jecho
1842-1865	F. Czerný
1865-1872	Mathias Hontela
1873-1878	Emil Hontela
1878-1882	Alois Komers
1882-1888	František Haas
1888-1925	Isidor Knirsch
1926-1930	Isidor Knirsche dědicové, J. Knirsch
1930-1938	Isidora Knirsche dědicové, Gabriela Knirschová - provisorka
1939-?	Terezie Skopalová-Marešová - správce
?-1960	Jiří Roupec
1960-2011	Jana Podhorná, Stejskal, Jana Podhorná, syn Pavel Podhorný*

* přesné časové rozmezí působení jednotlivých lékárníků není známo

? přesný rok není znám

Tab. 5: Přehled lékárníků: Moravská Třebová – Lék. U Salvátora, Lék. U Polikliniky

Rok	Lékárník
1920-asi 1936	Heinrich Leischner
1936-1939	H. Leischnera dědicové, E. Knirsch - provisor
1939-asi 1964	Arnošt David - správce
1964-2011	Jaroslav Sopouch, Dalibor Čech, Jana Gallová, Lubomír Tesař, Milena Tesařová*

* přesné časové rozmezí působení jednotlivých lékárníků není známo

Tab. 6: Přehled lékárníků: Březová nad Svitavou – U Svaté Trojice, Lék. Březová nad Svitavou

Rok	Lékárník
1864-1882	Lékárník není znám
1882-1895	Jiří Křivoň
1895-1922	W. Federsel
1923-1931	Ferdinand Friedl - správce
1931-?	O. Schaffer - správce
?-1937-?	Walter Böhm
?-1945	Arnošt Koch
1945-1947	Bohuslav Fila – správce**
1939-1946	Anna Benešová-Semeňáková – správce**
?-1986	Bohumil Malý
1986-1994	Dana Kučerová
1994-1998	Milena Tesařová
1998-?	F. Dudek
?-2000	lékárna zavřena
2000-2011	Ivan Jakal

? přesný rok není znám

**rozdílné zdroje

Tab. 7: Přehled současných lékáren ve Svitavách

Název	Adresa	Majitel
Zelená lékárna	Náměstí Míru 31	Lebo s.r.o. Boskovice
Lékárna Paracelsus	Náměstí Míru 74	PharmDr. Eva Báčová
Nová lékárna	Náměstí Míru 63	RNDr. Růžena Tomanová
Lékárna Na Poliklinice	Kollárova 22	Svitavská nemocnice a.s.
Lékárna Na Hraniční	Hraniční 11	PharmDr. Eva Báčová
Lékárna Dr. Max	Antonína Slavička 1	Česká lékárna a.s.

Tab. 8: Přehled současných lékáren v Poličce

Název	Adresa	Majitel
Lékárna V Nemocnici	Eimova 294	RNDr. Růžena Tomanová
Lékárna Na Poliklinice	Smetanova 55	Ing. Vladislava Řeháčková
Lékárna U Zlatého orla	Palackého náměstí 188	Ing. Milena Hudcová
Nová lékárna	Komenského 11	RNDr. Růžena Tomanová

Tab. 9: Přehled současných lékáren v Moravské Třebové

Název	Adresa	Majitel
Lékárna U Polikliniky	Svitavská 27	PharmDr. Milena Tesařová
Lékárna Pod Věží	Nám. T.G.Masaryka 27	TERPES s.r.o.
Hippokratova lékárna	Nám. T.G.Masaryka 3	Mgr. Pavel Podhorný

Tab. 10: Přehled současných lékáren v Březové nad Svitavou

Název	Adresa	Majitel
Lékárna Březová nad Svitavou	Pražská 12	Mgr. Ivan Jakal

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: Lékárna Na Poliklinice.....
- 2) Adresa lékárny: Kollárova 22, 568 02 Svitavy
- 3) Rok vzniku: 2011
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...): ...
1988 – otevření lékárny, v té době pod Lékárenskou službou Svitavy,
1994 – privatizace lékárny, od té doby stávající název – majitelka PharmDr. Eva Báčová,
leden 2011 – převzetí lékárny Svitavskou nemocnicí a.s.
- 5) Majitel, provozovatel: Svitavská nemocnice a.s.
- 6) Odborný zástupce: PharmDr. Eva Báčová
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):.....
3 farmaceuti, 3 farm. asistentky, 1 sanitářka, 1 uklízečka
- 8) Zajímavosti (např.sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,...): zásobování nemocnice
.....
.....
.....
.....
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty: za minulé majitelky ano, nyní zatím ne.....
.....
.....
.....
- 10) Otevírací doba: Po –Pá 7,30 – 16,00

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: PharmDr. Eva Báčová

Podpis:

Dne: 7.3.2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: Lékárna Na Hraniční.....
- 2) Adresa lékárny: Hraniční 11, Svitavy.....
- 3) Rok vzniku: prosinec 1995.....
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
.....
.....
.....
.....
- 5) Majitel, provozovatel: PharmDr. Eva Báčová.....
- 6) Odborný zástupce: PharmDr. Marie Frýzová.....
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):.....
2 magistry, 2 laborantky, 1 sanitárka.....
- 8) Zajímavosti (např.sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,...): zdravotnická obuv, Corazon – přístroj na měření výšky, váhy, krevního tlaku, indexu tuku.....
.....
.....
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty,speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty: ano – klientské karty.....
.....
.....
.....
- 10) Otevírací doba: Po – Pá 7:30 – 18:00, So 8:00 – 12:00

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: Iva Klodnerová na základě ústního podání PharmDr. Marie Frýzové

Podpis:

Dne: 2.3.2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny:..... TOMANOVÁ LÉKÁRNA SRO
- 2) Adresa lékárny:..... NÁM. MÍRU 63, SVITAVY
- 3) Rok vzniku:..... 1996
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
..... dříve od r. 1996 - SKLAD ZP
..... dle 1. 1996 LÉKÁRENSKÁ SLUŽBA SY
- 5) Majitel, provozovatel:..... RNDr. R. TOMANOVÁ
- 6) Odborný zástupce:..... Mgr. J. BUREČKOVÁ
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
..... lékařka 2,5
..... farm. as. 4,0
..... sanitářka 1
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,...):
..... MARCAJINY, výdej a prodej ZM
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty:
..... VĚKOVÉ A KARTY
- 10) Otevírací doba:..... Pa - To 7:30 - 14:00
..... So 8:30 - 11:30

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník:

Podpis:

Dne:

Mgr. J. BUREČKOVÁ
Kul

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: *Zelená lékárna LEBO s.r.o.*
- 2) Adresa lékárny: *Nám. Míru 31 - 56802 Svitavy*
- 3) Rok vzniku: *1996*
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
„original“
- 5) Majitel, provozovatel: *LEBO s.r.o. Boskovice*
- 6) Odborný zástupce: *Pharm.Dr. Pokladníková Vlasta*
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
*4. magistry
1. laborantka
1. sanitárka*
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,...):
*měření tlaku
homeopatie, jiné alternativní (metody) / detoxikace
fytoterapie, gemmoterapie
kombinace, interakce v oblasti fytotherapie
konzultace účinnost - poradenství u užívání léků*
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty: *NE*
- 10) Otevírací doba: *8⁰⁰ - 17⁰⁰ po - pá*

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: *Pharm.Dr. Pokladníková Vlasta*

Podpis: *[Signature]*

Dne: *4. března 2011*

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

- 7 - 03 - 2011

Česká lékárna a.s., Palackého 105, 612 09 Brno
IČO: 262 30 071 DIČ: CZ262 30 071

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: DR. MAX LÉKÁRNA
- 2) Adresa lékárny: ANTONINA SLAVÍČKA 7, SVITAVY
- 3) Rok vzniku: 2006
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
DO ROKU 2005 NA OKRAJI MĚSTA SVITAVY BYLA
KRAJINA ZELENA LOUKA, PAK T.V. POSTAVILI VELKOU KAABICI
S NÁZVEM KAUFLAND, NV A VOD TE DOBY T.V. J. ME L.M.F...
- 5) Majitel, provozovatel: ČESKÁ LÉKÁRNA A.S.
- 6) Odborný zástupce: MGA. MARKETA MAVEŘOVÁ
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
3 + 3 + 1
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízeních,...):
- PROKLIENTSKÝ PŘÍSTUP
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty:
ANO, VIZ PŘÍLOHA...
- 10) Otevírací doba: Po - Ne 8⁰⁰ - 20⁰⁰

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: MICHAL SLOUKA

Podpis:

Dne: 7.3.2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

Dr. Max LÉKÁRNA
Antonína Slavička 7/892, 612 02 Svitavy
tel: 461 310 580 • IČZ: 68991430

- 7 - 03 - 2011

Česká lékárna a.s., Palackého 105, 612 09 Brno
IČO: 262 30 071 DIČ: CZ262 30 071

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: *U ZLATEH ORLA*
- 2) Adresa lékárny: *POLICEKÁ*
- 3) Rok vzniku: *OD NEPAMĚTI*
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
*JEDINÁ PUVODNÍ LEKARNA V POLICECE, I. PRO NEMOCNICI
PRELON 19.20. STOL - Magistr. Zeleň, od nějakoupiť
Ph.Mr. Karel Dudek, 1948 ZNARODNĚNO: VEDOUCI Ph.Mr.
Schröderberger, 1996 Ph.Mr. Macháček, Ph.Mr. Karel Dudek s.m.p.
Ph.Mr. K.V. Žena TOMANOVÁ, LEKARNA KOUTLET. RBMAVKA. P.O. **
- 5) Majitel, provozovatel: *U ZLATEH ORLA - LEKARNA V POLICECE s.r.o.*
- 6) Odborný zástupce: *Mgk. Zbyněk Maver*
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
3 + 3 + 2 + 2
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízeních,...): *PŘÍSTROJ NA MĚŘENÍ K.T. V. POLICECE
OD R. 1995
PROGRAM NA HLIDÁNÍ KONTRAINDIKACÍ OD R. 19 2003,
BYLO 8 PROGRAMU V ŽELEČE, DODNES JEDINÝ V POLICECE*
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty: *KLIENŤ. PROGRAM*
- 10) Otevírací doba: *7.30 - 17.00
SO. 7.30 - 11.30*

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: *ing. Hudcova*

Podpis:

Dne: *10.3.2011*

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

* RESTITUCI BUDOVY ING. MASÍKOVOU, DCEROU Ph.Mr. Karla Dúdka.

V r. 2007 převedena na s.r.o. vlastník ing. Hudcova (dříve Masíkova!)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: NOVA' LÉKARNA
- 2) Adresa lékárny: KOMENSKÉHO N. TOLICHA 57207
- 3) Rok vzniku: 1.6.1995
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
.....
.....
.....
- 5) Majitel, provozovatel: LNDI. RUBEŇNA TOHANOVÁ!
- 6) Odborný zástupce: PharmDr. DANA ČMLADKOVÁ!
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
3 + 4 + 1
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,...):
Z.P., KONTROLNÍE, MĚŘENÍ TK
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty:
ANO, PROCENTA Z NÁKUPU
- 10) Otevírací doba: 7h - 17⁰⁰, So 7³⁰ - 11³⁰

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: MILYNAŘOVÁ!

Podpis:

Dne:

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: LÉKÁRNA NA POLIŠLIVICÍCH
- 2) Adresa lékárny: SNEŽIČKOVÁ 15
- 3) Rok vzniku: 1997
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
Dr. Kovák Ladislav 5
Ing. Vladislav Běháček 4
- 5) Majitel, provozovatel: Ing. Vladislav Běháček
- 6) Odborný zástupce: Dr. Kovák Ladislav
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm. asistent, sanitář, ostatní pracovníci): 4
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízeních,...):
Příjemní kafe
bezplatná
bezplatná
konzultace
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty: JENŽE SLEDOVĚ KARTY.
- 10) Otevírací doba:

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník:

Podpis:

Dne: 10.2.2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: LÉKARNA V NEMOCNICI
- 2) Adresa lékárny: EIMOVA 294 572 01 POLIČKA
- 3) Rok vzniku: 2003
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
LÉKARNU ZAKOŘILA LADR. R. TOMANOVA A DO VĚK.
Lékařka 2010 Praxizovatelé: lékař fyzioterapeut, ošetrovatelka
DĚK. LÉK. 2010 - SRD TOMANOVA LÉKARNY SRD
- 5) Majitel, provozovatel: TOMANOVA LÉKARNY SRD
- 6) Odborný zástupce: Mgr. Naděžda BRAHOVÁ
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm. asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
2x FARMACEUT
2x FARM. ASISTENT
1x SANITÁŘKA
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,...):
SORTIMENT VOLNĚHO PRODUKTU ZAMĚŘEN NA STARŠÍ
65+ (TJN) DOMOV DUCH. VARKALU)
- KOSMETIKA, POMŮCKY
ZACOBORAN, TJN, DĚ, ORDINACE LÉKAŘU (Otroč. doktor)
MĚŘENÍ TL., ZOKAZENSTVI
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty:
KLIENČSKÉ KARTY - výhledem je procentuální bonus
z oděm na lék. předpis i vpl. právek
HOŘKOST NAKUPU NA BONUSKÝ CODEX 1. místo dle
1 UMÍSTĚNÍ
- 10) Otevírací doba: Po, 7³⁰ - 17⁰⁰
Ut - Čt 7³⁰ - 16⁰⁰
Pa 7³⁰ - 11⁰⁰

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník:

Podpis:

Dne:

3. 7. 2011

Mgr. Naděžda BRAHOVÁ

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: LÉKARNA V. POLIKLINIKY
- 2) Adresa lékárny: Svitavská 27, 571 01 Mor. Třebůva
- 3) Rok vzniku: 2003 v této budově
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví, ...):
Přestěhovala se z Svitavské 25, kde lékárna fungovala od roku máj 1905
Kladrnská škola Svitavy, ZNDr. Galma, PharmDr. Tesař
10. letá, 3-4 magistři, 3 laborant, 1 ukl. zebra
- 5) Majitel, provozovatel: PharmDr. Milena Tesařová
- 6) Odborný zástupce: PharmDr. Lubomír Tesař
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm. asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
6. farmaceut, 4. farm. asist., 1 ukl. zebra
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení, ...):
selsobondni, LDN
informační box
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty:
- 10) Otevírací doba: Po - Pa 7:00 - 17:00
So 8:00 - 11:30

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: TESAŘOVÁ
Podpis: TMA
Dne: 30. 3. 2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: LÉKÁRNA POD VĚŽÍ
- 2) Adresa lékárny: NÁM. T. G.M. 33, 541 01 MOZAVSKÁ TRĚBYLA
- 3) Rok vzniku: 1894
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
V. VODNÍK, M. V. ITEL - LÉČO. B. O. S. K. O. V. I. C. E. S. V. O.
4 LÉKÁRNÍČI + 2 LALORANTKY
o. d. roku 28. 10. 2002 - MAJITEL MVD. STANISLAV SEULA
2 LÉKÁRNÍČI + 2 LALORANTKY
- 5) Majitel, provozovatel: TERPES S.V.O. T. A. T. E. M. C. E
- 6) Odborný zástupce: Mg. r. STANISLAVA GREGOROVÁ
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm. asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
1 L. F. A. R. M. A. C. I. S. T.
1 L. F. A. R. M. A. S. I. S. T. E. N. T.
1 L. S. A. N. I. T. A. Ů
- 8) Zajímavosti (např. sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízeních,...):
2. O. S. B. O. T. A. N. I. - V. S. T. A. V. S. O. C. I. A. L. N. I. C. H. C. L. V. Ž. Ě. B. H. T. R. Ž. E. B. O. V. A
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty, speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty:
- 10) Otevírací doba: Po - Pa 8⁰⁰ - 17⁰⁰
Sa 7:30 - 17:30

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: Mg. STANISLAVA GREGOROVÁ
Podpis: *gucorn*
Dne: 30. 3. 2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

DOTAZNÍK

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který bude vyhodnocen v rámci mé diplomové práce s názvem „Historický vývoj lékárenství ve vybraných místech regionu Svitavska.“

Děkuji ze spolupráci Iva Klodnerová

- 1) Název lékárny: Březová nad Svitavou.....
- 2) Adresa lékárny: Pražská 12, 569 02.....
- 3) Rok vzniku:.....
- 4) Historie lékárny (dřívější majitelé, počty pracovníků, zajímavosti, změna majitele, vývoj vzhledem k historické situaci ve městě a ve zdravotnictví,...):
lékárna fungovala pod názvem U svaté Trojice, po roce 48 OÚNZ Svitavy, po roce 89 se vystřídalo několik provozovatelů, od roku 2000 provozují lékárnu v domě,jehož majitelem je město Březová nad Svitavou.....
.....
- 5) Majitel,provozovatel: Město Březová nad Svitavou - majitel.....
- 6) Odborný zástupce: Mgr. Ivan Jakal , provozovatel.....
- 7) Počet pracovníků (farmaceut, farm.asistent, sanitář, ostatní pracovníci):
1farmaceut, sanitárka
- 8) Zajímavosti(např.sortiment, přístroj na měření tlaku, váhy, výšky, speciální služby, zásobování zdravotnických zařízení,.....): měření tlaku
.....
.....
.....
- 9) Poskytujete klientům nějaké klientské karty,speciální výhody? Pokud ano, tak v jaké formě a jak je to přínosné pro pacienty: zákaznická karta –slevy pro pacienty.....
.....
.....
- 10) Otevírací doba: Po-Pá 8-12 13,30-16,15

Jméno pracovníka, který vyplňoval tento dotazník: Mgr. Ivan Jakal

Podpis:

Dne:18.4.2011

Děkuji za Váš čas. Iva Klodnerová (klodnerova@gmail.com)

8.3 Obrazová příloha

8.3.1. Obrazová příloha města Svitavy

Obr. 1 : Nemocnice ve Svitavách – hlavní vchod
(zdroj:http://www.nemsy.cz//index/index.php?co=fotogalerie&akce=zobraz_obr&id=1131956834700 [cit. 2011-02-23])

Obr. 2: Nemocnice ve Svitavách – hlavní vchod do roku 2005
(zdroj:http://www.nemsy.cz//index/index.php?co=fotogalerie&akce=zobraz_obr&id=1131956899813 [cit. 2011-02-23])

Obr. 3: Svitavská nemocnice (2005)
(zdroj:http://www.nemsy.cz//index/index.php?co=fotogalerie&akce=zobraz_obr&id=1131960608806 [cit. 2011-02-23])

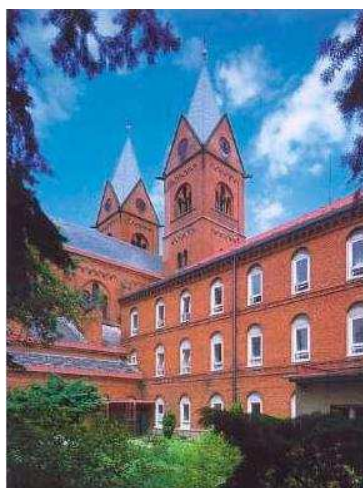
Obr. 4: Budova nynější SZŠ z roku 1916
(zdroj: <http://www.szs.svitavy.cz/clanek/15-historie.html?L=1> [cit. 2011-02-23])

Obr. 5: Kostel Navštívení Panny Marie
(zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Kostel_Nav%C5%A1t%C3%ADven%C3%AD_Panny_Marie_%28Svitavy%29.jpg [cit. 2011-03-16])

Obr. 6: Náměstí Míru
(zdroj: <http://is.svitavy.cz/fotogalerie.php?11> [cit. 2011-03-16])

Obr. 7: Kostel sv. Josefa
(zdroj: <http://is.svitavy.cz/images/fotogalerie/svitavy/7v.jpg> [cit. 2011-03-16])

Obr. 8: Muzeum a galerie
(zdroj: <http://www.muzeum.svitavy.cz/o-muzeu/historie/16-1/> [cit. 2011-03-16])

Obr. 9: Ottendorferova knihovna
(zdroj: http://www.esperanto.webz.cz/obr/ottendorferova_knihovna.jpg [cit. 2011-03-16])

Obr. 10: Langrova vila
(zdroj: <http://www.svitavy.cz/mes/his/pamatky/pam13.htm> [cit. 2011-03-16])

Obr. 11: Lékárna Paracelsus (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 12: Lékárna Na Poliklinice – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 13: Lékárna Na Hraniční (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 14: Lékárna Na Hraniční - interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 15: Nová lékárna (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 16: Zelená lékárna (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 17: Zelená lékárna - laboratoř (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 18: Lékárna Dr. Max (zdroj: foto autorka březen 2011)

8.3.2. Obrazová příloha města Polička

Obr. 19: Radnice s kašnou
(zdroj:<http://www.policka.org/detail/85/o-meste/pamatky/Barokni-radnice/> [cit. 2011-03-11])

Obr. 20: Gotické opevnění
(zdroj:<http://www.policka.org/detail/81/o-meste/pamatky/Goticke-opevneni/> [cit. 2011-03-11])

Obr. 21: Kostel sv. Jakuba (zdroj:
<http://www.portalpolicka.cz/rodna-svetnicka-bohuslava-martinu-ve-vezi-kostela-sv-jakuba-v-policke/> [cit. 2011-03-11])

Obr. 22: Kostel sv. Michala (zdroj:
<http://www.policka.org/detail/82/o-meste/pamatky/Kostel-sv-Michala/> [cit. 2011-03-11])

Obr. 23: Tylův dům
(zdroj:<http://www.policka.org/info/kultura/tyluv-dum/> [cit. 2011-03-11])

Obr. 24: Bohuslav Martinů (zdroj: http://old.radio.cz/cz/html/hudba_20stoleti.html [cit. 2011-03-11])

Obr. 25: Hrad Svojanov (zdroj: <http://foto.mapy.cz/139598-Hrad-Svojanov> [cit. 2011-03-11])

Obr. 26: Budova nemocnice z roku 1891 (zdroj: DORAZIL MILAN: *Pozdrav z Poličky: album 390 pohlednic královského věnného města Poličky z let 1897-1948, zachycujících život a proměny města a jeho obyvatel*. Vydání první. Praha: Argo. 2008. 245 s. ISBN 978-80-7203-896-1)

Obr. 27: Budova nemocnice z roku 1891 (zdroj: DORAZIL MILAN: *Pozdrav z Poličky: album 390 pohlednic královského věnného města Poličky z let 1897-1948, zachycujících život a proměny města a jeho obyvatel*. Vydání první. Praha: Argo. 2008. 245 s. ISBN 978-80-7203-896-1)

Obr. 28: Budova nemocnice z roku 1927 (zdroj: DORAZIL MILAN: *Pozdrav z Poličky: album 390 pohlednic královského věnného města Poličky z let 1897-1948, zachycujících život a proměny města a jeho obyvatel*. Vydání první. Praha: Argo. 2008. 245 s. ISBN 978-80-7203-896-1)

Obr. 29: Lékárna U Zlatého orla (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 30: Lékárna U Zlatého orla – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 31: Lékárna Na Poliklinice – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 32: Lékárna Na Poliklinice – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 33: Lékárna V Nemocnici – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 34: Lékárna V Nemocnici – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 35: Nová lékárna (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 36: Nová lékárna – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 37: Nová lékárna – laboratoř (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 38: Nová lékárna – laboratoř (zdroj: foto autorka březen 2011)

8.3.3. Obrazová příloha města Moravská Třebová

Obr. 39: Pohled na náměstí T.G.Masaryka (zdroj: <http://www.mtrebova.cz/galerie/pohled-na-namesti-1> [cit. 2011-03-11])

Obr. 40: Morový sloup (zdroj: http://www.turistika.cz/foto/11885/21242/mid_f_normalFile1--img_8183.jpg [cit. 2011-03-11])

Obr. 41: Holzmaisterovo muzeum (zdroj: http://www.atlasceska.cz/images/foto_kalendar/velka/v22386_mestske-muzeum-moravska.jpg [cit. 2011-03-11])

Obr. 42: Zámek (zdroj: <http://www.kudyznudy.cz/getmedia/0e161a14-d8bb-4589-8ffa-1528cc690110/Zamek-Moravska-Trebova---Alchymisticke-dilny-Mistra-Bonaciny.jpg.aspx?width=600&height=402&crop=1> [cit. 2011-03-11])

Obr. 43: Budova bývalé polikliniky a lékárny na ulici Svitavská 25 (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr 44: Budova polikliniky, dříve nemocnice (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 45: Budova nemocnice (zdroj: NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko;Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7)

Obr. 46: Budova dětského oddělení a LDN (zdroj: NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko;Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7)

Obr. 47: Lékárna na náměstí T.G.Masaryka (zdroj: NEKUDA, Vladimír: *Moravskotřebovsko; Svitavsko*. Vydání první. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 2002. 843 s. ISBN 80-7275-026-7)

Obr. 48: Lékárna v Cihlářově ulici č. 7 z konce 50. let (zdroj: Muzeum Moravská Třebová)

Obr. 49: Hippokratova lékárna (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 50: Lékárna U Polikliniky (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 51: Lékárna U Polikliniky – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 52: Lékárna Pod Věží (zdroj: foto autorka březen 2011)

Obr. 53: Lékárna Pod Věží – interiér (zdroj: foto autorka březen 2011)

8.3.4. Obrazová příloha města Březová nad Svitavou

Obr. 54: Letecký pohled na město
(zdroj:<http://www.brezova.cz/foto/1-fotografie-z-mesta/19-brezova-nad> [cit. 2011-03-30])

Obr. 55: Kostel sv. Bartoloměje
(zdroj:<http://www.brezova.cz/foto/1-fotografie-z-mesta/26-kostel> [cit. 2011-03-30])

Obr. 56: Rozhledna Járy Cimrmana
(zdroj:<http://rozhledny.webzdarma.cz/brezova.htm> [cit. 2011-03-30])

Obr. 57: Lékárna Březová nad Svitavou (zdroj: foto autorka březen 2011)